

PARTIJ VOOR DE DIEREN

HAARLEM

NATUURLIJK

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Hoofdstuk 1: Een leefbare Aarde	6
1.1 Een betere wereld begint in Haarlem	7
1.2 De klimaat- en natuurcrisis eerlijk en in samenhang oplossen	8
1.3 Klimaatrechtvaardigheid en energiearmoede	9
1.4 Besparen, besparen, besparen: minder energiegebruik de hoogste prioriteit	9
1.5 Natuurlijk duurzame energie opwekken	10
1.6 Goed voorbeeld doet goed volgen	11
Hoofdstuk 2: Dieren hebben het recht om te leven naar hun aard	13
2.1 Dieren in gemeentelijk beleid	14
2.2 Ook dieren willen prettig leven	14
2.3 In Haarlem geen dierenindustrie	15
2.4 Respect en zorg voor vrije dieren	16
2.5 Zorg voor huisdieren	17
2.6 Geen vermaak ten koste van dieren	18
Hoofdstuk 3: Kies voor groen	20
3.1 Koester onze natuur!	21
3.2 Groen: met het oog op morgen	22
3.3 Een gifvrije gemeente	23
3.4 Biodiversiteit creëren door ecologisch te beheren	24
3.5 Water doet leven	25
3.6 Groen in de wijk	26
3.7 Bouw groene wijken, maar niet in het groen!	27
3.8 Vergroenen doen we samen	28
3.9 Een toekomstbestendig en groen landelijk gebied	29

Hoofdstuk 4: De economie in evenwicht **31**

4.1 Een economie voor iedereen	32
4.2 Stop de vervuiling!	33
4.3 Geen grondstof gaat verloren	33
4.4 Afval bestaat niet	34
4.5 Reclame	35
4.6 Festivals, evenementen en toerisme	36
4.7 Lokale economie versterken	36
4.8 Maatschappelijk verantwoord ondernemen	37
4.9 Geen armoede in Haarlem	37
4.10 Werk in goede en groene banen	38

Hoofdstuk 5: Een duurzaam dak boven je hoofd is een basisrecht **40**

5.1 Volkshuisvesting boven woningmarkt	41
5.2 Durf te kiezen in de schaarse ruimte	43
5.3 Klimaatpositief, circulair en natuurinclusief bouwen	44
5.4 Inclusief en toegankelijk wonen	45
5.5 Dak- en thuislozen	46

Hoofdstuk 6: Inclusief, rechtvaardig en solidair **48**

6.1 Iedereen is gelijkwaardig	49
6.2 Vluchtelingen zijn welkom!	51
6.3 Volwaardig meedoen voor iedereen	52

Hoofdstuk 7: Schoon onderweg **54**

7.1 Ruim baan voor voetgangers en fietsers	55
7.2 Goed en duurzaam openbaar vervoer	56
7.3 Minder auto's, meer ruimte	57
7.4 Schoon vervoer, gezonde lucht	58

Hoofdstuk 8: Gezond en veilig in Haarlem **60**

8.1 Gezond begint bij schoon	61
8.2 Geestelijk gezond en wel	62
8.3 Bewegen is gezond	63
8.4 Gezond en duurzaam voedsel	63
8.5 Zorg op maat	64
8.6 Zorg en dieren	65
8.7 Drugs- en middelengebruik	66
8.8 Veiligheid	67
8.9 Demonstreren is een grondrecht	68

Hoofdstuk 9: Een leven lang ontplooiën **70**

- 9.1 Recht op goed onderwijs 71
- 9.2 Cultuur en erfgoed voor iedereen toegankelijk 73

Hoofdstuk 10: Samen, eerlijk en open **75**

- 10.1 Weerbare lokale democratie 76
- 10.2 Open bestuur 77
- 10.3 Privacy, data en digitale onafhankelijkheid 78
- 10.4 Vrede in Haarlem, vrede in de wereld 79

Inleiding

Prettig wonen. Schone lucht inademen. Jezelf kunnen zijn.
Voor mij is dat heel natuurlijk. Ik wil het allerbeste voor Haarlem,
Spaarndam en al haar inwoners, mens én dier.
Laat me je meenemen in ons programma.

De Partij voor de Dieren durft belangrijke keuzes te maken. En dat is hard nodig! Wij willen klimaatverandering tegengaan. Wij willen de natuur weer laten groeien en bloeien. Wij willen dat iedereen een goed en rechtvaardig leven kan hebben. Ook de dieren. De Partij voor de Dieren zet alles op alles om te zorgen voor een beter leven voor iedereen hier in Haarlem en Spaarndam. Nu en in de toekomst.

De Partij voor de Dieren is de enige politieke partij die welzijn boven welvaart plaatst. Wij willen dat iedereen een fijne woning, gezond voedsel en een prettig leven heeft. We komen op voor datgene dat niet voor zichzelf kan opkomen: de natuur, de dieren en alle mensen die het nodig hebben.

In onze eerste periode in de raad hebben wij vanuit de oppositie met slechts twee zetels veel successen behaald. Op ons initiatief is de noodtoestand voor de biodiversiteit uitgeroepen. In vervolg daarop wordt het groen in Haarlem nu ecologisch beheerd. Dat is goed voor de bodem, insecten, amfibieën, reptielen en vogels. Maar ondanks allerlei groenbeleid worden in Haarlem nog steeds veel bomen gekapt en neemt het groen niet of nauwelijks toe. Haarlem is nog steeds de meest versteende stad van Nederland en dat wil de Partij voor de Dieren veranderen. Zo willen we een langgerekt park gaan maken van de Schoterbrug tot aan het Spaarnepark en een groene singel rond het centrum. We willen 15000 extra bomen planten, niet alleen op deze plekken maar ook door minder auto's op straat te parkeren en de aanleg van nieuwe stadsbosjes. Want zowel dieren als mensen zijn gebaat bij een groene, gezonde stad. In dit verkiezingsprogramma lees je veel voorstellen over hoe we dat gaan bereiken. De Partij voor de Dieren is dé donkergroene aanjager van Haarlem en zet zich in om Haarlem leefbaar te houden voor ál haar bewoners.

Ons programma biedt houvast en hoop. Voor iedereen die weet dat het anders kan. Voor iedereen die ziet wat er nodig is, maar geen gehoor krijgt. Voor iedereen die verder kijkt dan het eigenbelang. Wij staan samen voor solidariteit, rechtvaardigheid en medemenselijkheid. Wij zijn er voor alles wat leeft.

Onze speerpunten in Haarlem:

- Geen dierenleed, wel dierenrechten
- Minder verstening, meer bomen en parken
- Minder uitstoot, beter klimaat
- Minder auto's, meer groen
- Geen gif, wel gezondheid
- Minder dierlijk voedsel, meer plantaardig

Het is tijd dat Haarlem weer voor iedereen een prettige plek wordt om te wonen. En als u mij vraagt of wij de oplossingen hebben, kan ik eigenlijk maar één ding zeggen: **Natuurlijk.**

Jacqueline van den Broek
Haarlem

1

EEN LEEFBARE AARDE

Klimaat, biodiversiteit en energie

We leven op een prachtige planeet die alles biedt wat het leven voor alle aardbewoners mooi maakt. Maar door toedoen van de mens warmt de Aarde nog sneller op dan we al dachten. Alles wijst erop dat we de opwarming van 1,5 graad al gepasseerd zijn. Door de uitstoot van broeikasgassen, de vernietiging van natuur en het gebruik van gif maakt de mensheid de Aarde in rap tempo onleefbaar voor mens en dier. We kunnen het tij keren als we nú andere keuzes maken om de klimaatcrisis en de natuurcrisis het hoofd te bieden. Uiteraard doen we dit op een rechtvaardige manier.

De Partij voor de Dieren zet alles op alles om onze planeet leefbaar te houden.

1.1 Een betere wereld begint in Haarlem

De beste plek om de wereld te verbeteren is dicht bij huis, in onze eigen gemeente. Haarlem en Spaarndam kunnen en moeten zelf veel doen, maar kunnen het niet alleen. De gemeente moet zich stevig gaan verzetten tegen de grove nalatigheid van de Rijksoverheid, en druk op haar uitoefenen om klimaatverandering, milieuvervuiling en het verlies van biodiversiteit echt aan te pakken. Haarlem eist daarbij maximale ondersteuning van de landelijke overheid. Tegelijkertijd nemen we lokaal de nodige maatregelen.

- Haarlem heeft de klimaatcrisis uitgeroepen. Daarbij hoort een ambitieus klimaatplan met bijbehorend budget. Er zijn concrete, afrekenbare tussendoelen en we stellen snel bij als die doelen niet gehaald dreigen te worden.
- Haarlem heeft de noodtoestand voor biodiversiteit uitgeroepen. Bevordering van biodiversiteit vereist een scherpe toekomstvisie op de Haarlemse natuur, met concrete doelen en herstelplannen.
- Door nalatigheid van overheden wordt het steeds lastiger om onze klimaatdoelen op tijd te halen. De noodzaak is er echter niet minder om en de tijd dringt.

De gevolgen van klimaatverandering zijn ook in Haarlem steeds meer zichtbaar, zoals wateroverlast en droogte. Het beste moment om klimaatdoelen te halen was gisteren. Daarom moet Haarlem zo snel mogelijk klimaatneutraal zijn, met 2030 als uitgangspunt.

- Er komt een wethouder voor Klimaat & Biodiversiteit. Als wij meedoen in een coalitie, leveren wij deze wethouder.
- Al het beleid wordt getoetst op duurzaamheid in een duurzaamheidsparagraaf, waarin de gevolgen voor dieren, natuur, milieu en klimaat worden beschreven.
- De gemeente heeft deskundige werknemers in dienst op het gebied van klimaat, biodiversiteit, dierenwelzijn, milieu, natuur en maatschappelijk verantwoord inkopen. De kennis hierover wordt actief gedeeld met partners en netwerken van de gemeente. Het aantal stadsecologen wordt uitgebreid zodat alle bouwprojecten met ecologische kennis worden beoordeeld en begeleid.
- Haarlem eist scherpere wettelijke maatregelen van het Rijk, waaronder strengere uitstooteisen voor bedrijven en natuurinclusieve en energiepositieve nieuwbouw.

Haarlem moet meer mogelijkheden krijgen om vervuilende bedrijven, zoals Treffers en Danish Crown, aan te pakken en te weren.

- Vergroening helpt om CO₂ vast te leggen. De gemeente ondersteunt haar inwoners bij het vergroenen van tuinen en het straatbeeld, bijvoorbeeld door groene daken. Daarnaast wordt waterdoorlatende bestrating toegepast en tegels waar mogelijk verwijderd.
- We versterken het Duurzaamheidsloket in de Kweektuin waar inwoners en bedrijven gratis en onafhankelijk advies kunnen vragen.
- Haarlem ondersteunt huurders die hun woning willen (laten) verduurzamen door belemmeringen weg te nemen. Energiecoaches en verduurzamingsadviseurs blijven beschikbaar om persoonlijk advies te geven over opties en beschikbare subsidies. Wanneer dit nodig is, biedt de gemeente juridische bijstand voor huurders van bijvoorbeeld tochtige woningen die de eigenaar tot actie willen bewegen. Ook verstrekt de gemeente gratis energiescans en worden inwoners en bedrijven in staat gesteld de ecologische voetafdruk te meten.
- We intensiveren de aanpak om VvE's (Vereniging van Eigenaren) te helpen om te verduurzamen.
- Iedere buurt heeft een eigen karakter en specifieke uitdagingen. Daarom maakt de gemeente in samenwerking met inwoners en relevante partners per buurt een concreet transitieplan. Hierin staan plannen voor energiebesparing en de opwekking en opslag van duurzame energie en warmte. De gemeente brengt duurzame warmtebronnen in kaart die buurten kunnen benutten.
- De transitie naar een klimaatneutraal Haarlem geven we samen vorm. De gemeente blijft in contact met de afgevaardigden van het burgerberaad die het gemeentebestuur blijven adviseren over oplossingen om klimaatneutraal te worden.

1.2 De klimaat- en natuurcrisis eerlijk en in samenhang oplossen

Pas als we durven te denken vanuit het meest kwetsbare – dieren, natuur en milieu – zullen we in staat zijn om de noodzakelijke veranderingen door te voeren die het mogelijk maken om te blijven leven op deze prachtige planeet. De belangrijkste maatregel om de crises te keren is het verkleinen van onze impact op de planeet. Dit vraagt om een samenhangende en rechtvaardige aanpak: één waarbij klimaatplannen gecombineerd worden met maatregelen voor behoud en herstel van natuur en biodiversiteit. Dat doen we samen met inwoners, organisaties en ondernemers. Zo kunnen we genieten van meer natuur, een fijnere en schonere woonomgeving, en minder uitstoot van verkeer en landbouw. Samen kiezen we voor een groene en sociale toekomst, voor iedereen.

- De gemeente gaat bestaande bomen beter beschermen en plant daarnaast 15000 extra bomen om langdurig CO₂ op te vangen, het liefst in de vorm van bossen en bosjes.
- De stem van omwonenden en de belangen van natuur, dieren, biodiversiteit en het klimaat worden stevig verankerd in de participatieprocessen bij nieuwe ontwikkelingen.
- Voor alle bouw- en klimaatplannen wordt zo vroeg mogelijk in het proces een natuurtoets uitgevoerd om kansen te benutten en bedreigingen voor aanwezige planten en dieren te voorkomen.
- Bouwplannen krijgen van de gemeente een CO₂-budget tijdens de bouwfasen, wat betekent dat er een limiet wordt gesteld aan de hoeveelheid uit te stoten broeikasgassen.
- De kunstmatige (ondergrondse) opslag van CO₂ is geen duurzame oplossing en vertraagt het daadwerkelijk verminderen van CO₂-uitstoot. Daarom werkt de gemeente hier niet aan mee.
- De Omgevingswet biedt onvoldoende waarborgen voor onder andere dieren, klimaat, milieu, gezondheid en natuur. Daarom krijgen in zowel de actualisatie van de omgevingsvisie als het omgevingsplan dierenrechten, klimaat, natuur en biodiversiteit de hoogste prioriteit.

- Ook pleiten we bij het waterschap en grondeigenaren voor hogere waterstanden in veengebieden, zodat er geen broeikasgassen vrijkomen en optimale omstandigheden voor weidevogels worden gecreëerd.

1.3 Klimaatrechtvaardigheid en energiearmoede

De energietransitie en verduurzaming moeten voor iedereen betaalbaar zijn. De lusten en de lasten van de energietransitie gaan we eerlijk verdelen: de grootste vervuilers dragen de zwaarste lasten en de lagere inkomens krijgen de nodige ondersteuning. Inwoners die samen met hun buurt duurzame energie willen opwekken ondersteunen we. En natuurlijk profiteren inwoners mee van de opwek van duurzame energie en zijn ze een belangrijke gesprekspartner in de planvorming.

- Veel inwoners leven nog steeds in energiearmoede. Door hoge energiekosten en een laag inkomen hebben veel mensen geen geld om energiemaatregelen te kunnen nemen, zowel in de sociale huur- als vrije (huur- en koop)sector. Deze inwoners krijgen ondersteuning van de gemeente.
- Huurders worden geholpen hun huizen te verduurzamen door ondersteuning bij het nemen van kleine maatregelen, bijvoorbeeld met hulp van de FIXBrigade, en bij het gebruik van het initiatiefrecht.
- Alle sociale huurwoningen worden goed geïsoleerd en verduurzaamd. Indien nodig krijgen de woningcorporaties daarvoor middelen en bindende doelen voorgeschreven door de gemeente.
- Inwoners die van het gas af zijn gegaan en aangesloten zijn op een duurzaam warmtenet worden waar mogelijk gecompenseerd als hun contract duurder blijkt te zijn dan een regulier gascontract. Haarlem sluit zich aan bij de lobby om de tarieven voor stadswarmte los te koppelen van de gasprijs.
- Haarlem betreft in de energietransitie juist ondervertegenwoordigde groepen uit de samenleving, zoals jongeren, mensen met een migratieachtergrond en laaggeletterde mensen.

- De vervuiler gaat betalen. Bij gemeentelijke heffingen, onder andere bij de afvalstoffenheffing, hebben inwoners die minder afval aanbieden lagere kosten. Het laten ophalen of wegbrengen van grofvuil blijft gratis tot een bepaalde hoeveelheid.
- De gemeente pakt de regie om lokaal duurzaam opgewekte energie op te slaan in zoveel mogelijk nikkel- en kobaltvrije buurtbatterijen. Deze energie wordt lokaal eerlijk verdeeld.
- De gemeente stimuleert bewonersinitiatieven voor het duurzaam opwekken van energie en zorgt voor ondersteunend beleid.
- De gezamenlijke aanpak van woningisolatie en het opwekken van duurzame energie heeft voordelen. Zo versnellen we de energietransitie en maken we verduurzaming toegankelijker voor mensen met lagere inkomens.
- Gemeentelijke initiatieven voor duurzame opwek zijn voor ten minste 50% lokaal eigendom, zodat omwonenden delen in de opbrengsten en een stem hebben in hoe en waar de energie wordt opgewekt.

1.4 Besparen, besparen, besparen: minder energiegebruik de hoogste prioriteit

Wat je niet gebruikt, hoef je ook niet op te wekken. Daarom begint het duurzaamheidsbeleid van Haarlem bij energiebesparing. Naast technische aanpassingen, zoals betere isolatie, warmtepompen en ledverlichting, kiezen we ervoor om bepaalde dingen niet of minder te gaan doen.

- In 2030 gebruiken huishoudens, bedrijven en organisaties in Haarlem ten minste 65% minder energie dan in peiljaar 1990. De gemeente stelt hiertoe een ambitieus Actieplan Besparen op met controleerbare tussendoelen waarop kan worden bijgestuurd.
- Alle gebouwen worden goed geïsoleerd. De gemeente zet vol in op voorlichting over en (waar nodig daadwerkelijke) financiële ondersteuning van natuurinclusieve woningisolatie.

- Daarnaast komt er meer voorlichting over – en gericht subsidie voor – het koelen van woningen en kantoren door middel van groene daken, groene gevels en zonwering. Daarmee remmen we ook de toename van energieslurpende airco's.
- Haarlem pakt samen met lokale ondernemers energieverspilling aan, zoals lichtvervuiling, terrasverwarming en open winkeldeuren. Duurzame alternatieven worden gepromoot.
- De gemeente gaat strenger optreden tegen vervuilende en energieslurpende bedrijven, zoals datacenters. Om de energiebesparingsplicht te handhaven draagt Haarlem zorg voor voldoende capaciteit bij de omgevingsdienst voor het energie- en milieutoezicht.
- De gemeente wijst maatschappelijke instellingen op de energiebesparingsplicht en ondersteunt hen waar nodig.
- Met vastgoedeigenaren en projectontwikkelaars maken we stevige afspraken die verder gaan dan de geldende wettelijke verplichtingen, zoals over zon-op-dak en isolatie. Bedrijven die meer willen doen dan de wettelijke verplichtingen kunnen op steun van de gemeente rekenen.

1.5 Natuurlijk duurzame energie opwekken

Onze energie gaan we duurzaam opwekken, dicht bij huis en met respect voor mens, dier en natuur. We doen dit zo veel mogelijk samen. Omdat ruimte schaars is en we rekening houden met dieren, natuur en mensen, is de opwek van energie op bepaalde plekken ongewenst. Daarnaast is de capaciteit op het stroomnet beperkt. Wij zetten vol in op fossielvrije energie uit zon en wind, daar waar het kan. Wij hanteren strikte eisen voor duurzaamheid en veiligheid om te bepalen welke vormen van energie-opwek duurzaam en veilig zijn en welke niet.

- Zonnepanelen en groen worden de standaard op daken, gevels, geluidswallen en boven parkeerplaatsen. Indien particulieren, VvE's, woningcorporaties en bedrijven dit zelf niet doen, investeert de gemeente hierin door samenwerking met een lokale energiecoöperatie of een gemeentelijk energie-investeringsbedrijf.
- Op erfgoed en monumenten is plaatsing van zonnepanelen buiten het zicht mogelijk.
- Er komen geen zonneparken in de natuur, dus ook geen zonnepanelen op de Schouwbroekerplas. Voor de aanleg van zonnepanelen wordt gebruikgemaakt van een zonneladder, die de volgorde bepaalt van aanleg. Landbouwgrond is niet bedoeld voor zonneweides, maar voor plantaardige voedselproductie en natuurontwikkeling en, als de veehouderij in Nederland fors krimpt, voor woningbouw.
- Alle nieuwe panden worden energiepositief: ze wekken meer energie op dan ze gebruiken.
- Er wordt niet geïnvesteerd in warmte- en/of koudnetten die gevoed worden door restwarmte uit de fossiele industrie, bio-industrie of biomassacentrales. We gebruiken duurzame laagtemperatuurbronnen om woningen en andere gebouwen te verwarmen. Naast warmtepompen wordt er geïnvesteerd in warmte- en koudeopslag, bodemwarmte en warmte uit water (aquathermie) of zout (warmtebatterij). Vanzelfsprekend uitsluitend als het veilig kan en het geen ecologische verstoring veroorzaakt.
- Haarlem stimuleert windenergie op locaties waar mensen, dieren en natuur er geen of weinig hinder van ondervinden, bijvoorbeeld langs wegen en op industrieterreinen. Er komen geen windturbines in natuurgebieden en in gebieden met kwetsbare vogel- of vleermuispopulaties.
- Windturbines worden aangelegd met alle mogelijke en voor de locatie relevante maatregelen om slachtoffers onder vogels en vleermuizen zo veel mogelijk te voorkomen, zoals een stilstandvoorziening en een zwarte wijk.
- Windturbines en zonnepanelen zijn zo duurzaam mogelijk geproduceerd, met zo veel als mogelijk gerecyclede materialen die geen schadelijke stoffen afgeven, en van duurzame (lokale) leveranciers.
- Het verstoken van bomen is geen oplossing voor het energievraagstuk. Kostbare natuur kappen om te verbranden is niet duurzaam. Ook mestvergisting is niet duurzaam, omdat dit bijdraagt aan de instandhouding van de intensieve veehouderij.

We staan de verbranding van hout en de vergisting van mest voor warmte en elektriciteit niet toe. Voor andere vormen van biomassa komen strenge duurzaamheidscriteria.

- Er komt geen kerncentrale in Haarlem. Kernenergie is niet de oplossing voor de klimaatcrisis. Kernenergie is duur en veroorzaakt gevaarlijk radioactief afval. Daarnaast duurt het bouwen van een kerncentrale veel te lang en draagt het niet bij aan de energietransitie die nú nodig is.
- Aardwarmte of geothermie kan in bepaalde gevallen een bron van duurzame warmte zijn, maar ook hier gelden de zorgvuldigheidsnormen voor mens, dier en natuur en het voorzorgsbeginsel.
- Netcongestie, overbelasting van het elektriciteitsnet, is een grote uitdaging. Haarlem draagt bij aan het verzwaken van het net en spaart het groen bij de aanleg van nieuwe hoogspanningsstations en transformatorhuisjes.
- Haarlem helpt bedrijven en inwoners bij het realiseren van duurzame energiehubs, waar energieproducenten en consumenten samenwerken om energieopwek, -opslag en -verbruik op elkaar af te stemmen.
- Er is grote behoefte aan praktisch geschoolde professionals om de energietransitie mogelijk te maken. Haarlem werkt samen met lokale mbo-instellingen om (om)scholingstrajecten te ontwerpen en te promoten.
- Warmtebedrijf Haarlem, waar de gemeente voor 50% aandeelhouder van is, gaat sturen op inzet van alleen duurzame warmtebronnen en zo laag mogelijke gebruikskosten voor inwoners. De gemeente Haarlem kan daarnaast ook investeren in en mede-eigenaar worden van lokale buurtnetten om zo deze initiatieven van de grond te krijgen.
- Haarlem wijst in het omgevingsplan buurten aan die overgaan op een duurzame warmtevoorziening en pakt daarin haar regierol.

1.6 Goed voorbeeld doet goed volgen

Haarlem laat zelf zien hoe je duurzaam wordt. Door voorop te lopen, informatie laagdrempelig beschikbaar te maken en bewoners met elkaar in gesprek te laten gaan, inspireert de gemeente inwoners en bedrijven.

- Haarlem wordt fossielvrij. De gemeente verbreekt de (financiële) banden met fossiele bedrijven en spoort andere organisaties aan om hetzelfde te doen.
- Elk jaar verkleint de gemeente haar ecologische voetafdruk. Zij gaat onder andere fors minder energie gebruiken, erkent het belang van de eiwittransitie en maakt plantaardig voedsel de norm.
- Bij de aanbesteding en inkoop van producten en diensten, en bij het verlenen van subsidies, worden harde duurzaamheidseisen gesteld aan bijvoorbeeld CO₂-uitstoot, biodiversiteit, gifgebruik, dierenwelzijn, fairtradehandel, arbeidsomstandigheden en circulaire en lokale economie. Hierover wordt jaarlijks gerapporteerd.
- De ambitie is om alle gemeentelijke gebouwen in 2030 klimaatneutraal, natuurinclusief en fossielvrij te maken. Hierin wordt flink geïnvesteerd.
- Medewerkers van de gemeente, inclusief de raad en het college, worden gestimuleerd om op de fiets of met het openbaar vervoer naar het werk te komen of thuis te werken. Zakelijke reizen die binnen twaalf uur afgelegd kunnen worden, gaan per trein of duurzaam alternatief.
- Haarlem staat toe dat iedere ambtenaar voor wie dat, gezien de werkzaamheden, mogelijk is, in ieder geval 40% van de arbeidstijd thuiswerkt.
- De gemeente is transparant over de CO₂-uitstoot en -besparing van de eigen gemeentelijke organisatie en van het geheel van huishoudens, bedrijven en organisaties op haar grondgebied. Ze rapporteert de vooruitgang jaarlijks in een duidelijke en openbare CO₂-boekhouding.

- De gemeente gaat investeren in een gemeentelijk klimaatfonds. Inwoners en bedrijven kunnen eenvoudig klimaatmaatregelen treffen die betaald worden uit het fonds.
De kosten worden dus voorgefinancierd en indien nodig gesubsidieerd. Het fonds is revolverend: terugbetaalde leningen (bijvoorbeeld uit lagere energielasten) worden opnieuw geïnvesteerd.
- Haarlem communiceert duidelijk met haar inwoners over de stappen die de gemeente zelf zet.
- Aanvullend zet Haarlem in op actieve voorlichting over duurzame keuzes bijvoorbeeld via www.haarlem/duurzaam.
- Samen delen we de verantwoordelijkheid voor de duurzaamheidstransitie. De methode KlimaatGesprekken helpt daarbij.

Meer weten?

- <https://jamanetwork.com/journals/jama/fullarticle/2811131>
- <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/resources/spm-headline-statements>
- <https://www.knmi.nl/over-het-knmi/nieuws/hoe-dicht-zitten-we-al-bij-1-5-graden-opwarming>
- <https://www.movisie.nl/sociale-energietransitie-klimaatrechtvaardigheid>
- <https://centerclimatejustice.universityofcalifornia.edu/what-is-climate-justice/>
- <https://gofossilfree.org/nl/>
- <https://www.tudelft.nl/stories/articles/energyhubs>

2

DIEREN HEBBEN HET RECHT OM TE LEVEN NAAR HUN AARD

Dierenrechten en dierenwelzijn

In Haarlem wonen meer dieren dan mensen, maar toch krijgen ze veel te weinig aandacht in gemeentelijke plannen of beleid.

De Partij voor de Dieren wil dat dieren hier een fijne plek hebben om te leven en hun natuurlijke gedrag kunnen uitoefenen, of dat nu in vrijheid is, bij mensen thuis of in gevangenschap. Want dieren hebben net als mensen een eigen waarde en bijbehorende rechten.

2.1 Dieren in gemeentelijk beleid

In gemeentelijk beleid worden dieren vaak vergeten. Mensen denken te vaak aan hun eigen belangen op korte termijn en staan niet altijd stil bij de gevolgen van hun keuzes voor dieren. Ook in beleidsplannen zien we dat. Belangen van dieren worden niet altijd goed meegewogen in beslissingen van de gemeente. Haarlem moet juist een voortrekkersrol spelen bij de bewustwording over en gedragsverandering in de omgang met dieren.

- Als de Partij voor de Dieren in de coalitie komt, willen wij de wethouder voor Dierenrechten & Dierenwelzijn leveren.
- Haarlem zorgt voor een vooruitstrevend dierenbeleid dat de intrinsieke waarde van dieren als belangrijkste uitgangspunt neemt en het gebruik van dieren ten behoeve van commercieel gewin en/of vermaak van de mens tegengaat. Over de voortgang van het dierenbeleid wordt jaarlijks gerapporteerd en dit beleid wordt jaarlijks geactualiseerd. Voor de uitvoering van dit beleid stelt de gemeente meer budget en menskracht beschikbaar dan momenteel het geval is.
- Dierenrechten en dierenwelzijn worden standaardonderdelen op alle beleidsterreinen: van bouwplannen tot zorg en van financiën tot onderwijs.
- De gemeente consulteert bij vragen of problemen rond dierenrechten altijd ten minste één maar het liefst meerdere dierenrechtenorganisaties en/of dierenwelzijnsorganisaties.

- Haarlem geeft het goede voorbeeld door in de eigen organisatie consequent te kiezen voor plantaardige en dierproefvrije producten.
- Dierenhulporganisaties, zoals de Egelopvang en het Vogelhospitaal, doen onmisbaar werk. De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor in vrijheid levende dieren. Haarlem zorgt voor een ruimhartig en toereikend budget voor het vervoer, de verzorging en de opvang van zwerfdieren en in vrijheid levende dieren die ziek of gewond zijn.
- Dierenopvangen die niet bij een overkoepelende organisatie zijn aangesloten of die zich specialiseren in een bepaalde diersoort worden proactief in dit beleid meegenomen.

2.2 Ook dieren willen prettig leven

Haarlem is medeverantwoordelijk voor de bescherming van alle dieren binnen de gemeentegrenzen: denk aan onder meer huisdieren, landbouwdieren en in vrijheid levende dieren. De opvang van zwerfdieren is bovendien een wettelijke taak van de gemeente. Zoals mensen graag in veiligheid willen leven, willen dieren dat ook.

- Handhaving op dierenwelzijn en de signalering van dierenmishandeling en -verwaarlozing worden verbeterd. Dit doen we onder andere door het stimuleren van een goede samenwerking tussen gemeentelijke toezichthouders, NVWA, hulpverleners, dierenartsen, de dierenambulance, de politie, de omgevingsdienst en de brandweer.

- Toezicht, handhaving en vervolging bij dierenrechten-, natuur- en milieuzaken staan standaard op de agenda in het driehoeksoverleg tussen de burgemeester, het Openbaar Ministerie en de politie.
- Vuurwerk is gevaarlijk voor dier en mens en slecht voor milieu en natuur. Nu er een verbod is, moet er ook adequate handhaving zijn. Carbidschieten, paasvuren en soortgelijke activiteiten zijn er in Haarlem niet, maar worden ook niet toegestaan.
- Haarlem wil af van de inzet van politiepaarden en -honden en werkt samen met de politie om hiervoor diervrije alternatieven te vinden.
- Bestaande organisaties die proefdieren gebruiken worden gestimuleerd om over te schakelen naar proefdiervrije alternatieven.
- Haarlem, geeft geen subsidies aan organisaties die gebruikmaken van proefdieren en steunt alleen innovatieprojecten die dierproefvrij gerealiseerd worden.
- Veiligheid van mens en dier staat onder druk door de klimaatcrisis, zoals bij hittegolven waarbij het in Haarlem veel heter wordt dan erbuiten. Haarlem speelt in op deze risico's en maakt veiligheidsprotocollen en hitteplannen voor mens en dier.
- Het redden van dieren krijgt een vaste plaats in draaiboeken van hulpdiensten en in rampenplannen. Professionele dierenhulpverleners worden hier structureel bij betrokken.
- Er komt een hitteplan voor gehouden dieren met maatregelen om hittestress te voorkomen, zoals het plaatsen van schuilgelegenheden. In geval van nood, zoals bij wateroverlast, worden zowel mensen als dieren geëvacueerd. Gezelschapsdieren mogen mee naar de opvanglocatie.
- In het driehoeksoverleg tussen de burgemeester, het Openbaar Ministerie en de politie is er oog voor dierenwelzijn. Dierenmishandeling wordt actief opgespoord en tegengegaan.
- De gemeente heeft aandacht voor het voorkomen van stalbranden door het nemen van preventieve maatregelen zoals bijvoorbeeld het verplichten van een sprinkler installatie.

We vragen de veiligheidsregio om te controleren op brandveiligheid.

2.3 Stop de dierenindustrie

Het fokken, gebruiken en doden van dieren in de veehouderij is onethisch en onhoudbaar. Er worden zo ontzettend veel dieren gehouden voor vlees, vis, zuivel en eieren dat geen milieu-, natuur- of dierenwelzijnsmaatregel is opgewassen tegen alle problemen die dit met zich meebrengt. De Partij voor de Dieren wil dat dieren bevrijd worden uit de voedselketen. Zolang dat nog niet het geval is, moet hun leed zo veel mogelijk beperkt worden. Daarom moet er zo snel mogelijk een einde komen aan de vee-industrie. Hoewel de meeste bevoegdheden bij Rijk en provincies liggen, kan Haarlem gelukkig wel wat doen. Waar de vee-industrie stopt, kan een nieuwe bestemming komen, zoals natuur.

- Haarlem heeft een duidelijke visie op landbouw, met als belangrijke doelen minder veehouderij en omschakeling naar plantaardige en natuur-inclusieve akkerbouw om mensen mee te voeden.
- De gemeente bevordert dat dieren hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen, onder andere door vrije uitloop naar buiten. Schuilmogelijkheden tegen weersomstandigheden worden verplicht.
- Haarlem faciliteert op geen enkele wijze de instandhouding van de vee-industrie. De gemeente pleit in regionaal verband voor de afbouw, en tegen de vestiging of uitbreiding van vee-bedrijven in naburige gemeenten.
- Haarlem pleit voor strengere eisen op het gebied van brandveiligheid, stank- en geluidsoverlast van stallen en andere bedrijven waar dieren bedrijfsmatig worden gehouden en geslacht en verwerkt. Maatregelen mogen niet ten koste gaan van het welzijn van dieren.
- De gemeente bevordert dat voor alle dieren (onder meer koeien, varkens, kippen, schapen, geiten) bij weidegang verplicht beschutting is en ziet erop toe dat gehouden dieren hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen. Handhaving is essentieel.
- Haarlem stimuleert veehouders om te stoppen.

- In Haarlem komen geen vis- en insectenkwekerijen.
- De gemeente verbiedt het houden van honingbijen op openbare grond, beperkt elders het aantal honingbijenvolken via een vergunningsplicht en informeert inwoners over de ecologische en diervriendelijke bezwaren van bijenteelt.
- Haarlem stelt strikte dierenwelzijnseisen aan organisaties die schapen, geiten, runderen en andere dieren inzetten voor begrazing en gaat geen nieuwe samenwerking hiertoe aan waar dieren geen natuurlijk (trek)gedrag kunnen vertonen. Haarlem werkt niet samen met begrazingsorganisaties die producten verkopen die afkomstig zijn van hun dieren.
- Op pachtgronden is geen ruimte voor veehouderij en de gemeente neemt dit in nieuwe contracten als voorwaarde op.

2.4 Respect en zorg voor vrije dieren

Haarlem heeft niet alleen menselijke inwoners, maar ook dierlijke inwoners die in het wild, beter gezegd, in vrijheid, leven. Ook voor hen is de gemeente verantwoordelijk. Toch wordt hun leefgebied ingeperkt en worden ze verjaagd of bejaagd. Jagers en hengelaars verstoren het evenwicht in de natuur en veroorzaken dierenleed. De Partij voor de Dieren wil dat dieren die in vrijheid leven met rust gelaten worden.

- Haarlem verbiedt de jacht in de hele gemeente, door de hele gemeente als ‘bebouwingscontour jacht’ aan te wijzen. Om illegale jacht en stroperij aan te pakken worden de regels streng gehandhaafd.
- De gemeente gaat onderbouwd in bezwaar en desnoods in beroep tegen faunabeheerplannen die jacht op gemeentelijk grondgebied toelaten. Hiertoe neemt de gemeente gespecialiseerde juristen in dienst.
- Hengelen wordt verboden in gemeentelijke wateren. Zolang er nog wel gehengeld wordt, komen er hengelvrije gebieden en heeft het welzijn van vissen bij alle hengelaars prominente aandacht. Daarom staan we gebruik van weerhaken, vislood en leefnetten niet meer toe en mogen hengelaars nog maar één hengel met één haak per persoon gebruiken, en ‘s nachts niet meer hengelen.
- Hengelaars worden ontmoedigd vislessen te geven op scholen. Met een publiekscampagne verspreidt de gemeente informatie over het dierenleed dat door hengelen wordt veroorzaakt.
- Wolven vormen een verrijking van de natuur in Nederland en dragen bij aan een grotere biodiversiteit. Afschieten of de inzet van paintball-geweren is geen optie. De gemeente houdt rekening met de mogelijkheid dat wolven ook in de gemeente Haarlem komen en geeft goede voorlichting over het belang van de wolf aan onder meer burgers, ondernemers en scholen.
- Houders van dieren krijgen voorlichting over het beschermen van hun dieren. De gemeente ziet met provincie en NVWA toe op deugdelijke bescherming voor schapen. Voor preventie is subsidie beschikbaar.
- Haarlem geeft voorlichting over de waarde van in vrijheid levende dieren en over hun natuurlijke gedrag.
- De gemeente draagt bij aan het verbinden en uitbreiden van leefgebieden van in vrijheid levende dieren, denk aan de ecologische verbindingszones. Bij drukke wegen zorgt de gemeente voor de aanleg van groenstroken, ecodeucten, veilige oversteekplaatsen voor dieren en gaat de maximumsnelheid omlaag.
- Ingrepen in en herinrichtingen van de openbare ruimte versterken de biodiversiteit: meer groen, insectenhôtels, watervoorzieningen en nestgelegenheden en -kasten voor vogels. Straten, putten en duikers worden amfibievriendelijk ingericht. De gemeente voert een biodiversiteitsmaabeleid en plant voldoende inheemse voedsel- en waardplanten aan.
- Werkzaamheden in het groen, zoals maaien, kappen, snoeien, rietsnijden en het uitbaggeren van sloten vinden alleen plaats wanneer dieren niet verstoord of gedood worden en in geen geval tijdens de broed-, paar- en zoogtijd of tijdens de winterrust van dieren. Daarnaast wordt er gekeken naar een moment dat zo gunstig mogelijk is voor de biodiversiteit.

- Oevers worden natuurlijk aangelegd. Als dat niet mogelijk is worden bij kades en oevers voorzieningen getroffen zodat te water geraakte dieren een kans hebben om aan de kant te komen, zoals trapjes, vlonders of touwen.
- Haarlem informeert en stimuleert burgers om 'egelsnelwegen' te realiseren door een gat in hun erfafscheiding te maken waardoor egels vrij in en uit tuinen kunnen lopen.
- Waar mogelijk accepteren we de overlast die mensen ervaren van dieren. In een bosgebied of park is het bijvoorbeeld vaak mogelijk een wespennest te vermijden en daarom laten we deze dan ongemoeid. Als het wespennest niet veilig kan blijven zitten, wordt het op een diervriendelijke manier verplaatst.
- Haarlem zet in op het voorkómen van ervaren overlast door dieren. Daarom komen er bijvoorbeeld nestkasten en gevarieerd groen om de natuurlijke vijanden van onder meer de eikenprocessierups aan te trekken, is voeren in de openbare ruimte niet toegestaan en wordt hierop gehandhaafd (met een uitzondering voor organisaties die dieren in nood helpen) en worden, waar nodig, ondoordringbare heggen geplant of rasters geplaatst om dieren te weren bij wegen en in de bebouwde kom.
- Omdat afval dieren aantrekt, worden zwerfafval en bijplaatsingen actief bestreden, om populaties muizen en ratten klein te houden. De gemeente zet vol in op preventie. Klemmen, (smart)vallen en andere vang- of dodingsmethoden worden niet langer gebruikt.
- Stadsduiven zijn dieren die hulp nodig kunnen hebben. Haarlem doodt geen duiven, maar zorgt voor ze, onder meer door stringfoot, of draadvoet te voorkomen en duiventillen te plaatsen.
- Haarlem gebruikt zelf geen gif en bestrijdingsmiddelen en ontmoedigt gebruik ervan door bedrijven en inwoners vanwege het zeer negatieve effect op natuur, biodiversiteit, dierenwelzijn en menselijke gezondheid. Ook het gebruik van nematoden en bacteriepreparaten wordt ontmoedigd, aangezien deze een negatief effect hebben op bestuivers, vlinders en andere insecten.
- Haarlem heeft een aanpak voor de preventie van dierziekten. Ze werkt samen met andere overheden en deskundigen om de verspreiding van dierziekten te voorkomen en past het verzorgingsbeginsel toe.
- Haarlem houdt het licht zoveel mogelijk uit in parken en natuurgebieden. Haarlem is uiterst terughoudend in het aanlaten van verlichting in en aan gebouwen. Donkerte is een groot goed. De openbare ruimte kan met diervriendelijke verlichting sociaal veilig en toegankelijk worden verlicht.
- Indien verlichting echt noodzakelijk is, kiest Haarlem voor de optie die het minst storend is voor vleermuizen, vogels en insecten en voor de rust in natuurgebieden. Groen en water worden niet direct aangelicht en lampen stralen geen licht naar boven uit.

2.5 Zorg voor huisdieren

In bijna de helft van de huishoudens woont minstens één gezelschapsdier. Velen ontvangen liefdevolle verzorging, maar soms ontbreekt het mensen aan kennis over goede huisvesting of het natuurlijke gedrag van hun huisdieren, of raken mensen in financiële problemen waardoor zij minder goed in staat zijn om voor hun gezelschapsdier te zorgen. Ook beginnen mensen te vaak aan huisdieren zonder er goed over na te denken. De Partij voor de Dieren vindt dat Haarlem een gedegen huisdierenbeleid moet voeren.

- Haarlem geeft duidelijke informatie over het in huis nemen, omgang, verzorging en huisvesting van huisdieren. Dit gebeurt bijvoorbeeld via de gemeentelijke website, in buurthuizen en via voorlichtingsprogramma's op scholen. De gemeente wijst ook op de voorkeursoptie van adopteren uit een asiel.
- Haarlem moedigt dierenwinkels en tuincentra aan om te stoppen met de verkoop van dieren. Klanten worden eventueel doorverwezen naar een opvangcentrum in de buurt om een dier te adopteren.

- De gemeente ziet streng toe op het al verboden dumpen van dieren zoals kippen, konijnen en schildpadden. Bijvoorbeeld door het plaatsen van borden op en rond de plekken waar dit gebeurt. Ook communiceert de gemeente via eigen kanalen waar dieren naartoe gebracht kunnen worden, mocht dat nodig zijn.
- Haarlem zorgt voor gedumpte dieren en werkt met dierenopvangcentra aan herplaatsing.
- Haarlem ondersteunt mensen met een krappe beurs met een tegemoetkoming bij noodzakelijke dierenartskosten, waaronder castratie en chippen. Ook steunt de gemeente initiatieven als een dierenvoedselbank en een huisdierenopvang voor mensen die tijdelijk niet voor hun huisdier kunnen zorgen.
- Zodra dit wettelijk mogelijk is, komt er een chipplicht voor katten. Haarlem ondersteunt projecten waarbij verwilderde katten worden gecastreerd of gesteriliseerd.
- De gemeente geeft in samenwerking met dierenartsen voorlichting aan inwoners over het gebruik van antivlooiengif voor huisdieren. Antivlooiengif heeft grote gevolgen voor de biodiversiteit, bijvoorbeeld doordat vogeljongen sterven omdat nesten worden gebouwd met plukken vacht van huisdieren.
- Er komen voldoende veilige uitlaatplekken en losloopgebieden voor honden. Bij het aanwijzen van locaties wordt rekening gehouden met de natuurwaarden van het gebied. Waar honden een gevaar vormen voor het welzijn van in vrijheid levende dieren worden geen loslooplekken toegestaan.
- De hondenbelasting wordt afgeschaft. Zolang dit nog niet het geval is gaan de opbrengsten uitsluitend naar hondenfaciliteiten en wordt deze belasting niet meer gebruikt voor de algemene begroting.
- Haarlem is uiterst alert op signalen van mogelijke malafide puppyhandelaren of broedfokkers en komt in actie tegen dit soort praktijken.

- De gemeente neemt in het omgevingsplan op dat zij geen nieuw te vestigen bedrijfsmatige fokkers van huisdieren toestaat. Dierenopvang wordt, binnen de kaders voor bedrijfsmatig dieren houden, wel toegestaan.

2.6 Geen vermaak ten koste van dieren

Dieren zijn levende wezens, geen hebbedingen of productiemiddelen. De Partij voor de Dieren wil dat er een einde komt aan het gebruik en doden van dieren omwille van vermaak, traditie of mode.

- Haarlem faciliteert, subsidieert en organiseert geen activiteiten met levende dieren.
- Evenementen waarbij dieren worden verkocht of tentoongesteld, worden verboden zodra dit wettelijk mogelijk is. Tot die tijd voert Haarlem een ontmoedigingsbeleid met een vergunningplicht met voorwaarden op het gebied van dierenwelzijn. De Partij voor de Dieren Haarlem heeft al in het dierenwelzijnsbeleid laten opnemen dat evenementen met roofvogels, uilen en reptielen niet worden toegestaan.
- Op markten, beurzen en evenementen worden geen levende dieren verkocht.
- Het gemeentebestuur roept ondernemers op om te stoppen met de verkoop van bont, angora- en merinowol, kasjmier (geitenvacht), dons, zijde, kangoeroeleer en dergelijke.
- Haarlem geeft geen vergunningen voor nieuwe dierentuinen. We vormen Artisklas om van een dierentuin naar een centrum dat zich richt op vrij levende dieren en educatie over biodiversiteit.
- Ook kinderboerderijen informeren over de verantwoordelijkheden die horen bij de adoptie of het in huis nemen van een gezelschapsdier. Zij richten zich ook op voorlichting en educatie over het natuurlijke gedrag van de dieren die daar leven en over de manier waarop dierlijke eiwitten worden geproduceerd.
- Kinderboerderijen fokken geen dieren, laten geen dieren slachten en nemen alleen nieuwe dieren aan als zij opvang nodig hebben.

De gemeente Haarlem stelt hoge eisen aan het welzijn van dieren op kinderboerderijen. Die moeten gaan voldoen aan het Kinderboerderijenbesluit en krijgen het Keurmerk Diervriendelijke kinderboerderijen. Dit Kinderboerderijenbesluit geeft een leidraad over de manier waarop dieren hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen. Bestaande kinderboerderijen richten zich op opvang en voorlichting/educatie, niet op vermaak.

- Haarlem faseert het hertenkamp in de Haarlemmerhout uit, omdat herten op deze plek hun natuurlijk gedrag niet kunnen vertonen, zonder de dieren hierbij te doden. Zolang er nog een hertenkamp is, staat het welzijn van de herten voorop.
- Dieronvriendelijk vermaak zoals het houden van viswedstrijden in openbaar water staan we niet toe.

Meer weten?

- <https://www.theguardian.com/world/2023/may/21/philosopher-peter-singer-theres-no-reason-to-say-humans-have-more-worth-or-moral-status-than-animals>
- <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/dierenrechten-en-mensenrechten>
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/gevolgen-klimaatverandering>
- <https://www.dierenbescherming.nl/werkzaamheden/dierenbeleid-beinvloeden/dossiers/wolven>
- https://www.kad.nl/assets/uploads/2024/12/Bouwstenen-preventie-in-de-gemeente-versie-2.0_2024-06-06.pdf
- <https://www.stringfootpigeon.com/>
- <https://www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/195-gemeenten-gebruiken-schadelijke-bestrijdingsmiddelen-tegen-eikenprocessierups>
- <https://www.rivm.nl/ziek-door-dier/besmettingsroutes/huisdieren>
- <https://www.dierenbescherming.nl/actueel/chipplicht-voor-huiskatten-in-2026>
- <https://www.vogelbescherming.nl/actueel/bericht/anti-vlooiengif-schadelijk-voor-vogels>
- <https://www.diervriendelijkekinderboerderijen.nl/kinderboerderijenbesluit/>

3

KIES VOOR GROEN

Natuur en biodiversiteit

Natuur is van levensbelang. Bebouwing, wegen, recreatie en andere belangen van de mens nemen heel veel ruimte in. Hierdoor is er steeds minder ruimte voor dieren, bomen en planten in Haarlem. De groene omgeving in en om Haarlem houdt onze omgeving leefbaar; ze houdt water vast, gaat hittestress tegen, zuivert de lucht en biedt een thuis aan vele soorten planten en dieren. Zo heeft de natuur een eigen bestaansrecht. Ook zijn mensen bewezen gelukkiger en gezonder in een groene omgeving. Daarom gaan we radicaal vergroenen.

Want een groen Haarlem is de beste garantie voor een gezond, gelukkig en toekomstbestendig Haarlem.

3.1 Koester onze natuur!

De Partij voor de Dieren wil meer ruimte voor natuur en biodiversiteit. Helaas is de realiteit te vaak anders. De natuur en het klimaat, de basis van ons bestaan, zijn kwetsbaar. De toekomst van onze Aarde staat op het spel. We kunnen niet zonder de natuur en daarom nemen we als gemeente maatregelen om onze natuur te beschermen.

- We zorgen voor meer natuur in en om Haarlem. We maken vaart met het versterken van de ecologische groen-blauwe hoofdstructuur en met het uitvoeren van de projecten uit het ecologisch beleidsplan. Verbindingen tussen groene gebieden binnen het woongebied en het groene buitengebied worden aangelegd en beschermd. Zo wordt de natuur robuust en kunnen kwetsbare ecosystemen zich herstellen.
- Bescherming van bestaande natuurwaarden is noodzakelijk om Haarlem ecologisch waardevol te houden. Bebouwing wordt niet toegestaan in het groen, zoals weides, parken en in de Groene Zoom rond Haarlem. We strijden tegen de komst van woontorens in het Van Leeuwenhoekpark en tegen bebouwing van het Reinaldapark en de Put van Peet in de Zuiderpolder.
- De kwaliteit van het groen wordt verbeterd door ecologisch beheer, ook bij verbonden partijen als het Recreatieschap Spaarnwoude.
- De gemeente beschermt ecologische 'hotspots' bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- De natuur verdient een stem en een eigen plek aan de onderhandelingstafel. We erkennen de principes van rechten van de natuur en in Haarlem erkennen wij, net als op plekken in andere landen, die eigen rechten. Door een expert aan te wijzen als voogd vertegenwoordigt deze de stem van de natuur en alle daarin levende wezens.
- Haarlem erkent ecocide – de grootschalige schade, vernietiging of het verlies van natuur en ecosystemen – en zet zich in om dit binnen haar grondgebied te voorkomen. Haarlem ondertekent daarom het Stop Ecocide Manifest.
- In monumentale parken zoals de Haarlemmerhout en het Kenaupark weren we activiteiten die schade toebrengen aan natuur en dieren.
- Het is belangrijk dat mensen de natuur leren kennen en waarderen. Recreatie en toerisme mogen nooit ten koste gaan van de natuur zelf. Wanneer we nieuwe natuur ontwikkelen, kiezen we ook voor stukken waar mensen niet mogen komen, om dier en natuur echt rust te geven. De natuur moet zich kunnen herstellen en ontwikkelen.

- De gemeente kan bepaalde natuurgebieden en parkdelen in samenspraak met de beheerders van het gebied (tijdelijk) afsluiten voor bezoekers, ten behoeve van natuur, dieren en ecologie. Bijvoorbeeld om de bloeiende boshyacinten in Haarlems enige Natura 2000 stukje Duinvliet te beschermen.
- Dieren hebben het recht om hun natuurlijke gedrag te vertonen. Soms overlapt het leefgebied van in vrijheid levende dieren met het leefgebied van mensen. Als mensen daar hinder van ervaren, mogen de dieren daar niet de dupe van zijn. We kiezen voor preventie, door menselijk gedrag aan te passen via communicatie en door te zoeken naar oplossingen in de ecologie, door de natuurlijke balans te herstellen en ruimte te geven aan natuurlijke vijanden. Er wordt geen gebruik gemaakt van gif of middelen die de ecologie verstoren.
- De handhaving op schade aan bomen bij werkzaamheden en in de openbare ruimte wordt versterkt en boa's letten hier actief op tijdens hun reguliere surveillance.
- Onze groengebieden staan onder zware druk, onder andere doordat er veel te veel stikstof in de natuur terecht komt. De gemeente draagt bij aan stikstofreductie, bijvoorbeeld door maatregelen te nemen tegen vervuilende sectoren, onder andere door het uitbreiden van de nul-emissiezone.
- Haarlem biedt ruimte aan spontane ontwikkeling van inheemse planten, onder andere door ecologisch maaibeleid. Waar nodig plant en zaait de gemeente biologische inheemse planten in het openbaar groen om zo de biodiversiteit en de ecologie te versterken. Het aanbod en de diversiteit van voedsel voor insecten als wilde bijen, hommels en vlinders worden hierdoor vergroot.
- Waar mogelijk kiest de gemeente voor zaailingen van lokale planten uit eigen groengebieden en maakt ze gebruik van bomenhubs of plantenhubs, oftewel een uitruilplek voor tweedekans planten en zaailingen. De gemeente blijft doorgaan met het kweken en uitdelen van inheemse biologische planten, al dan niet met lokale onderwijsinstellingen.
- Haarlem wordt een groene corridor in plaats van een grijs obstakel. We versterken ecologische verbindingen van het buitengebied naar de bebouwde omgeving. Daarnaast maken we vaart met het maken van ontbrekende faunapassages onder wegen en over water, waardoor dieren zich beter kunnen verplaatsen.
- Kappen met kappen! We scherpen criteria voor kapvergunningen flink aan, zowel voor particuliere als voor gemeentelijke bomen. De herplantplicht voor te kappen bomen wordt strenger, waarbij behoud van ecologische waarde het uitgangspunt is. Het is onvoldoende om een volwassen boom door een jong sprietje te vervangen. Illegale kap wordt streng aangepakt. Bestaande bomen krijgen de ruimte en de juiste verzorging om te groeien en oud te worden. Wortelopdrukproblematiek wordt in beginsel opgelost zonder bomen te kappen.
- Bij herplant wordt gekeken naar de ecologische waarde en het boomkroonvolume van de gekapte boom. Deze worden direct volledig gecompenseerd met nieuwe bomen.
- De gemeente stelt zich primair op als advocaat van de boom: bij bijvoorbeeld een herinrichting van een tuin kan er óm de boom heen worden ontworpen en geven we zeker niet zomaar een kapvergunning af voor een gezonde boom.

3.2 Groen: met het oog op morgen

Ons groen is ons dierbaar! Daarom moeten we inzetten op groen in de gemeente. Dit betekent aan de ene kant dat we groen moeten behouden – kappen met kappen – en aan de andere kant dat er meer groen moet worden toegevoegd. Het realiseren van een klimaatbestendige begroeiing met onder meer wilde, inheemse bomen, planten en struiken is keihard nodig.

- De gemeente gebruikt inheemse, gifvrije en klimaatbestendige biologische zaden, bloemen en planten die bijdragen aan de lokale biodiversiteit. De gekozen soorten passen bij de natuurlijke vegetatie van Haarlem en omgeving.

De gemeente stelt nadere eisen wat betreft de herplantplicht, niet alleen over het formaat maar ook over de soort boom en de groeiplaats waarin deze wordt geplant.

- In kapvergunningen wordt niet alleen gekeken naar de boom, maar ook naar het effect van de kap op de wijk, natuur en ecologie waar de boom deel van uitmaakt.
- De heffing voor kapvergunningen wordt minstens kostendekkend. Wie meer bomen wil kappen, gaat meer betalen.
- Bomen worden opgenomen in de gemeentelijke omgevingsplannen en ander gemeentelijk beleid. Het behoud van bomen is hierbij het uitgangspunt.
- Bomen worden herplant daar waar het past bij de bodem. Daar waar een boom niet gezond kan groeien komen heggen, struiken en ondergroei die het ecosysteem versterken.
- Solitaire bomen zonder ondergroei doen weinig voor biodiversiteit. Boomspiegels worden zo veel mogelijk vergroot en voorzien van een passende ondergroei. Struiken waar dat mogelijk is, en anders zoveel mogelijk inheemse kruiden. De hoofdstructuur van bomen wordt uitgebreid met struiken en hagen waardoor de ecologische functie als verbinding voor dieren wordt versterkt.
- In Haarlem wordt meer gebruikgemaakt van gebiedseigen bodems. Afgegraven bodems worden in een bodembank opgeslagen voor toekomstig gebruik, bijvoorbeeld voor groene daken. Programma's om de groeiplaats van stadsbomen te verbeteren gaan niet klakkeloos uit van het vervangen van de aanwezige lokale bodem door gebiedsvreemde organisch verrijkte bodems.
- Bij de herziening van ondergrondse infrastructuur zoals bekabeling en riolering wordt ruimte gecreëerd voor bomen en struiken. Bijvoorbeeld door kabels in kabelgoten boven elkaar te positioneren. De infrastructuur wordt zo veel mogelijk aangepast aan het groen en niet andersom.

3.3 Een gifvrije gemeente

Landbouwgif zorgt ervoor dat veel insecten sterven. De hoeveelheid vliegende insecten in Nederland is in de afgelopen decennia ontzettend afgenomen. Een voorbeeld: de populatie dagvlinders is in de laatste dertig jaar gehalveerd. Door geen gif te gebruiken dragen wij bij aan een gezondere bodem, betere waterkwaliteit en de gezondheid van mensen, dieren en ecosystemen. Zo krijgen insecten de kans om te overleven.

- Haarlem gebruikt alle wettelijke middelen om de verkoop en het gebruik van gif (chemische pesticiden zoals herbiciden, insecticiden en fungiciden) tegen te gaan. De gemeente geeft voorlichting aan inwoners en bedrijven. Hierbij geeft Haarlem zelf het goede voorbeeld door geen gif te gebruiken en alleen biologische planten en bloemen te kopen.
- Haarlem maakt geen gebruik van nematoden of bacteriepreparaten, aangezien die zeer schadelijk zijn voor andere levende organismen.
- Landeigenaren, ondernemers en inwoners worden ondersteund bij de omslag naar gifvrij, onder andere door deskundigheidsbevordering en overeenkomsten. Teelt waarbij veel gif wordt gebruikt, wordt verboden zodra dit wettelijk mogelijk is.
- Volkstuinen, voedselbossen en wijktuinen op grond van de gemeente zijn gifvrij en gebruiken geen kunstmest.
- De gemeente wijst wijken en gebieden aan die gifvrij moeten zijn – zoals natuurgebieden of het gebied rond scholen, ziekenhuizen en verzorgingstehuizen – en legt dit vast in het omgevingsplan.

3.4 Biodiversiteit creëren door ecologisch te beheren

Via groenbeheer en onderhoud heeft de gemeente veel invloed op de lokale biodiversiteit en ecologie. Gelukkig groeit de bewustwording, maar nog te vaak geven financiële afwegingen de doorslag bij aanbestedingen en de gekozen beheersvormen. Dat kan en moet beter!

Als we nu rekening houden met de biodiversiteit, het bodemleven, de waterkwaliteit, de dieren, klimaatverandering en het milieu, creëren we een toekomst voor iedereen in Haarlem.

- Haarlem werkt aan een basiskwaliteit natuur in de bebouwde omgeving. Algemene soorten moeten algemeen blijven. Concrete verbeterplannen voor het milieu, de ecologische infrastructuur en ecologisch groenbeheer zorgen voor een gezonde en weerbare biodiversiteit. De soortenrijkdom neemt toe met positieve gevolgen voor onze gezondheid en klimaatadaptatie.
- De gemeente ontwerpt een meetprogramma om veranderingen in condities en soorten te monitoren. Hierbij wordt samengewerkt met lokale natuurvrijwilligers en burgerwetenschappers zoals de Vogelwerkgroep, de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) en het Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid (IVN). De resultaten worden jaarlijks gepubliceerd. Op basis van de resultaten wordt beleid geëvalueerd en bijgesteld.
- Haarlem stelt een uitvoeringsprogramma op om invulling te geven aan natuurwetgeving zoals die geldt binnen de omgevingswet en de natuurherstelwet. Geen achteruitgang maar vooruitgang.
- Uitvoerders van het groenonderhoud zijn in het bezit zijn van specifieke kennis voor ecologisch beheer ter bevordering van lokale biodiversiteit, zoals het keurmerk KleurKeur van de Vlinderstichting. Het belang van het stedelijke ecosysteem staat voorop. Situaties waar de ecologie door beheer achteruit gaat worden

grondig geëvalueerd.

- Bij het beheer van de openbare ruimte streven we naar een ecologische balans. Geen strakgemaaide bermen, maar bloemrijke biodiverse groenstroken met inheemse planten die ook leefgebied voor insecten zijn. We bieden ruimte aan stoeplantjes en bloeiende bloemen en houden boomspiegels groen en natuurlijk.
- Bermen en kruidenrijke graslanden worden gefaseerd gemaaid en stukken vegetatie blijven jaarrond staan, ook gedurende de winter, om eieren en poppen van insecten een overlevingskans te bieden. Bij het winterklaar maken van bermen en graslanden wordt niet korter dan tien centimeter gemaaid om dezelfde reden.
- Haarlem geeft ruimte aan spontane natuur en stedelijke herwildering. Onkruid bestaat niet: stoeplantjes en kruiden in boomspiegels blijven staan zolang ze geen overlast of schade veroorzaken. Groene plekken en bermen mogen zich, waar kansrijk, op een natuurlijke en ecologisch waardevolle manier ontwikkelen. Inwoners informeren we actief over het belang van spontane natuur.
- Voorafgaand aan maaien wordt zwerfafval geruimd, zodat de versnippering en verdere verspreiding van zwerfafval in de natuur wordt voorkomen.
- De gemeente maakt de maaiplanning bekend aan inwoners, zodat lokale zwerfafvalgroepen hierop in kunnen spelen.
- Het beheer van het openbaar groen in Haarlem, waaronder het maaibeheer, vastgelegd in een zogeheten 'bestek', wordt openbaar gepubliceerd op de website www.kaart.haarlem.nl en wordt daardoor voor iedereen inzichtelijk.
- De gemeente gaat gebruikmaken van milieuvriendelijke machines voor het groenbeheer, zonder uitstoot. Daarom worden geen machines meer gebruikt die microplastics verspreiden, zoals draadmaaiers. De Partij voor de Dieren Haarlem heeft ervoor gezorgd dat de klepelmaaiers worden vervangen door diervriendelijkere machines, zodat de sterfte onder insecten en amfibieën drastisch wordt beperkt.

- De gemeente gebruikt zo min mogelijk compost om verrijking van de bodem tegen te gaan. Verrijking met voedingsstoffen werkt negatief op inheemse vegetatie. Indien bemesting toch noodzakelijk wordt geacht, dan wordt lokaal compost van snoei- en bladafval toegepast in plaats van turfrijke grond, om de vernietiging van hoogveengebieden elders te voorkomen. Inwoners worden gestimuleerd om turfrijke producten te gebruiken.
- Blad blijft - daar waar het de natuur versterkt liggen als voeding voor de bodem en als schuilplaats voor kleine dieren. Blad wordt alleen verwijderd op verharde plekken waar dat nodig is uit veiligheidsoverwegingen, of waar het de ecologie schaadt doordat het kruidenrijk grasland verstikt.
- Dood hout blijft in natuurgebieden, parken en groenstroken zo veel mogelijk liggen, indien dit veilig kan, om zo het ecosysteem te versterken. Dood hout is een bron van leven en trekt allerlei soorten aan. Hierdoor geeft het een impuls aan de biodiversiteit.
- Frequent gemaaide grasvelden/gazons hebben weinig ecologische waarde. Het verdient de voorkeur deze om te vormen tot kruidenrijk grasland, andere meer natuurlijke aanplant of in te zetten voor lokale voedselproductie (de eetbare stad).
- Leefgebieden voor planten en dieren worden hersteld, blokkades voor vissen worden verwijderd en het water wordt weer schoon en gezond. Daartoe werkt de gemeente samen met de waterschappen. Samen nemen zij allerlei maatregelen, zoals het aanleggen van vistrappen, het herstellen van beken, het aanleggen van ecologische oevers en het herstel van natuurlijke grondwaterstromen.
- Haarlem gaat Ecowalls aanleggen in de Haarlemse grachten. Dit zijn natuurinclusieve wanden tegen de kademuur die onder en boven water een levend ecosysteem vormen.
- De ecologische kwaliteit van Haarlemse wateren wordt om het jaar bepaald aan de hand van richtlijnen van de Europese Kaderrichtlijn Water of de EBEO Maatlat. Hiervoor worden zowel chemische als ecologische metingen verricht. Resultaten worden gepubliceerd op www.kaart.haarlem.nl.
- Er wordt een grens gesteld aan de maximale hoeveelheid verharding in tuinen en op terreinen, zodat overtollig water kan worden opgenomen in de grond, hittestress wordt tegengegaan en de biodiversiteit versterkt.
- Regenwater wordt zo veel mogelijk opgevangen in groene buffers of wadi's. Haarlem zet zich in om het aantal riooloverstorten te beperken. Zo voorkomen we vervuiling van het oppervlaktewater.
- Haarlem gaat korting geven op de rioolheffing voor inwoners die regenwater op eigen terrein verwerken, door het afkoppelen van regenpijpen en gebruik te maken van bijvoorbeeld een wadi, infiltratiesysteem en/of een regenton.
- De gemeente neemt maatregelen om te voorkomen dat schoon regenwater afvloeit naar het riool. Zo ontstaat steeds meer een gescheiden rioolsysteem. Hierbij worden maatregelen genomen om stankoverlast te voorkomen.
- In de hemelwaterverordening wordt de afkoppeling van regenwater op het riool voor nieuwbouwprojecten verplicht gesteld, waardoor het regenwater in de grond kan lopen.
- Toiletspoeling met regenwater wordt het uitgangspunt in alle nieuwbouw.

3.5 Water doet leven

De basis van ons bestaan – water – komt in gevaar. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het rioleringsbeheer en hebben de zorgplicht voor overtollig hemelwater, afvalwater en grondwater in de bebouwde omgeving. Door klimaatverandering, met periodes van veel neerslag of langdurige droogtes, is dit extra belangrijk. Overheden kiezen nog te vaak voor de belangen van vervuilers. Waterbedrijven hebben steeds meer moeite het water goed te zuiveren. De stijgende kosten voor zuivering komen wederom op het bordje van de inwoners terecht, terwijl vervuilers hun gang blijven gaan. Dit moet anders: de vervuiler betaalt!

- Om de gevolgen van klimaatverandering te beperken, worden landeigenaren gevraagd meer water op te vangen voor droge periodes. Grondwateronttrekking bij te lage peilen wordt, in samenwerking met het waterschap, niet toegestaan.
- Haarlem zet zich maximaal in om ons water te beschermen en om de Europese afspraken voor waterkwaliteit in 2027 te realiseren (Kaderrichtlijn Water).
- Ons water moet geen plasticsoep worden. De gemeente neemt maatregelen om te voorkomen dat plastic in het oppervlaktewater terechtkomt en zorgt ervoor dat plastic troep tijdig uit het water wordt gehaald. We blijven in gesprek met het waterschap en maatschappelijke initiatieven (zoals bijvoorbeeld de Bubble Barrier) en onderzoeken passende oplossingen voor Haarlem.
- Bij ruimtelijke ontwikkeling zijn milieu, natuur en schoon water een prioriteit. Vervuilende bedrijven – denk aan bedrijven die hoge concentraties aan stoffen als stikstof en fosfaat uitstoten of plastic (zoals nurdles) dumpen – mogen zich niet vestigen of uitbreiden als dit de waterkwaliteit en het milieu verslechtert.
- De gemeente zorgt dat bij grotere wateren zoals het Spaarne en de Mooie Nel voldoende plekken zijn voor vaartuigen om hun afvalwater op het riool te lozen.
- Haarlem geeft geen steun via inkoop of subsidies aan bedrijven die vervuilend zijn voor ons grond- en oppervlaktewater, zoals sierteelt, de vee-industrie en andere industrie.
- Door activistisch aandeelhouderschap kan de gemeente invloed uitoefenen op het waterbeleid in de regio. Thema's als verzilting, grondwaterstand, watergebruik en drinkwaterzekerheid worden voortdurend op de agenda gezet.

3.6 Groen in de wijk

Mensen met natuur in hun directe omgeving voelen zich gelukkiger, zijn minder vaak ziek en hebben meer binding met hun buurt. De aanwezigheid van bijen, hommels, wormen, mollen en vlinders is een indicatie van de ecologische gezondheid van een buurt. Haarlem zet in op het radicaal vergroenen van gebouwen, straten en pleinen zodat Haarlem niet langer de meest versteende stad van Nederland is.

- De gemeente definieert een ambitieuze groennorm die wordt uitgewerkt naar buurtniveau. Deze wordt gebaseerd op bewezen effectieve normen en voorstellen van kennisorganisaties. Zoals de richtlijnen voor condities voor de Basiskwaliteit Natuur in de Bebouwde Omgeving en de handreiking Groen in en om de Stad. Naast kwantitatieve normen (oppervlakte) zijn er kwalitatieve normen (verbinding, structuur en soorten).
- We willen in Haarlem gemiddeld minimaal 75 m² groen per inwoner.
- Zoveel mogelijk inwoners van Haarlem hebben vanuit het huis uitzicht op minimaal drie bomen, er is minimaal 30% kroonbedekking in de wijk en er is op maximaal 300 meter een park, natuurgebied of een groene koele plek.
- Haarlem verandert versteende parkeerplaatsen in 'groene' parkeerplaatsen, bijvoorbeeld in de vorm van grasbetontegels. Dit wil zeggen dat ze uit 50% vegetatie en 50% beton/steen bestaan.
- Alle zinloze verharding, zoals bij de Grote Markt, de kades van het Spaarne, de Spaarndamseweg, het Californiëplein, het Houtplein en het Stationsplein, wordt vervangen door biodivers inheems groen.
- Bomen bieden schaduw, vangen water op, zuiveren de lucht en verkoelen bij hitte. De gemeente werkt met de richtlijnen van de landelijke bomennorm om te zorgen voor voldoende kwalitatief groen in alle wijken.
- Met vergroening wordt begonnen in de meest versteende wijken, zoals de Indische buurt en het centrum.

De Nieuwe Gracht wordt een groene wandelpromenade met om het centrum een groene singel. Langs het Spaarne komt een langgerekt park, van de Schoterbrug tot aan het Spaarnepark.

- Haarlem plant volop inheemse bomen en struiken in de straten en legt speelnatuur voor kinderen aan.
- De openbare ruimte wordt natuurinclusief, natuurversterkend en klimaatadaptief ingericht door minder oppervlaktes te verharderen en meer beplanting aan te leggen. Ook maken we gebruik van logische oplossingen zoals groene daken op bushokjes en groene gevels.
- Bij herinrichting van straten en stoepen worden, waar mogelijk, standaard geveltuinen aangelegd.
- Braakliggende terreinen, hoewel schaars in Haarlem, zijn geschikt voor kleinschalige groene inwonersinitiatieven zoals stadslandbouw, natuurontwikkeling, collectief beheerde parken, natuurspeelplaatsen, tiny forests, bijenvelden, kinderspeelplaatsen, sportvoorzieningen, moestuinen of hondenspeelplaatsen.
- De gemeente wordt eetbaar: er komen meer voedselbossen en moes- en pluktuinen, en er komt meer plantaardige gemeenschapslandbouw (CSA) door de hele stad, waarbij inwoners samen het eigenaarschap vormgeven en samenwerken met de boer en/of landeigenaar. Stadslandbouw draagt in belangrijke mate bij aan gemeenschapszin, gezondheid en biodiversiteit.

3.7 Bouw groene wijken, maar niet in het groen!

Bij nieuwbouw en herinrichting van straten, wijken en/of gebouwen houdt Haarlem rekening met bestaand groen en wordt extra groen aangelegd. Haarlem kan dit doen door natuurinclusief en natuurpositief te bouwen en renoveren. We versterken en herstellen natuur niet alleen in bestaande natuurgebieden, maar overal in onze gemeente.

- Niet bouwen in het groen! Om Haarlem en Spaarndam leefbaar te houden, koesteren we het bestaande groen. De omvang van groene gebieden bepaalt het aantal soorten planten en dieren dat daar kan leven, hoe groter hoe meer soorten.
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen laat Haarlem een landschapsecologische systeemanalyse (LESA-stad) uitvoeren, waaronder een brede verkenning naar aanwezige en potentiële flora, fauna en natuurwaarden. Al in een vroeg stadium in het ontwerpproces is expliciete aandacht voor kansen en bedreigingen voor plaatselijke natuurkwaliteit. De kwaliteiten van natuur en landschappelijke samenhang worden als uitgangspunt genomen, vergelijkbaar met het principe van 'water en bodem sturend'.
- De aanleg of herinrichting van gebieden wordt vanaf de allereerste planontwikkeling begeleid door een stadsecoloog die de ecologische belangen behartigt, en niet door een ecoloog in dienst van de projectontwikkelaar.
- Bij de aanleg of herinrichting van gebieden wordt ruimte voor nieuw groen gereserveerd volgens strikte groennormen zodat de hoeveelheid groen op straatniveau toeneemt. Het groen is van ecologische kwaliteit met inheemse bomen, struiken en planten in plaats van exotische sierplanten, en sluit aan op de natuurlijke soorten in Haarlem.
- Eisen voor natuurinclusief, natuurversterkend en biobased bouwen, inrichten en renoveren worden vastgelegd in bouwvergunningen en prestatieafspraken met woningcorporaties.

Hierin wordt ook rekening gehouden met maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie.

- Bij nieuwe woningen of bedrijfspanden zijn groene daken, gevels en tuinen de nieuwe standaard. We zorgen voor nestgelegenheid en slaap- en schuilplekken voor dieren.
- In nieuwbouwprojecten worden bestaand groen en dieren die daar leven geïntegreerd in de ontwerpen en de realisatie van deze projecten. We bouwen om bomen heen in plaats van ze te kappen.
- Gemeenten experimenteren met een Zoöp als organisatiemodel om de niet-menselijke levende wereld onderdeel te maken van onze democratie. Oftewel, de planten, dieren en natuur worden meegenomen in de beslissingen die genomen worden.
- Er wordt ook bureauonderzoek gedaan naar geregistreerde waarnemingen van dier- en plantsoorten in het gebied. Zo voorkomen we dat een structureel aanwezige soort over het hoofd wordt gezien omdat deze op het moment van meten niet werd waargenomen.
- Meten is weten. Daarom onderzoekt Haarlem jaarlijks de aanwezigheid en spreiding van flora en fauna. Het beleid, van groenbeleid tot bouwvergunningen, wordt hierop afgestemd zodat de verscheidenheid en de staat van soorten gemonitord en beschermd kunnen worden. Al het natuuronderzoek dat in opdracht van de gemeente wordt gedaan, wordt gedeeld in de Nationale Databank Flora en Fauna, om bij te dragen aan brede natuurmonitoring.
- Met woningcorporaties worden afspraken gemaakt om sociale huurwoningen te vergroenen. Groene daken, gevels en tuinen worden toegevoegd en bij wisseling van bewoners wordt een onttelgde groene tuin opgeleverd.

3.08 Vergroenen doen we samen

De gemeente neemt een voortrekkersrol om de kwaliteit van het ecosysteem in de gemeente goed te houden voor de biodiversiteit en de volksgezondheid. Dit doen we samen met onze inwoners.

- We motiveren inwoners via voorlichting en subsidies om hun tuinen te vergroenen. Denk hierbij aan het aanleggen van groene gevels, geveltuintjes, natuurvijvers, regentonnen en groene daken. We leggen uit wat de waarde van groene maatregelen is voor biodiversiteit, gezondheid en klimaatadaptatie.
- Groenambassadeurs motiveren en ondersteunen inwoners en scholen bij de aanleg van natuurspeelplaatsen, groene schoolpleinen, schooltuinen, groene daken en gevels, geveltuintjes, voedselbossen, moestuinen, en overige groene initiatieven van inwoners. De gemeente ondersteunt deze projecten financieel en maakt deze ruimtelijk mogelijk.
- Groene, duurzame en ecologische initiatieven vanuit burgers en wijken, zoals het Permacultuurcentrum en de Pluktuin krijgen voorrang in ruimtelijke plannen.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld in en rondom haar eigen gebouwen en gronden.
- De gemeente zorgt ervoor dat 'gewipte' tegels opgehaald kunnen worden door een tegeltaxi.
- Haarlem behoudt de mogelijkheden om groenvoorzieningen in de publieke ruimte te cofinancieren en co-onderhouden met ondernemers, ontwikkelaars en bewoners.

3.9 Een toekomstbestendig en groen landelijk gebied

De gemeente heeft een belangrijke taak om het buitengebied van Haarlem te vergroenen en de landbouw op een natuur- en diervriendelijke manier in te richten. Maar we kunnen dit niet alleen. Het Rijk, de provincie en het waterschap zijn zeer belangrijke partners die niet alleen met beleid sturen in het buitengebied, maar ook de financiële middelen hebben om de landbouwtransitie te maken. De visie van Partij voor de Dieren Haarlem op het buitengebied is: sterke natuur en een plantaardige en biologische landbouw. Kwaliteit van natuur, bodem en water is leidend. Samen met het Rijk en de provincie Noord-Holland helpen wij boeren om deze omslag te maken.

- De gemeente stelt een stadslandbouwvisie op die verwerkt wordt in de Omgevingsvisie. Deze stadslandbouw is plantaardig, biologisch en in balans met de bodem en omgeving.

- Er worden alleen nog vergunningen afgegeven voor alternatieven voor de conventionele landbouw, zoals strokenteelt, microfarming, voedselbossen, permacultuur en plantaardige teelt zonder mest en kunstmest.
- Op de eigen pachtgronden staat de gemeente Haarlem alleen landbouw toe die al biologisch is of gaat worden. Hierin wordt de teelt van gewassen voor menselijke consumptie, zoals plantaardige eiwitten, gestimuleerd.
- De gemeente staat geen uitbreiding van bouwblokken van stallen toe. Als een veehouder op basis van stikstofemissie wordt uitgekocht, kan deze niet elders in de gemeente opnieuw starten met een nieuw bedrijf in de vee-industrie, ook niet als dat biologisch is.
- Samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland zet de gemeente zich in om het waterpeil in veen(weide)gebied te verhogen om zo het veen te herstellen.

Meer weten?

- <https://natuurenmilieu.nl/app/uploads/Reflectie-Floron-Baudewijn-Ode.pdf>
- <https://www.clo.nl/indicatoren/nl144003-verlies-natuurlijkheid-in-nederland-europa-en-de-wereld>
- <https://www.pan-netherlands.org/planten-met-verboden-pesticiden-en-cocktails/>
- <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0185809>
- <https://klimaatadaptatienederland.nl/hulpmiddelen/overzicht/maatlat-groene-klimaatadaptieve-gebouwde-omgeving/>
- <https://iplo.nl/thema/water/oppervlaktewater/kaderrichtlijn-water/>
- https://www.ivn.nl/app/uploads/2022/11/rapport_autochtoon_plantmateriaal.pdf
- <https://www.urgenda.nl/wp-content/uploads/2024/12/Gemeentelijke-handleiding-Regulering-Bestrijdingsmiddelen-NatuurMilieu-Urgenda.pdf>
- <https://zoop.earth/nl/>
- <https://natuurenmilieu.nl/app/uploads/Praktische-verkenning-naar-een-Nederlandse-Groennorm-Sweco-2024.pdf>
- <https://natuurenmilieu.nl/app/uploads/Reflectie-WUR-Jelle-Hiemstra.pdf>
- <https://www.sweco.nl/portfolio/van-zinloze-verharding-naar-waardevol-groen/>
- <https://www.samenvoerbiodiversiteit.nl/toolbox/basiskwaliteit-natuur/rapport-basiskwaliteit-natuur-bebouwde-omgeving.pdf>
- <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/05/31/handreiking-groen-in-en-om-de-stad>
- <https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/nature-restoration/>
- <https://www.greenmileamsterdam.com/en/ecowal>

4

DE ECONOMIE IN EVENWICHT

Economie, werk, inkomen en bestaanszekerheid

Steeds meer economische groei is niet de oplossing, maar juist het probleem. Het is nu tijd om over te gaan op een ander economisch systeem, want het kapitalistische systeem van geld verdienen ten koste van andere mensen, natuur en dieren is onhoudbaar.

De Partij voor de Dieren kiest voor een eerlijke, schone en regionale economie waarbij er bestaanszekerheid is voor iedereen en waarbij ecocide, milieuvervuiling en aantasting van de natuur aan banden worden gelegd. We werken toe naar een circulaire gemeente waarbij we spaarzaam omgaan met grondstoffen, het hergebruiken van grondstoffen en het hergebruiken, repareren en delen van producten de norm worden. Dit kan door te consuminderen en veel meer te repareren, delen en hergebruiken. Hiermee ontstaat een evenwicht waardoor de meest kwetsbaren niet vergeten worden en de economie toekomstbestendig is.

Samen creëren we een economie van wederkerigheid en omzien naar elkaar. Van groei naar bloei!

4.1 Een economie voor iedereen

Het huidige systeem zorgt voor ongelijkheid en uitbuiting. Zo groeien de inkomensverschillen, is er een enorme uitputting van de Aarde en ontzettend veel dierenleed door intensivering en winstgerichtheid. Dit moet en kan anders. De Partij voor de Dieren zet zich in voor een economie waar genoeg is voor iedereen en welzijn boven winst staat, en dat alles binnen de grenzen van onze planeet.

- Groene groei bestaat niet. De oneindige focus op groei gaat samen met veel verspilling en vervuiling. Ook komt van groei geen eerlijkere economie, want de inkomensverschillen blijven groeien in de huidige op groei gefocuste economie.
- Een menswaardig bestaan is een basisrecht voor iedereen. Daarom zet Haarlem zich in voor een lokale economie waarin bestaanszekerheid het fundament vormt.

- Welvaart wordt niet meer gemeten of nagestreefd aan de hand van economische groeicijfers of hoge plekken in economische ranglijstjes. Haarlem maakt indicatoren van brede welvaart leidend in het beleid, zoals milieu, gezondheid, welzijn, een goede balans tussen werk en privé, wonen, veiligheid, onderwijs, materiële welvaart, maatschappelijke betrokkenheid, sociale relaties en banen.
- Haarlem voert activistisch aandeelhouderschap, bijvoorbeeld in haar deelname aan afvalbedrijf HVC en de Bank Nederlandse Gemeenten en pleit voor maatschappelijk verantwoord ondernemen waarbij er rekening wordt gehouden met klimaat, circulariteit, gezondheid en inclusiviteit.

4.2 Stop de vervuiling!

In Haarlem is geen ruimte voor vervuilende bedrijven. Deze bedrijven zijn namelijk een gevaar voor de water-, bodem- en luchtkwaliteit en dragen bij aan veel klimaatschade. Met de ruimte die vervuilende bedrijven innemen kunnen we woningen bouwen, groen creëren en dieren de ruimte geven.

- In omgevingsplannen geeft Haarlem geen ruimte aan bedrijven of sectoren die aantoonbaar vervuilen of mensenrechten schenden.
- Bedrijventerreinen die geen toekomst meer hebben of te veel hinder veroorzaken voor omliggende woongebieden worden circulair en schoon of omgevormd tot woonwijken en groen. Bij herstructurering van bedrijventerreinen die wel toekomstperspectief hebben wordt er veel efficiënter gebruikgemaakt van de beperkte ruimte.
- Milieuhandhaving wordt een hoge prioriteit bij de omgevingsdienst. Bij overtredingen worden bedrijven sneller beboet en gesloten.
- De gemeente laat geen lozing van vervuilde grond en/of restproducten zoals staalslakken toe op haar grondgebied.
- De gemeente gaat verdozing tegen en weert grootschalige distributiecentra, arbeidsextensieve bedrijvigheid, opslagcentra/garageboxen en datacenters.
- De gemeente start een campagne om bewoners en bedrijven bewust te maken van het feit dat er gezonde alternatieven zijn voor de toxische producten en materialen zoals PVC, PUR, formaldehydehoudende producten en PFAS.
- Haarlem werkt actief aan de vergroening van de Waarderpolder als onderdeel van het nationale project Werklandschappen voor de Toekomst. Een groene werkomgeving maakt bedrijven aantrekkelijker voor werknemers en draagt bij aan een betere concentratie. De Waarderpolder verbindt met groene corridors het stedelijk gebied met de groene zoom.
- De gemeente verplicht bij nieuwbouw van bedrijven de toepassing van een groendak,

minimaal een kruidendak, en minimaal 50% groen op de resterende kavel. Eventuele erfgronden worden gemarkeerd met een heg of haag.

4.3 Geen grondstof gaat verloren

Weg met de wegwerpeconomie, leve de kringlooeconomie! Grond- en hulpstoffen zijn uitputbaar en de winning ervan gaat vaak gepaard met milieuvervuiling en mensenrechtenschendingen. Daarom is het nodig dat bedrijven minder nieuwe grondstoffen gebruiken en circulair produceren. Haarlemmers stimuleren we om meer her te gebruiken en te consuminderen. Zo gaan we vervuiling, vergiftiging van onze leefomgeving, klimaatverandering, bodemuitputting en biodiversiteitsverlies tegen.

- We putten de Aarde uit, dus is het nu hoog tijd voor actie. Daarom wordt Haarlem afvalvrij: alle grondstoffen worden zo hoogwaardig mogelijk hergebruikt. We halveren het gebruik van nieuwe grondstoffen en ontwikkelen het Actieprogramma Circulaire Economie verder door om zo snel mogelijk gesloten kringlopen te krijgen. De upcyclewagen komt bij alle buurten langs.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld en koopt 100% circulair en lokaal in.
- De gemeente zorgt via een matchingsysteem en een materialenhub dat bouwmaterialen bij sloop en renovatie hergebruikt worden, bij voorkeur in de eigen regio. Bij nieuwbouw worden herbruikbare en liefst hergebruikte of natuurlijke materialen gekozen, zoals hout en hennep.
- Vestigings- en vergunningsvoorwaarden worden aangescherpt: nieuwbouw en verbouw van bedrijfspanden moeten circulair en zo veel mogelijk biobased zijn volgens de laatste technische standaarden.
- Bij circulair bouwen kan ook de levensduur van een gebouw langer worden. Haarlem kijkt per project of de afschrijftermijn van het gebouw verlengd kan worden zodat de kosten van circulair bouwen meer uitgespreid worden.

- Bij nieuwbouwprojecten in Haarlem wordt zo veel mogelijk gerekend met de toekomstige restwaarde van grondstoffen en bouwdeelen.
- Haarlem zet zich in om circulaire ambachtscentra op te zetten en uit te breiden. Een ambachtscentrum is een vervanging van de reguliere milieustraat waar milieustraat, kringloop en reparatie samenkomen (Circulaire Hub). Eerst wordt gekeken welke producten nog hergebruikt en gerepareerd kunnen worden. Pas als dit echt niet mogelijk is, worden materialen zo hoogwaardig mogelijk gerecycled.
- Bedrijven en inwoners worden gestimuleerd om kritisch te kijken naar hun aankopen en verpakkingsmaterialen. De gemeente informeert inwoners en bedrijven actief over de wijze waarop zij verspilling kunnen voorkomen, hoe ze afval goed kunnen scheiden en over duurzame alternatieven voor wegwerpverpakkingen, en stimuleert dat zij die informatie ook gebruiken. Bedrijven die circulair willen gaan werken, worden actief ondersteund.
- Ruilen en delen worden gemakkelijker. De gemeente stimuleert en faciliteert lokale ruil- en deelsystemen zoals minibibliotheken, fietsenbanken en plantenruil.
- Kringloopwinkels leveren een belangrijke bijdrage aan een circulaire economie en sociale werkgelegenheid. De gemeente zet in op voldoende maatschappelijke kringlooporganisaties en stimuleert inwoners hier gebruik van te maken.
- De gemeente breidt het aantal Repair Cafés uit, waar inwoners hun defecte apparaten, spullen en kleding kunnen laten repareren of kunnen leren dit zelf te doen. Ook weggeefwinkels en weggeefkastjes worden gestimuleerd en ondersteund, net zoals andere duurzame initiatieven zoals Fix je Fiets.
- De gemeente stimuleert en faciliteert Haarlemse Waardemakers zoals MooiZooi, Spaarnelanden, Spaarne Werkt en andere relevante partijen met het beoordelen en upcyclen van overtallige, achterhaalde grondstoffen en producten.
- De textiel- en kledingsector is een van de grootste vervuilers ter wereld, maar textiel is ook een grondstof voor nieuwe textielproducten of in

de bouw. Er is geen plek voor fast fashion in Haarlem en we zetten in op een lokale, circulaire en regeneratieve textielketen. Spaarnelanden behoudt textielcontainers waar textiel wordt ingezameld door sociale ondernemers zoals de kringloopwinkel of kledingbank. Spaarnelanden probeert het textiel allereerst als product een nieuw leven te geven. Wanneer dit niet mogelijk is, zorgen ze ervoor dat het zo hoog mogelijk wordt gerecycled en zo veel mogelijk als grondstof kan dienen en lokaal kan worden verwerkt. Haarlem kiest bij inkoop of vervanging voor gerecycled textiel.

4.4 Afval bestaat niet

Wat wij weggooien is vaak nog om te zetten in iets nuttigs. Haarlem neemt daarom maatregelen om de hoeveelheid restafval terug te dringen. De gemeente zet in op het voorkomen, het scheiden en het hoogwaardig hergebruik van afval.

- Hergebruik en afvalscheiding wordt voor inwoners zo eenvoudig mogelijk gemaakt, onder andere door bakken voor gescheiden afvalinzameling op loopafstand van woningen te plaatsen, door wormenhotels te plaatsen, alle afvalscheidingsstations ook op zondag open te stellen en de toegankelijkheid met de (bak)fiets van afvalscheidingsstations te bevorderen.
- Er wordt zoveel mogelijk hergebruikt. Bij de verwerking van het afval wordt de afvalverwerker met het hoogste rendement in hergebruik geselecteerd.
- De vervuiler betaalt: inwoners en bedrijven die veel afval hebben, betalen meer dan degenen die minder afval hebben en goed recycelen. Inwoners en bedrijven die minder grondstoffen gebruiken, beter scheiden en zwerfafval aanpakken worden beloond. Er komt meer handhaving op het illegaal dumpen van afval en boetes worden hoger.
- Waar mensen samenkomen ontstaat afval. De gemeente stimuleert scholen, winkels, buurthuizen, markten en evenementen om afvalvrij te worden, onder andere door voorlichting en eisen in subsidie- en vergunningsvoorwaarden.

- Het gebruik van wegwerpplastic wordt snel afgebouwd. De gemeente stopt met het gebruik ervan en speelt een coördinerende rol bij de invoering van duurzame alternatieven.
- De gemeente handhaaft op het verbod op het oplaten van (wens)ballonnen en verbiedt het gebruik van confetti en alle vormen van serpentine in de buitenlucht.
- De gemeente ondersteunt betrokken inwoners in het schoonhouden van hun eigen buurt door het beschikbaar houden van afvalgrijpers, handschoenen, vuilniszakken, adoptieprullenbakken en door het ophalen van verzameld zwerfvuil. De gemeente organiseert jaarlijkse straatopruimdagen en ondersteunt initiatieven zoals de Pinguin en Enjoycleaningup (voorheen SUPmission)
- Daarnaast pleit Haarlem voor de invoering van statiegeld op nog meer verpakkingsvormen en voor een grotere verantwoordelijkheid van producenten en verkopers om zwerfafval te voorkomen. Er komen meer rookvrije zones en er komt een publiekscampagne om de verspreiding van peuken tegen te gaan.
- De gemeente plaatst doneerringen en prullenbakken voor statiegeldverpakkingen, zodat die niet bij het restafval belanden maar ingeleverd kunnen worden.
- Bedrijven en winkels worden binnen een grotere straal rondom hun zaak verantwoordelijk voor het opruimen van zwerfafval dan de huidige 25 meter. Daarnaast betreft deze opruimverplichting niet alleen afval dat aantoonbaar door de winkelier is verkocht.
- Het kost veel energie om weggegooid glas om te smelten en opnieuw te vormen. Haarlem zet zich in voor meer hergebruik van glas, zonder dat het gerecycled hoeft te worden. De gemeente ondersteunt initiatieven voor hergebruik van glas, zoals wijnflessen en groentepotten.

4.5 Reclame

De gemeente verdient geld aan reclame in de openbare ruimte. Reclame is al overal om ons heen en is gericht op het beïnvloeden van ons gedrag. Veruit de meeste reclame is gericht op consumptie en daarmee ook alle bijkomstige negatieve gevolgen voor mens en de natuur. Daarom neemt Haarlem zo veel mogelijk afstand van commerciële reclames.

- Haarlem stopt met reclame in de openbare ruimte met uitzondering van overheidscampagnes, cultuur en goede doelen.
- Totdat de volledige stop van reclame in de openbare ruimte gerealiseerd is, verdwijnen naast reclames voor dierlijke producten en fossiele reclames, gok- en alcoholreclames. Ook wordt er een reclamebelasting ingevoerd. Lichtgevende reclamezuilen enabri's die geur verspreiden staan we niet toe.

4.6 Festivals, evenementen en toerisme

Een feestje of vakantie is leuk, maar we moeten wel rekening houden met de impact ervan op omwonenden, dieren, natuur en klimaat. Festivals gaan bijvoorbeeld vaak gepaard met hard geluid, veel licht en vieze uitstoot, met alle negatieve gevolgen van dien. Ook zorgen ze voor bodemverdichting door de druk van massa's mensen en zwaar vrachtverkeer voor op- en afbouw.

- In de uitwerking van het evenementenbeleid wordt onder andere aangegeven hoe de natuur beschermd wordt, wat evenementenlocaties zijn, wat voor soort evenementen hier welkom zijn, hoe vaak ze gebruikt mogen worden, hoe omwonenden betrokken worden en wat de maximale geluidsnormen zijn.
- Bij evenementen en festivals wordt plantaardig eten en drinken de standaard.
- Festivals worden gehouden op plekken waar ze geen schade toebrengen aan de natuur en leefgebieden van dieren, zoals bijvoorbeeld het Reinaldapark.

Een monumentaal park, zoals de Haarlemmerhout en het Kenaupark, zijn geen geschikte festivallocaties.

- Zowel dieren als omwonenden kunnen veel last ondervinden van festivals en grote evenementen. De gemeente hanteert strenge regels om geluidsoverlast en lichtvervuiling tegen te gaan.
- Evenementen met dieren zijn niet welkom in de gemeente, dus worden die ontmoedigd met onder andere een vergunningplicht met bijbehorende dierenwelzijnseisen. Er komt een verbod zodra dit wettelijk mogelijk is.
- Evenementen worden duurzaam: vrij van afval, vuurwerk, vervuilende dieselaggregaten en gasgestookte verwarmingszuilen. Tijdelijke ijsbanen met kunstmatige vriestechnieken zijn niet toegestaan. Organisatoren stimuleren dat bezoekers per fiets of met het openbaar vervoer komen. De kosten of gunning van een vergunning zijn afhankelijk van hoe groen en duurzaam het evenement is. Subsidies worden alleen verstrekt als evenementen aan strikte duurzaamheidsvoorwaarden voldoen.
- Bij de vergunningverlening van horecagelegenheden wordt rekening gehouden met omwonenden wat betreft geluidsoverlast. Horecazaken worden gestimuleerd plantaardige opties aan te bieden. Terrasverwarming wordt ontmoedigd.
- Haarlem ontmoedigt grootschalige prestige-evenementen, zeker als ze bedoeld zijn om de gemeente (inter)nationaal op de kaart te zetten.
- Het Bloemencorso wordt zo snel mogelijk gifvrij en biologisch.
- Toerisme zorgt voor veel schade aan het klimaat en de natuur door het bijkomstige vervuilende vervoer en overconsumptie. Daarom gebruikt de gemeente de opbrengsten van de toeristenbelasting om te verduurzamen en de natuur te versterken, om de schade van toerisme te beperken.
- De gemeente staat geen nieuwe hotels of vakantieparken toe en vertrekkende hotels worden niet vervangen door nieuwe hotels tot het toerisme aanzienlijk is verlaagd.
- Haarlem Marketing promoot alleen duurzame en maatschappelijke doelen zoals Haarlemse culturele

instellingen en de herdenking en viering van Keti Koti.

- De Haarlemse Kerstmarkt wordt van en voor Haarlemmers: toegankelijk, duurzaam en lokaal.
- De gemeente zet zich in om mensen die naar Haarlem reizen vaker met het openbaar vervoer te laten komen.

4.7 Lokale economie versterken

Haarlem kiest voor het versterken van de lokale en regionale economie. Lokaal inkopen bij regionale kleinschalige bedrijven en coöperaties heeft de voorkeur. Op die manier weten mensen beter waar hun voedsel en spullen vandaan komen en onder welke omstandigheden ze zijn geproduceerd. Ook zorgen we er zo voor dat de uitstoot van vervoer daalt en de opbrengsten meer bij de producent terechtkomen, in plaats van bij grote tussenbedrijven.

- De gemeente begint een koop-lokaal-initiatief en geeft zelf het goede voorbeeld door zo veel mogelijk lokaal en regionaal in te kopen. Daar waar er sprake is van langdurige raamcontracten, met middelgrote tot grote marktpartijen, worden deze partijen door de gemeente actief gestimuleerd de samenwerking aan te gaan met kleinere lokale partijen en initiatieven.
- De gemeente stimuleert ruilmarkten.
- De gemeente faciliteert initiatieven voor verkoop in de korte keten en initieert projecten gericht op het versterken van de verbinding tussen de lokale producent en consument.
- De gemeente ondersteunt zzp'ers, start-ups en organisaties die duurzaam ondernemen bij het vinden van betaalbare werkruimte en ateliers in bedrijfsverzamel panden en andere broedplaatsen. Zo mogelijk worden bestaande oude panden omgebouwd voor dit doel.
- Om de lokale, wijkgerichte welvaart, gelijkwaardigheid en ecologische duurzaamheid te bevorderen, gaat Haarlem een transformatief beleid ontwikkelen. Deze aanpak, ook bekend als Community Wealth Building, zorgt voor meer democratisch eigenaarschap in de economie, meer participatie en meer invloed voor bewoners.

4.8 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Productieprocessen gaan vaak gepaard met hoge CO₂-uitstoot, armoede, uitbuiting, uitputting van natuurlijke grond- en hulpstoffen of schendingen van mensenrechten. De norm wordt maatschappelijk verantwoord ondernemen. Bekeken wordt hoe vestigingseisen hierop kunnen worden aangepast. Haarlem wordt een Fairtrade- en Global Goals-gemeente en verwerkt deze uitgangspunten in het economisch beleid. Het inkoopbeleid is duurzaam en sociaal, de prijs is daaraan ondergeschikt.

- Pensioenbijdragen van gemeentemedewerkers worden niet meer geïnvesteerd in fossiele industrieën, de veehouderij en bedrijven die mensenrechten schenden of wapens produceren. Haarlem zet zich in om Stichting Pensioenfonds ABP, waar het verplicht aan moet deelnemen, maatschappelijk verantwoord te laten beleggen.
- Haarlem zet erop in een maatschappelijk akkoord te sluiten met bedrijven over sociaal en duurzaam ondernemen, met aandacht voor energiebesparing, hergebruik en besparing van grondstoffen, versterking van de lokale en regionale economie en duurzame werkgelegenheid.
- Bij aanbestedingen wordt extra aandacht besteed aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt door waar mogelijk voorrang te geven aan aanbestedingen die zorgen voor werkplekken en leerwerkplekken voor praktisch geschoolden, mensen met een arbeidsbeperking, statushouders, mensen die re-integreren in de samenleving en oudere werkzoekenden.
- Haarlem stimuleert dat bedrijven vooral werknemers werven in de eigen regio en werft zelf ook zo veel mogelijk lokaal.

4.9 Geen armoede in Haarlem

Ieder mens heeft recht op bestaanszekerheid en bescherming tegen armoede en sociale uitsluiting. Helaas is er nog veel armoede en ongelijkheid, wereldwijd en ook in Nederland. Bij veel mensen is de portemonnee al voor het einde van de maand leeg. Steeds stijgende vaste lasten en zorg dragen voor anderen maken het leven duur. Onverwachte rekeningen, zoals een reparatie, zijn dan net te veel. Haarlem kan en moet meer inzetten op het verlichten en voorkomen van armoede.

- De invoering van een basisinkomen zorgt voor meer gelijkheid. De gemeente geeft aan bij het Rijk, dat hierover gaat, dat Haarlem een pilot wil met een basisinkomen.
- De gemeente komt met een plan om te voorkomen dat armoede wordt doorgegeven van generatie op generatie.
- De gemeente geeft als werkgever het goede voorbeeld en zorgt voor een eerlijk inkomen voor haar werknemers. Ook stagiairs krijgen een eerlijke vergoeding. Haarlem zorgt ervoor dat bij alle partijen waarmee wordt samengewerkt ook een eerlijk salaris betaald wordt.
- De Participatiewet, met zijn sterke nadruk op betaald werk en zijn dwingende karakter, is mislukt. Haarlem zet de inwoner en diens behoefte centraal en heeft een breder en ruimhartiger blik op de bijstandsgerechtigde.
- Participatie is meer dan betaald werk. De gemeente erkent ook niet-betaald werk als participatie, zoals vrijwilligerswerk.
- Er is extra aandacht voor kinderen die opgroeien in armoede of een taalachterstand hebben. Ieder kind heeft recht op goede kleding, gezonde maaltijden, een fiets, materialen voor school en vrijetijdsbesteding.
- Voor veel jongeren is het een moeilijke overgang om verantwoordelijk te worden voor hun eigen financiën als zij op hun achttiende wettelijk volwassen worden. Haarlem zet extra in op het voorkomen van schulden bij jongeren.

- Armoede wordt onder andere bestreden door goede, mede op preventie gerichte schuldhulpverlening. Haarlem ondersteunt de voedselbank, een dierenvoedselbank en weggeefwinkels om de gevolgen van armoede te verlichten.
- De gemeente bestrijdt commerciële partijen die winst maken over de rug van mensen die in de schulden zitten.
- Huisdieren zijn geen onderpand. Bij eventuele schuldsanering of huisuitzetting worden huisdieren en hun toebehoren niet onder dwang verkocht.
- De gemeente maakt het mogelijk om saneringskredieten te verstrekken aan inwoners met problematische schulden.
- Het natraject van schuldhulpverlening wordt verbeterd om te voorkomen dat mensen opnieuw in de schulden belanden.
- De gemeentelijke voorzieningen voor mensen met een laag inkomen breiden we uit. Hierbij hoort ook financiële hulp voor mensen met een HaarlemPas die huisdieren hebben, door dierenartskosten te vergoeden.
- Gemeentelijke belastingen worden eerder kwijtscholden of overgenomen, onder andere om de armoedeval te voorkomen.
De normbedragen voor vermogen die gelden voor kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen en eigen bijdrage van de Wmo worden gelijkgesteld aan 130% van het sociaal minimum. Dit maakt het voor mensen met een laag inkomen lonend om een gezonde financiële buffer aan te houden.
- Haarlem hanteert het minimabeleid voor inkomens tot 130% van het sociaal minimum. Hieronder vallen bijvoorbeeld de bijzondere bijstand en collectieve zorgverzekering.
- Mensen met een bijstandsuitkering mogen giften tot 50% van hun uitkering behouden zonder hierdoor gekort te worden op hun uitkering.
- Mensen die in armoede leven komen in aanmerking voor de bijzondere bijstand en de witgoedregeling.
- De kostendelersnorm wordt niet gehandhaafd.
- Zzp'ers lopen vaker het risico om in schulden en armoede te belanden omdat ze geen collectief vangnet hebben. Haarlem faciliteert lokale broodfondsen.
- De gevolgen van het toeslagenschandaal denderen voor sommige inwoners nog steeds door: er is veel onrecht aangedaan en de nasleep is uit de hand gelopen. Deze inwoners verdienen snelle en ruimhartige compensatie waar de gemeente zich voor inzet.
- De bestaande kliklijn over uitkeringsfraude wordt gestopt.
- De gemeente biedt laagdrempelige juridische hulp, zoals het inwinnen van advies over toeslagen of huurconflicten, door te investeren in sociale raadslieden.

4.10 Werk in goede en groene banen

De gemeente speelt een grote rol in het zorgen voor passend werk voor iedereen die dat wil. Naast passend werk is het ook belangrijk dat de gemeente zorgt voor goede werkplekken en informatievoorziening over arbeidsrechten.

- De gemeente stimuleert goed werkgeverschap en spreekt bedrijven hierop aan.
- Haarlem stimuleert groene en schone werkgelegenheid, opleidingen en stages. Bij inkoop en aanbestedingen is goed werkgeverschap een criterium.
- De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld. Waar mogelijk neemt de gemeente het personeel in eigen dienst en zorgt ze voor goede arbeidsvoorwaarden. De gemeente breidt de duur en de vergoeding voor het ouderschapsverlof uit voor alle ouders. Ook wordt transitieverlof voor transgender medewerkers vastgelegd. De gemeente voert proactief beleid om ook mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen.
- De gemeente start een pilot op basis van het principe van 'open hiring', waarbij iedereen voor bepaalde functies welkom is, ongeacht verleden, opleiding of ervaring.

- De gemeente faciliteert bij- en herscholing door het aanbieden van stage- en opleidingsplaatsen. De gemeente zet in op het begeleiden van starters op de arbeidsmarkt.
- De gemeente geeft informatie aan werkgevers om hen te motiveren kwetsbare groepen, zoals mensen met een bijstandsuitkering of inburgeraars, aan te nemen.
- De gemeente ondersteunt uitkeringsgerechtigden om vrijwilligerswerk, mantelzorg en stages te doen. Ook als deze activiteiten niet direct gericht zijn op terugkeer naar de arbeidsmarkt en zonder dat het verplicht vrijwilligerswerk wordt. De persoon met een uitkering staat centraal, niet de organisatie die (goedkoop) extra menskracht in wil zetten.
- We zorgen voor voldoende toegankelijke sociale werkplaatsen, zodat mensen dicht bij huis betekenisvol werk kunnen doen met goede begeleiding.
- Arbeidsmigranten werken vaak onder en leven vaak in ondermaatse omstandigheden. De manier waarop arbeidsmigranten worden gehuisvest wordt strenger en frequenter geïnspecteerd en wordt verbeterd.
- De gemeente informeert kwetsbare groepen als arbeidsmigranten, inburgeraars en mensen met een bijstandsuitkering over arbeidsrechten en wat goed werkgeverschap is. De gemeente ziet erop toe dat werkgevers zich hieraan houden.
- Haarlem ondersteunt mensen met een beperking die niet in het doelgroepenregister vallen en niet-uitkeringsgerechtigd zijn bij het vinden van passend werk.
- De gemeente geeft beleidsambtenaren de kans structureel vrijwilligerswerk te doen onder werktijd, binnen hun eigen domein, om zo dichterbij de leefwereld en het vertrouwen van de burger te komen.

Meer weten?

- Tim Jackson, Voorbij de groei. Het leven na het kapitalisme. Uitgeverij EPO: Antwerpen, 2022.
- Kate Raworth, Donuteconomie. In zeven stappen naar een economie voor de 21e eeuw. Nieuw Amsterdam: Amsterdam, 2023 [geactualiseerde versie].
- <https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen/manifest-mvoi/deelnemers-en-actieplannen-manifest-mvoi>
- <https://eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/klikken-over-uitkeringsfraude-dat-kan-in-steeds-meer-gemeenten-maar-ook-kritiek-neemt-toe-154713>
- https://circulairambachtscentrum.nl/overzicht-circulaire-ambachtscentra/#&Zoe=&Zoe_project_ca_fase=20710
- <https://www.platform-investico.nl/onderzoeken/gaten-in-de-rechtsbescherming>
- <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/doelen-participatiewet-niet-gehaald>
- <https://www.scp.nl/actueel/nieuws/2023/06/09/participatiewet-heeft-te-grote-focus-op-betaald-werk>
- <https://www.werklandschappen.nl/>

5

EEN DUURZAAM DAK BOVEN JE HOOFD IS EEN BASISRECHT

Wonen en bouwen

Een goede woning is een basisrecht voor iedereen. De huidige wooncrisis is het gevolg van decennialang verkeerde politieke keuzes. Er werd fors bezuinigd op de sociale huursector en de markt kreeg vrij spel. Daarom kan een steeds grotere groep moeilijker een woning vinden. De Partij voor de Dieren wil het woningtekort op een duurzame wijze aanpakken. Haarlem volbouwen is niet de oplossing; dat maakt de gemeente onleefbaar. Wij willen de beschikbare ruimte en woningen eerlijk, duurzaam en betaalbaar verdelen. En dat kan! Door toekomstgerichte politieke keuzes te maken én door onze kostbare ruimte in Nederland niet meer te gebruiken voor de (intensieve) veehouderij. Bijna 50% van het Nederlands landoppervlak wordt gebruikt door de landbouw. Daarvan is ruim 60% voor de veehouderij. De andere helft van Nederland bestaat uit wonen, natuur, wegen, bedrijven enzovoorts. Door in te zetten op een drastische vermindering van het aantal landbouwdieren komt in Nederland veel meer ruimte vrij voor natuur en wonen.

Dit vraagt moedige politieke keuzes die ook Haarlem gaat maken.

5.1 Volkshuisvesting boven woningmarkt

Huizen zijn om in te wonen, geen verdienmodel. Wij willen dat studenten betaalbaar op kamers kunnen, dat starters een huur- of koopwoning kunnen vinden die bij hun situatie past en dat ouderen kunnen doorstromen naar toegankelijke seniorenwoningen. Een passende woning voor iedereen.

- We maken ruimte voor duurzame initiatieven zoals zelfvoorzienende woonvormen, gemeenschappen van mensen die streven naar duurzaamheid (ecowijken), of tiny houses. Bij nieuwbouw en herstructurering wordt ruimte gereserveerd voor sociale woningbouwprojecten waarbij toekomstige bewoners gezamenlijk opdrachtgever zijn voor hun eigen nieuwbouwproject.
- De gemeente laat zich inspireren door voorbeelden in andere steden om coöperatieve woonvormen

mogelijk te maken en gaat proactief meedenken om hier ruimte voor te maken, conform het aangenomen initiatiefvoorstel Samen beter wonen van onder andere de Partij voor de Dieren. Bewoners krijgen de regie over hun eigen woonsituatie en leefomgeving en er wordt bijgedragen aan de oplossing voor andere maatschappelijke problemen zoals de toenemende vereenzaming.

- Bij ieder bouwproject stuurt de gemeente op een goede verdeling van woningcategorieën in de straat, buurt, wijk en stad. Zo voorkomen we segregatie.
- Er komen meer betaalbare woningen: minimaal 40% van de nieuwbouwwoningen is sociale huur.
- Daarnaast komt er betaalbare middenhuur tot €1000. De gemeente heeft een voortrekkersrol om deze manier van huren te reguleren.

- Ook komen er (nieuwe) plannen voor betaalbare koopwoningen voor starters of mensen met een kleine beurs die graag willen kopen en voor mensen die alleen willen wonen.
- Er worden geen sociale huurwoningen meer verkocht of geliberaliseerd.
- Bij sloop en nieuwbouw van een wijk moeten minimaal evenveel sociale huurwoningen en betaalbare koopwoningen worden teruggebouwd om verdrijving van mensen met lagere inkomens (gentrificatie) te voorkomen.
- Er komt een stedelijk sociaal statuut waarin het recht op herhuisvesting voor huurders is geregeld, in geval van sloop of herstructurering.
- Woningcorporaties zorgen in de eigen voorraad voor genoeg woningen met een huur onder de huurtoeslaggrens, zodat wie recht heeft op huurtoeslag ook snel een woning toegewezen krijgt. Huisuitzettingen op grond van betalingsachterstand verbieden we.
- Gemeente Haarlem breidt de samenwerking met !WOON uit. !WOON helpt huurders bij problemen met hun huurwoning of de verhuurder. Zo kan het team meer huurders ondersteunen. Door middel van campagnes informeert de gemeente meer bewoners over het feit dat het huurteam hen kan helpen met problemen rond huurwoningen en verhuurders. Hierbij is extra aandacht voor kwetsbare groepen zoals anderstaligen of arbeidsmigranten.
- De gemeente ondersteunt een proceskostenfonds voor huurders in een precare woonsituatie, mocht juridische procesgang nodig zijn.
- De gemeente handhaaft strenger bij misstanden rond woningen, zoals onrechtmatig gebruik, achterstallig onderhoud, illegale bouw en woonoverlast. Hiertoe richt de gemeente een Pandbrigade op naar Haags voorbeeld.
- De gemeente stimuleert en faciliteert levensloopbestendige en aangepaste woningen, alternatieve woonvormen zoals meergeneratiewoningen en zorgwoningen. Woningbouwcorporaties en projectontwikkelaars ontwikkelen woningen waar (groeps)wonen en zorg gecombineerd worden.
- Haarlem is ruimhartig bij woonsituaties in de sociale huursector waarbij sprake is van inwonende mantelzorg. De mantelzorgverlener kan na het overlijden van de zorgbehoevende niet zomaar uit de woning worden gezet.
- De gemeente stuurt op gemengde wijken met inwoners uit verschillende leeftijdsgroepen, inkomensgroepen, en groepen met verschillende achtergronden en leefstijlen, maar gaat gentrificatie zoals in Schalkwijk tegen.
- Renovatie en herontwikkeling hebben de voorkeur boven sloop en nieuwbouw. Beeldbepalende gebouwen, bomen, lanen en wijken worden niet gesloopt.
- Er komen scherpere regels voor goed verhuurderschap. Verhuurders moeten een verhuurdersvergunning met een beperkte geldigheid aanvragen. Wanneer zij niet voldoen aan de regels voor goed verhuurderschap raken zij die vergunning kwijt. Hierbij is specifiek aandacht voor discriminatie, intimidatie of het niet nakomen van afspraken.
- Er komen maatregelen tegen speculatie met woonruimte en leegstand, zoals een zelfbewoningsplicht en een leegstandsverordening met sancties. Langdurig leegstaande panden worden beschikbaar en indien nodig bewoonbaar gemaakt.
- De gemeente blijft de opkoopbescherming en de leegstandsverordening toepassen om zo beleggers uit de wijken te weren en daarmee te voorkomen dat goedkope woningen worden opgekocht en duur worden verhuurd.
- De gemeente gaat zo ruim mogelijk gebruik maken van onteigeningswetgeving, waaronder het voorkeursrecht. Zo heeft het meer zeggenschap over wat er binnen de gemeentegrenzen gebeurt met betrekking tot bebouwing of ander grondgebruik.
- Het groepscontract wordt verboden. Iedere huurder kan steunen op een individueel huurcontract, om zo een rechtspositie te hebben.
- Haarlem dringt aan op het weer legaliseren van het kraken van langdurig leegstaande panden.

Ontruiming wordt niet meer toegepast en woning-eigenaren krijgen informatie over mogelijke oplossingen zoals een verhuurovereenkomst tussen krakers en eigenaren. Het doen van aangifte wordt ontmoedigd.

- Antikraakbedrijven hebben een winstmodel gemaakt van de woningcrisis. Het is een manier om panden die op een bepaalde termijn een andere bestemming krijgen te bewonen voor een laag bedrag, zonder huurrechten. Deze vorm van verhuur moet enkel de tijdelijke bewoning ten goede komen en niet gebruikt worden als een geitenpaadje om verhuurbedrijven te verrijken.
- Verkamering en/of het splitsen van woningen kan soms een uitkomst bieden voor het tekort aan passende woningen. Op wijkniveau dient bekeken te worden of dit past in de omgeving, en het mag niet ten koste gaan van openbare ruimte. Splitsing moet voldoen aan duidelijke regels om misstanden te voorkomen.
- Flexwoningen kunnen verlichting bieden in de huidige wooncrisis. De gemeente faciliteert initiatieven voor circulaire flexconcepten. Deze zijn vooral bedoeld voor groepen inwoners die moeilijk een woning kunnen vinden, zoals jongeren en stathouders.
- De gemeente houdt vast aan het beperken van toeristische verhuur van hele woningen via platforms als Airbnb en Booking.com, om gentrificatie en woningtekort voor Haarlemmers en Spaarndammers zoveel mogelijk tegen te gaan. De huidige regels voor tijdelijke verhuur en verhuur aan toeristen blijven intact, en de gemeente evalueert hierover met verhuurplatforms en woningcorporaties. Inwoners worden proactief geïnformeerd over deze afspraken.
- De gemeente voldoet aan de taakstelling huisvesting stathouders en spreekt zich uit tegen het wetsvoorstel dat voorrang voor stathouders voor een sociale huurwoning beperkt of schrapt. Als de wet onverhoopt wordt aangenomen, scheidt Haarlem een lokale voorrangregeling voor stathouders.

- De gemeente breidt het aantal standplaatsen voor woonwagens uit en werkt actief mee aan het vinden van locaties waar woonwagenbewoners, Roma en Sinti naar hun traditie kunnen leven.

5.2 Durf te kiezen in de schaarse ruimte

We gaan waar nodig en waar mogelijk woningen bijbouwen, maar alleen waar dat past in de omgeving en waar dat niet ten koste gaat van groen, natuur of leefbaarheid. Want Haarlem kan niet zelf de woningnood oplossen. En Haarlem is de meest versteende stad van Nederland. Waar ruimte is voor verdichting wordt geïnvesteerd in extra groen om de gemeente leefbaar te houden voor mens en dier.

- Er wordt niet gebouwd in het groen. De plannen voor twee grote woontorens in het Van Leeuwenhoekpark worden herzien.
- In de woningbouwplannen van de Haarlemse Ontwikkelzones staat het bestaande groen vaak onder druk. Behoud, versterken en uitbreiden van bestaand groen moet altijd voorop staan en mag niet ten koste gaan van woningbouwmaximalisatie. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Oostpoort, Zuidwest en de Orionzone.
- We willen graag dat ook gewoond kan worden in de Waarderpolder (daar waar de bedrijvigheid dat toestaat). We willen dat in eerste instantie onderzoeken ter hoogte van de Idea Factory/Hendrik Figeekade.
- We ontwikkelen een woonladder met een duidelijke limiet aan het aantal toe te voegen woningen in Haarlem. De eerste trede van de woonladder houdt in dat we bestaande bebouwing slimmer benutten, bijvoorbeeld door het transformeren van kantoorpanden, het aanpakken van leegstand en het stimuleren van doorstroming. Op de tweede trede wordt bestaande bebouwing verdicht, maar alleen waar dat kan zonder de leefbaarheid aan te tasten voor mens en dier. Voor specifieke doelgroepen zoals Skaeve Huse en Domus Plus kijken we naar de derde trede voor natuurinclusief bouwen aan de rand van Haarlem en Spaarndam.

De vierde trede bestaat uit grenzen aan de groei: verdere woningbouw is niet meer mogelijk of wenselijk. Oplossingen moeten buiten Haarlem en Spaarndam worden gezocht.

- Groen, natuur en in vrijheid levende dieren krijgen een vaste, beschermde plek in de ruimtelijke plannen. Ook krijgen zij een stem via bijvoorbeeld een Zoöpbeleid waarbij de belangen van niet-menselijk leven onderdeel zijn van de besluitvorming. De gemeente experimenteert hiermee.
- In de huidige woningnood is hoogbouw een van de oplossingen om woningen te bouwen, maar ook om vergroening toe te passen. De gemeente stelt regels op rondom hoogbouw. Dit is geconcentreerd bij voorzieningen zoals supermarkten en grotere ov-voorzieningen, zoals OV knooppunt Spaarnepoort en bij station Haarlem Spaarnwoude. De leefbaarheid mag niet in het gedrang komen, hoogbouw moet passen in de omgeving en voorzien zijn van minimaal één groene gevel. Ook andere vormen van beplanting zijn mogelijk.
- Bij het toevoegen van woningen worden altijd maatschappelijke voorzieningen zoals scholen, groenvoorzieningen, zorgcentra, openbaar vervoer, parken, speeltuinen en winkels toegevoegd. Haarlem zet maximaal in op meervoudig ruimtegebruik.
- Haarlem neemt recreatiegroen op als maatschappelijke voorziening bij herstructurering van wijken en bij nieuwbouw, zonder dat dit ten koste gaat van (de verbetering van) bestaande natuurwaarden. Elke inwoner woont op loopafstand van bijvoorbeeld een park of speelbos. Op geschikte locaties is ook ruimte voor bijvoorbeeld mountainbikeroutes of urban sports om zo de beschermde natuurgebieden te ontlasten.

- In verschillende buurten wordt gezorgd voor mensluwe zones. Deze bieden een rustige omgeving voor planten en dieren waar mensen in principe niet welkom zijn. Zo blijft er ook voor hen een toevluchtsplek in een verdichtende omgeving. Toevluchtsplekken zijn bijvoorbeeld de Schoterveenpolder, het afgesloten deel van Eindhout en de Meerplas. Wij willen meer van dit soort toevluchtsplekken.

5.3 Klimaatpositief, circulair en natuurinclusief bouwen

We moeten dringend de bestaande woningen verduurzamen en de leefomgeving radicaal vergroenen. Dit is nodig om de klimaatdoelen te halen én om de gevolgen van de klimaatverandering, zoals hittegolven en hoosbuien, goed op te vangen. De afgelopen jaren is hier te weinig aan gedaan: de buitenruimte versteent, bomen worden gekapt en er is nog veel onbenutte ruimte op daken voor groen. Wie nu niet volledig inzet op duurzame en circulaire woningen, loopt achter de feiten aan. De klimaatcrisis wacht niet. Het is nodig én uiteindelijk goedkoper om nu alle mogelijke technieken voor duurzaam bouwen toe te passen.

- We bouwen circulair en biobased: er wordt gebruik gemaakt van gerecyclede, plantaardige hernieuwbare grondstoffen en lokale materialen die niet afkomstig zijn uit de vee-industrie. Gebouwen worden voorzien van een materialenpaspoort, zodat deze materialen bij sloop of verbouwing opnieuw kunnen worden gebruikt. Duurzame houtbouw wordt gestimuleerd. De gemeente ondersteunt hierin ook de duurzame doe-het-zelvers.
- Natuurinclusieve en ecologische bouw wordt de standaard. We hanteren standaard het ambitieniveau “Goud” van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen. Dat betekent dat een gebouw aangepast wordt aan de flora en fauna uit de omgeving, langer meegaat, en voor meerdere functies geschikt is.
- Er wordt zo veel mogelijk demonteerbaar, repareerbaar en modulair gebouwd.

Hierdoor is de woningvoorraad aanpasbaar aan veranderende behoeften in de toekomst.

- De gemeente gaat gebruikmaken van een puntensysteem voor diervriendelijk, natuurpositief en klimaatadaptief bouwen en inrichten, waardoor bij elke aanbesteding voor bouwwerkzaamheden concrete en meetbare eisen gesteld kunnen worden aan diervriendelijke en natuurinclusieve maatregelen zoals nestkastjes voor vogels en vleermuizen.
- Haarlem neemt concrete maatregelen om het bodemleven te beschermen. Met ontwikkelaars worden hierover afspraken gemaakt. Op braakliggende terreinen wordt het verplicht om de grond begroeid te houden en de in de grond opgeslagen zadenbank te benutten.
- Bij nieuwbouw worden tuinen met minimale bestrating opgeleverd zodat ze eenvoudig te vergroenen zijn en mogen maximaal 50% versteend worden door de bewoners. Dit geldt ook voor voortuinen. Bewoners ontvangen advies voor een biodiverse en klimaatadaptieve inrichting van hun tuin. Tuinen van sociale huurwoningen hoeven niet meer kaal opgeleverd te worden.
- Met de Haarlemse woningbouwcorporaties nemen we het belang van groene tuinen op in de prestatieafspraken.
- We volgen het voorbeeld van het Haarlemmermeerse project Huurders op Groen waarbij woningbouwcorporaties, groenexperts en bewoners samen straatsgewijs tuinen vergroenen.
- We gaan sneller en beter isoleren met gezonde, plantaardige en veilige isolatiematerialen, zoals hennep, stro, lisdodde en vlas. We passen PIR, PUR en andere niet-regeneratieve isolatiematerialen alleen nog toe waar dit vanuit technisch oogpunt noodzakelijk is. Ook worden bestaande schimmelwoningen met voorrang aangepakt zodat deze op een natuurlijke manier definitief van hun ongezonde leefklimaat worden ontdaan.
- Woningen worden energiepositief gebouwd zodat ze meer energie opwekken dan ze gebruiken. Dit zorgt voor milieuwinst, lagere energierekeningen en energie voor andere gebouwen die zelf niet energieneutraal kunnen worden.

- De gemeente helpt - bijvoorbeeld door voorfinanciering - bij collectieve oplossingen, zoals bijvoorbeeld collectieve warmte- en koudeopslag.
- Bij verbouwen en verduurzaming van woningen, bijvoorbeeld door middel van spouwmuurisolatie, ziet de gemeente erop toe dat er gecontroleerd wordt op de aanwezigheid van beschermde diersoorten zoals vleermuizen.
- De gemeente maakt harde prestatieafspraken met woningcorporaties: om uiterlijk in 2030 minimaal energieneutraal te zijn en voor het bouwen van voldoende betaalbare en goede woningen.
- Haarlem intensificeert de verduurzamingsaanpak van VvE's.
- Haarlem heeft in het verduurzamen van gebouwen een voorbeeldrol met het eigen gemeenschappelijke vastgoed.

5.4 Inclusief en toegankelijk wonen

Nederland kent een alsmaar groeiende groep kwetsbare inwoners. Ook in Haarlem komen door bijvoorbeeld de vergrijzing, maar ook door de bezuinigingen in de ggz steeds meer zorg-behoevenden bij. Sommigen zijn neurodivergent. Deze Haarlemmers en Spaarndammers hebben een andere woonbehoefte. Woningen die rolstoel-toegankelijk, levensloopbestendig of prikkelarm gebouwd worden. Nu komen jongeren met een fysieke beperking moeilijk in aanmerking voor een toegankelijke woning omdat deze veel voor vijftig-plussers gebouwd worden. Zo divers als de mensen zijn, zo divers zijn ook hun woonbehoeftes. Door een inclusief aanbod aan woningen te hebben, voor-komen we dat Haarlemmers of Spaarndammers vastlopen als gevolg van een voor hen niet-passende woning.

- Een passende woning voor iedereen! De gemeente heeft speciale aandacht voor huisvesting voor kwetsbare groepen. De gemeente zet een fonds op om woningen te verbouwen met het oog op toegankelijkheid. Ook heeft Haarlem een voortrekkersrol om zo veel mogelijk woningen toegankelijk te maken voor mensen met een beperking van welke aard dan ook.

Nieuwe gebouwen worden standaard voor iedereen toegankelijk. Zij baseert dit op het VN-verdrag Handicap.

- Bij nieuwbouwprojecten worden altijd woningen rolstoeltoegankelijk gebouwd en bestaande benedenwoningen worden aangepast. De buitenruimte dient overal rolstoeltoegankelijk te zijn. Woningbouwprojecten waarin mensen met een beperking of neurodivergentie samenwonen met inwoners zonder beperking worden gestimuleerd. Haarlem realiseert prikkelarme woonomgevingen. Ook krijgen deze bewoners ondersteuning bij bijvoorbeeld het plaatsen van geluidswerende isolatie.
- Toegankelijke woningen worden beschikbaar gesteld voor iedereen met een beperking, ongeacht hun leeftijd.

5.5 Dak- en thuislozen

In een rijk land als Nederland is het onacceptabel dat inwoners onvrijwillig dak- of thuisloos zijn, en al helemaal dat hun aantal blijft groeien. Daarom realiseert de gemeente per direct voldoende gratis opvangplekken voor dak- en thuisloze Haarlemmers, ongeacht uit welke gemeente zij komen en of zij wel of niet zelfredzaam zijn. Hierbij is extra aandacht voor arbeidsmigranten en gezinnen met kinderen. Privacy, een veilige omgeving en het kunnen meenemen van eventuele huisdieren zijn hierbij prioriteit.

- Een woning is de basis om verder te kunnen ontwikkelen. We gaan door met de ondersteuning voor projecten waarbij dak- en thuisloze mensen worden geholpen aan een woning, zoals Haarlem dit nu doet met het project Tijdelijk onder Dak in samenwerking met woningbouwcorporaties en zorgaanbieders in het kader van Wonen Eerst. Hierbij is specifiek aandacht voor beschermd wonen.
 - De gemeente ondersteunt initiatieven zoals 'Kamers met aandacht' of 'Onder de pannen', om zo dreigende dak- en thuisloosheid te voorkomen en vooral jongeren perspectief te bieden.
- Slapen is een basisbehoefte. Daarom zorgt Haarlem ervoor dat niemand gedwongen buiten slaapt. Buiten slapen wordt niet beboet.
 - Naast de nachtopvang is er een slechtweeropvang (ook bij hittegolven), die open is voor iedereen die het nodig heeft. Samen met organisaties voor maatschappelijk werk zoals de Brede Centrale Toegang, de Blijfgroep en Buurts de spant gemeente zich in, om veilige opvangplekken te realiseren voor vrouwen, LHBTQIA+-personen en minderjarigen.
 - Huisdieren zijn welkom in de dak- en thuislozenopvang. Als hier geen mogelijkheid toe is, voorziet de gemeente in de opvang en verzorging van huisdieren van dak- en thuislozen.

Meer weten?

- <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2020/19/feiten-en-cijfers-over-de-landbouw>
- <https://www.wkr.nl/documenten/2024/12/11/briefadvies-boeren-in-een-veranderend-klimaat>
- <https://decorrespondent.nl/15762/geen-eigen-huis-wel-mooi-en-betaalbaar-wonen-dat-kan-in-deze-stad/d059d512-e83c-09c7-3b9d-2f96aff018ec>
- <https://onzetaal.nl/uploads/nieuwsbrieven/gentrificatie.html>
- <https://zooop.earth/nl/>
- <https://nos.nl/artikel/2488609-amsterdamse-kamerverhuurdere-negeren-verbod-op-groepscontracten>
- <https://www.nmu.nl/ga-voor-goud/>
- <https://telkesveld.nl/>
- <https://www.ecodorpboekel.nl/>
- <https://housingfirstnederland.nl/over/wat-we-doen/>
- <https://www.mensenrechten.nl/themas/rechten-van-mensen-met-een-beperking>
- <https://kamersmetaandacht.nl/>
- <https://www.onderdepannen.nl/>

6

INCLUSIEF, RECHTVAARDIG EN SOLIDAIR

Iedereen doet ertoe

In een rechtvaardige en bloeiende samenleving is iedereen gelijkwaardig. Maar in Nederland is van echte gelijkwaardigheid helaas nog geen sprake, ook niet in Haarlem. Waar je wieg staat, van wie je houdt, hoe je eruitziet, wat je gender is, waarin je (niet) gelooft en of je een beperking hebt, is vaak nog bepalend voor je kansen en toekomst. Gemiddeld worden mensen met een kleinere portemonnee en inwoners van kwetsbare wijken minder oud en hebben ze een slechtere gezondheid. Mensen die om wat voor reden dan ook niet tot de norm behoren, worden vaak bewust en onbewust gediscrimineerd, achtergesteld en onderdrukt. Er is geen plek in Haarlem voor racisme, discriminatie en uitsluiting.

Inwoners kunnen op ruimhartigheid en solidariteit van Haarlem rekenen, ongeacht de oorzaak waarom zij een steuntje in de rug nodig hebben. Met andere woorden: iedereen doet ertoe!

6.1 Iedereen is gelijkwaardig

Racisme (of dat nu alledaags of institutioneel is) en andere vormen van discriminatie en uitsluiting komen helaas nog steeds veel voor: zichtbaar of onzichtbaar, ze zijn verweven in alle structuren van onze samenleving. Zondebokpolitiek neemt toe, met gevolgen als stigmatisering en uitsluiting van groepen inwoners én geweld tegen gemarginaliseerde groepen. Gelijkwaardigheid ontstaat niet vanzelf, zoals ongelijkheid niet vanzelf verdwijnt. In een situatie van onrecht mag de overheid niet afzijdig blijven en moet ze daadkrachtig handelen. Het erkennen en herdenken van het verleden is een belangrijk onderdeel om discriminatie en racisme te voorkomen en bestrijden.

- Haarlem bestrijdt álle vormen van racisme en discriminatie, zoals antisemitisme, moslim-, homo- en transgenderhaat en validisme. Het Actieplan Preventie Discriminatie met concrete doelen om racisme en discriminatie uit te bannen wordt jaarlijks bijgesteld.
- De gemeente investeert in het voorkomen van (institutionele) discriminatie op scholen, bij sportverenigingen, in zorginstellingen, in kunst en cultuur, op de werkvloer, in religieuze kringen en binnen de eigen organisatie.
- Bekend maakt bemind. Haarlem maakt werk van meer verbondenheid tussen inwoners en gemeenschappen, zodat tussen de groepen inwoners meer verbinding ontstaat.
- Het maatschappelijke middenveld bezit waardevolle kennis en expertise over antiracisme en dekolonisatie. Haarlem omarmt initiatieven zoals Zwart Manifest, het Joods Manifest en het Manifest tegen Islamofobie.
- Discriminatie op de arbeidsmarkt en woon-discriminatie zijn hardnekkig. Haarlem komt met een gerichte aanpak tegen deze vormen van uitsluiting, inclusief het inzetten van onder andere mystery guests.
- Het gemeentebestuur en het ambtenarenapparaat worden een evenwichtige afspiegeling van de samenleving.

Haarlem streeft ernaar dat de eigen organisatie, inclusief het college van burgemeester en wethouders, inclusiever en diverser wordt, onder andere door middel van trainingen.

- Haarlem volgt het advies van het College voor de Rechten van de Mens. Buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) mogen religieuze uitingen (zoals een hoofddoek of keppeltje) dragen. Hierdoor krijgen meer mensen de kans om de functie van boa te vervullen. Daarnaast zorgt dit ervoor dat meer inwoners zich kunnen herkennen in de lokale overheid en zorgt het ook voor meer diversiteit in het personeel.
- Haarlem zorgt ervoor dat aangifte doen van discriminatie laagdrempeliger wordt, om zo de aangiftebereidheid van slachtoffers te vergroten. Dit doen we onder andere door sensitiviteitstraining over bijvoorbeeld racisme en LHBTQIA+-onderwerpen bij de politie. Er komt een specialistisch loket voor aangiftes die te maken hebben met discriminatie en sociale uitsluiting.
- De politie stuurt meldingen van antisemitisme op dit moment zeven keer vaker door aan het Openbaar Ministerie dan meldingen na discriminatie vanwege herkomst, beperking, leeftijd, religie of gender. Haarlem gaat ervoor zorgen dat alle meldingen van discriminatie met dezelfde urgentie worden behandeld en dat er actief beleid wordt gevoerd om patronen van discriminatie te voorkomen.
- Haarlem werkt niet samen met organisaties die de IHRA-definitie hanteren voor het bestrijden van antisemitisme. De IHRA-definitie zet kritiek op de staat en regering van Israël weg als 'antisemitisme'. Zo wordt het begrip antisemitisme gebagatelliseerd.
- Etnisch profileren is discriminatie, vormt een inbreuk op mensenrechten en is verboden. Afkomst, geloof, huidskleur en nationaliteit mogen geen factor zijn bij selectiebeslissingen (aannamen en personeelsbeleid) en risicoprofielen van Haarlem.
- Preventief fouilleren werkt etnisch profileren en stigmatisering in de hand en Haarlem staat dit niet toe.

- De gemeente doet geen zaken met en verleent geen subsidies aan organisaties en bedrijven die aantoonbaar discrimineren en uitsluiten.
- Haarlem heeft onderzoek gedaan naar het eigen koloniale en slavernijverleden. Haarlem heeft een schuldbekentenis gedaan over haar rol in het slavernijverleden, maar het gesprek met nazaten moet nog beginnen om tot volwaardige excuses te komen.
- Betwist erfgoed wordt in kaart gebracht. Haarlem zoekt op democratische wijze een zelfkritische omgang met dit erfgoed.
- Haarlem ondersteunt en faciliteert belangrijke herdenkings- en feestdagen van verschillende inwoners, zoals het Suikerfeest, Jom Kippoer en Keti Koti. De gemeente als werkgever gaat voor haar eigen werknemers flexibel om met levensbeschouwelijke feestdagen.
- De gemeente werkt op geen enkele wijze mee en verleent geen subsidie aan vieringen waarbij zwarte pieten, of pieten afgebeeld met racistische kenmerken (aangezette lippen, oorbellen, kroeshaar pruiken) aanwezig zijn. Sinterklaas wordt een leuk feest voor alle kinderen.
- Er wordt op meerdere plekken in de gemeente zichtbaarheid gegeven aan LHBTQIA+'ers. Randon bepaalde dagen, zoals de Internationale Transgenderzichtbaarheidsdag, Coming Out Day en de Internationale Dag tegen Homofobie en Transfobie (IDAHOT), worden bewustwordingscampagnes georganiseerd. De gemeente hijst minstens één keer per jaar de progress pride-vlag.
- Haarlem stelt doorlopende subsidies beschikbaar voor lokale organisaties, initiatieven en verenigingen die opkomen voor de belangen van gemarginaliseerde groepen, waaronder LHBTQIA+'ers.
- De kosten die een transpersoon maakt voor het aanpassen van gender in officiële documenten, zoals een paspoort en ID-kaart, en de deskundigenverklaring blijven door de gemeente vergoed worden.
- Conversietherapie, ook bekend als 'homogenezing', wordt op elke mogelijke manier tegengegaan.

- Haarlem zorgt voor genderneutrale toiletten op het gemeentehuis en stimuleert instellingen zoals buurthuizen om het goede voorbeeld van de Bibliotheek te volgen.
- Haarlem kiest in de beleidsstukken en de communicatie naar burgers een genderneutrale aanspreekvorm.
- Haarlem wijst scholen op de mogelijkheid ervaringsdeskundigen in te schakelen voor voorlichting over verschillende vormen van racisme, discriminatie en alle andere vormen van uitsluiting en onderdrukking.
- Haarlem werkt actief om de stigmatisering van sekswerkers tegen te gaan. Het beleid wordt mét in plaats van over sekswerkers gemaakt en hun stem wordt leidend.
- De gemeente zorgt dat straatnamen in Haarlem recht doen aan de geschiedenis van alle inwoners. Bij nieuwe straatnamen die naar personen verwijzen wordt diversiteit het uitgangspunt. De gemeente ondersteunt het maatschappelijk debat over hoe om te gaan met betwiste uitingen in ons straatbeeld. Ook omstreden straatnamen, zoals de Prins Bernardlaan, de J.P. Coenstraat en de Generaal Spoorlaan, worden in dit debat meegenomen.

6.2 Vluchtelingen zijn welkom!

De Partij voor de Dieren maakt zich zorgen over het gebrek aan bestaanszekerheid en toekomstperspectief in grote delen van de wereld. De klimaat- en natuurgedreven crisis zullen dit in de toekomst alleen maar verergeren. Hierdoor zullen meer mensen hun geboorteland verlaten. De gemeente heeft een humaan opvangbeleid voor mensen die een veilig onderkomen zoeken en behandelt hen gelijkwaardig. Hierbij gaat men uit van inclusie, samenleven, wonen en volwaardig meedoen, in plaats van het achterhaalde begrip ‘integratie’.

- Haarlem wordt een plek waar alle mensen, ongeacht verblijfsstatus of papieren, recht hebben op een menswaardige behandeling, veilige huisvesting, bescherming tegen voorbarige of onrechtmatige uitzettingen en tegen een

immigratiebeleid dat mensenrechten schendt.

- Haarlem houdt een eerlijk aandeel in het zorgen voor opvangplekken voor vluchtelingen.
- Haarlem voorkomt dat vluchtelingen en inwoners tegenover elkaar komen te staan door inwoners te informeren over de oorzaken dat mensen moeten vluchten.
- Haarlem biedt kleinschalige opvang aan vluchtelingen verspreid over de gemeente door afspraken te maken met het COA. De gemeente licht de bewoners op tijd goed in over de komst van een azc en organiseert een informatieavond. Vluchtelingen worden opgevangen op een wijze die hen in staat stelt zich te ontplooiën en mee te doen in de samenleving door middel van taalcursussen, sport, onderwijs, werk en goede zorg.
- Haarlem helpt bij het vinden van huisvesting, een gepaste baan en/of opleiding. Hierbij werkt de gemeente nauw samen met de arbeidscoaches van VluchtelingenWerk.
- De gemeente werkt niet mee aan het uitzetten van kinderen.
- De gemeente zet zich in voor een pilot voor asielzoekers zodat ze vanaf de eerste dag na hun aankomst kunnen werken. Tegelijkertijd waakt de gemeente ervoor dat dit niet gepaard gaat met uitbuiting.
- De gemeente heeft oog voor LHBTQIA+-vluchtelingen in azc's en zorgt ervoor dat zij extra ondersteuning of andere huisvesting kunnen krijgen.
- De bed-bad-broodregeling wordt opgezet en wordt uitgebreid met juridische ondersteuning. Veel mensen in deze voorziening zijn onterecht uitgedeed. Juridische ondersteuning is noodzakelijk om de rechten van deze groep mensen te beschermen.
- Mensen zonder geldige documenten leven op dit moment in onzekerheid en angst en hebben vrijwel geen rechten of bewegingsvrijheid. De gemeente zorgt binnen de afdeling gemeentezaken voor informatie en kennis over staatloosheid en over deze mensen.

- Toegang tot zorg is een basisrecht, ook voor mensen zonder geldige documenten. Haarlem blijft ervoor zorgen dat zorgverleners zoals huisartsen en ziekenhuizen op de hoogte zijn van de CAK-regeling, maar ook dat deze groep mensen op de hoogte is van hun recht op zorg.
- Vluchtelingen houden een HaarlemPas, waarmee ze toegang hebben tot voorzieningen en zo volwaardig mee kunnen doen.
- De gemeente spant zich samen met de veiligheidsregio in om meer opvangplekken voor ontheemden uit Oekraïne te realiseren. Ook maakt de gemeente een plan voor het toekomstperspectief van deze ontheemden.

6.3 Volwaardig meedoen voor iedereen

In een inclusieve samenleving moeten alle inwoners kunnen meedoen, ongeacht hun achtergrond, beperking, chronische ziekte, neurodivergentie, financiële situatie of leeftijd. De kern van het sociale beleid hoort te zijn: 'Beslis niet over ons, maar met ons.'

- Het marginaliseren en stigmatiseren van mensen met een beperking op grond van hun lichamelijke en/of verstandelijke gesteldheid, ook wel validisme genoemd, wordt net als andere vormen van discriminatie serieus genomen en bestreden.
- Haarlem bevordert de gelijke rechten van mensen met een beperking en zorgt ervoor dat het in 2016 aangenomen VN-verdrag Handicap strikt wordt nageleefd. Ervaringsdeskundigen worden betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van (nieuw) beleid.
- Haarlem ondersteunt Toegankelijk Haarlem en heeft een Coördinator Toegankelijkheid.
- De gemeente toetst haar Handboek Openbare Ruimte op toegankelijkheid en past het waar nodig aan. Bij de uitvoering van projecten, bij onderhoud en aanpassingen aan straten en pleinen wordt de toegankelijkheid beschermd.
- Elk nieuw gebouw in de openbare ruimte moet volgens de criteria van het VN-verdrag Handicap toegankelijk zijn.

- Toegang tot bestaande overheidsgebouwen en publieke voorzieningen zoals onderwijs, openbare instellingen, buurt- en dorpshuizen, sportaccommodaties, toiletten en openbaar vervoer wordt vanzelfsprekend voor iedereen. Zaken als ondertiteling van de raadsvergadering uitzending, gebarentolken bij belangrijke gemeentelijke evenementen en rolstoelvriendelijke stoepen worden de norm.
- Haarlem wordt een toiletvriendelijke stad. Veel mensen durven de deur niet uit, uit angst geen toilet te vinden. Er komen in verblijfsgebieden iedere 500 meter een gratis, openbaar, toegankelijk én schoon toilet.
- Openbare en publieke ruimtes worden optimaal toegankelijk voor mensen met een lichamelijke, visuele of auditieve beperking, net als voor neurodivergente mensen (met ADHD, autisme) die snel overprikkeld raken, én voor analfabeten en laaggeletterden. Aan bijvoorbeeld de Publiekshal kan een prikkelarme ruimte worden toegevoegd.
- Haarlem sluit zich aan bij Hidden Disabilities Sunflower. Gemeentelijke medewerkers krijgen training in het herkennen van, en respectvol omgaan met mensen met een onzichtbare beperking om de gemeentelijke dienstverlening inclusiever en toegankelijker te maken.
- Totdat diervriendelijke alternatieven beschikbaar zijn voor specialistische honden, ondersteunt Haarlem inwoners die een hulphond nodig hebben om te participeren via de Wmo. Ook de psychosociale hulphonden worden vergoed.
- Iedereen moet zelfstandig kunnen reizen. Bij het regelen van individuele reisvoorzieningen (zoals een scootmobiel, loopfiets, enzovoort), of algemene reisvoorzieningen (zoals de regiotaxi) houdt Haarlem het VN-verdrag Handicap aan.
- De gemeente communiceert in begrijpelijke taal, op B1-niveau en wanneer nodig A2-niveau, dat voor nog meer mensen begrijpelijk is. Wanneer noodzakelijk communiceert de gemeente ook in niet-Nederlandse talen.
- Haarlem maakt werk van digitale toegankelijkheid. De website van de gemeente en aan de gemeente verbonden websites zijn overzichtelijk, toegankelijk en gebruiksvriendelijk.

- Op verschillende centraal gelegen plekken, zoals bij (toekomstige) OV knooppunten en fietsenstallingen, worden leenrollators en/of leenrolstoelen aangeboden.
- De kosten voor de aanvraag en keuring voor de gehandicaptenparkeerkaart worden betaalbaar voor iedereen.
- Alle inwoners moeten op een goed toegankelijke plek in de buurt zelfstandig hun stem kunnen uitbrengen bij verkiezingen.
- Haarlem investeert in signaleringsnetwerken per buurt om eenzaamheid, verwaarlozing, mishandeling en uitbuiting op te sporen.
- De gemeente is ruimhartig in het toekennen van hulpmiddelen, ook als het om een tijdelijke situatie gaat. Het gebruik en de toewijzing van parkeerplaatsen voor mensen met een beperking wordt gratis.

Meer weten?

- <https://rightsforum.org/de-ihra-definitie-van-antisemitisme-is-geen-definitie-maar-een-politiek-wapen/>
- <https://www.mensenrechten.nl/actueel/nieuws/2022/04/06/hoofddoekverbod-voor-boas-is-stigmatiserend-en-niet-effectief>
- <https://zwartmanifest.nl/>
- <https://joodsmanifest.nl/>
- <https://collectieftegenislamofobie.nl/wp-content/uploads/2024/12/Manifest-tegen-Islamofobie-def.pdf>
- <https://controlealtdetele.nl/dossier-etnisch-profileren>
- <https://vng.nl/nieuws/vn-nederland-moet-meer-werk-maken-van-vn-verdrag-handicap>
- <https://www.socialevraagstukken.nl/tegen-de-integratie/>
- <https://www.groene.nl/podcasts/de-groene-amsterdammer-podcast/afleveringen/weg-met-de-integratie>
- <https://www.trouw.nl/opinie/opinie-de-houdbaarheid-van-het-begrip-integratie-is-verstreken~b9dc3e3d/>
- <https://controlealtdetele.nl/articles/meer-kans-op-vervolging-na-melding-over-antisemitisme#gsc.tab=0>
- <https://www.globalrefugee.org/news/sanctuary-cities-explained/>
- <https://hdsunflower.com/>
- <https://samenleeuwarden.nl/profiel/werkgroep-toegankelijkheid-gemeente-leeuwarden/>
- <https://lfb.nu/lfb-leeuwarden/>

7

SCHOON ONDERWEG

Mobiliteit en bereikbaarheid

In Haarlem is de auto niet langer de baas en stellen we voetgangers, fietsers en openbaar vervoer centraal. Onze gemeente kan zoveel schoner, mooier en gezonder worden als we ons anders gaan verplaatsen. Haarlem werkt dan ook toe naar een rechtvaardige straat: de ruimte is eerlijk verdeeld en ontmoeting, veiligheid en leefkwaliteit voor mens en dier staan voorop – niet de auto. Stilstaande en rijdende auto's nemen veel plek in en zorgen voor uitstoot. Waar nu nog auto's rijden, kunnen mensen fietsen en wandelen. Waar nu nog auto's geparkeerd staan, kan groen groeien en bloeien en kunnen kinderen spelen.

Zo zorgen we voor een rechtvaardige straat met een groene omgeving en gezonde lucht: basisvoorwaarden voor het welzijn van iedereen.

7.1 Ruim baan voor voetgangers en fietsers

Vervuילend verkeer wordt ontmoedigd, schoon verkeer wordt gestimuleerd. Door ruim baan te geven aan voetgangers en fietsers kunnen we de hoeveelheid gemotoriseerd verkeer sterk terugdringen. Hiermee dragen we fors bij aan de klimaatdoelen, krijgen we een gezonder en aantrekkelijker Haarlem en Spaarndam, winnen we ruimte terug voor groen in onze straten en wordt het voor kinderen en dieren buiten veiliger.

- De gemeente investeert fors in een uitgebreid netwerk van veilige en groene wandel- en fietspaden. Vrijliggende fietspaden bij drukke wegen hebben de voorkeur, maar niet ten koste van bomen en ander groen. Fietsers en voetgangers hebben altijd voorrang op gemotoriseerd verkeer bij rotondes binnen de bebouwde kom.
- Er komen veel leefstraten en fietsstraten waar voetgangers en fietsers voorrang hebben op gemotoriseerd verkeer. Gemotoriseerde voertuigen zijn te gast en rijden stapvoets.

Zo wordt spelen op straat en samenkomen met burens veiliger en aangener.

- In een Leefstraat richten inwoners hun straat op een creatieve en leefbare manier in zodat er meer ruimte is voor spelen en ontmoeten. De gemeente helpt inwoners om Leefstraten in te richten.
- Haarlem kiest daar waar mogelijk voor een autovrije binnenstad. Bewoners kunnen zo veel als mogelijk parkeren in bestaande parkeervoorzieningen. Bezoekers en nieuwe bewoners van de binnenstad gebruiken de fiets of het openbaar vervoer. Als bezoekers met de auto komen, worden ze aangemoedigd gebruik te maken van Park & Rides aan de rand van de stad. Gehandicapte personen kunnen blijven parkeren in Haarlem, ook in het centrum.
- De gemeente moedigt bedrijven en organisaties aan om gebruik te maken van fietskoeriers en doet dat zelf ook.
- Binnen de bebouwde kom rijden scooters, brom- en snorfietsen en speed pedelecs op de weg en niet op fietspaden.
- Haarlem gaat verder met het aanleggen van doorfietsroutes om zo het fietsen te stimuleren als aantrekkelijk alternatief voor de auto.

Nieuwe snelfietspaden gaan niet ten koste van groen en de veiligheid van mens en dier.

- Alternatieve schone vormen van vervoer zoals speed pedelecs/e-bikes vormen een duurzaam alternatief voor middellang woon-werkverkeer. E-bikes zijn welkom op de fietspaden, met als maximumsnelheid 25 km/u binnen de bebouwde kom.
- In principe geldt voor gemotoriseerd verkeer binnen de bebouwde kom een maximumsnelheid van 30 km/u. De inrichting van de weg wordt waar mogelijk aangepast, wat meer ruimte biedt aan vergroening.
- In straten zonder vrijliggende fietspaden is de maximumsnelheid beperkt tot 30 km/u. Straten zonder trottoirs worden (woon)erven, met een maximumsnelheid van 15 km/u, net als straten in de buurt van scholen en kinderopvang.
- Verkeerslichten worden nog vaker zo afgesteld dat voetgangers, fietsers en het openbaar vervoer vaker groen licht krijgen dan auto's. Verkeerslichten zijn voorzien van een timer en worden voorzien van een regensensor.
- Verkeersveiligheid is een groot goed. Haarlem houdt goed bij welke plekken in de gemeente onveilig zijn voor mens en dier en grijpt op deze plekken in om slachtoffers te voorkomen.
- De gemeente stimuleert verkeersexamens bij basisschoolleerlingen en het volgen van fietslessen door inwoners die het fietsen niet zo machtig zijn.
- Op sommige plekken, zoals op de Gierstraat, wordt het zo druk dat zelfs fietsers en voetgangers niet meer op een veilige manier de ruimte kunnen delen. In die gevallen krijgt de voetganger voorrang.
- Haarlem is een stad die investeert in goede gratis fietsenstallingen en blijft zorgen voor voldoende gratis fietsenstallingen op drukbezochte plekken zoals het centrum, treinstations en bushaltes. Grote stallingen hebben 24 uursbewaking, bijvoorbeeld via participatiebanen en basisbanen, en voldoende stallingsmogelijkheden voor buitenmodellen zoals aangepaste fietsen (voor mensen met een beperking), handbikes en bakfietsen.

- De straat wordt optimaal toegankelijk voor mensen met een lichamelijke of visuele beperking, met betere geleidelijnen, verlaagde stoepen, herkenbare looproutes en veilige, rolstoeltoegankelijke paden. De gemeente handhaaft actief op vrij toegankelijke stoepen en geleidelijnen. Bij wegwerkzaamheden zorgt de gemeente voor een veilige alternatieve route waarbij voetgangers en fietsers voorrang hebben en auto's met een duidelijke route worden omgeleid.
- Liftten en roltrappen in de openbare ruimte en op stations worden bij storingen met spoed gerepareerd.

7.2 Goed en duurzaam openbaar vervoer

Nog steeds wordt veel meer geïnvesteerd in asfalt voor de auto dan in openbaar vervoer. Als we voorrang geven aan het openbaar vervoer wordt Nederland een stuk schoner, veiliger, duurzamer én bestrijden we vervoersarmoede. Laten we in Haarlem beginnen!

- Haarlem geeft bij de indeling van de weg prioriteit aan het openbaar vervoer. Zonder daarvoor groenstructuren en bomen te verwijderen komen er, waar dat nodig is, busbanen. Dit maakt letterlijk de weg vrij voor hoogwaardig, snel openbaar vervoer.
- Deelfietsen zijn een passende, milieuvriendelijke aansluiting op het ov-netwerk. De gemeente stimuleert en faciliteert deelfietssystemen, zoals de ov-fiets en deelbakfietsen.
- Haarlem krijgt goede fietsparkeervoorzieningen bij OV knooppunten. Zo komt er een fietsparkeergarage bij het toekomstige OV Knooppunt Spaarnepoort aan de Schipholweg. Ook daar zijn deelfietsen voorzien.
- Het openbaar vervoer is en blijft veilig, betrouwbaar, frequent, betaalbaar en toegankelijk, ook voor mensen met een beperking. Haltes/perrons en de bus/tram/metro zijn aangepast aan wie slecht ter been is.

- Reizigers voelen zich veilig in het openbaar vervoer en op stations, ook 's avonds.
Stations zijn goed verlicht, overzichtelijk en voorzien van sociale controle, bijvoorbeeld door winkel- of horecapersoneel, en van speciale wachtplekken. Het Stationsplein wordt een warm en veilig welkom voor iedereen die in Haarlem komt met het Openbaar Vervoer.
- Het openbaar vervoer is ten minste voor mensen met een laag inkomen gratis.
- In alle woonwijken en Spaarndam is regelmatig openbaar vervoer beschikbaar, ook in de avond en in het weekend.
- Haarlem gaat samen met de provincie Noord-Holland lobbyen om station Bloemendaal te hernoemen tot Haarlem-Noord/Bloemendaal en Heemstede-Aerdenhout te hernoemen in Heemstede/Haarlem-Zuid, omdat dit zorgt dat meer mensen het OV nemen.
- Bij een nieuwe OV-aanbesteding wordt altijd gekozen voor uitstootvrij busvervoer. Dit geldt ook voor buurtbus, leerlingenvervoer en andere vormen van publiek vervoer.
- De gemeente roept de provincie op om het nachtnetwerk van de bus uit te breiden.
- Het taxiverkeer wordt schoon. Taxistandplaatsen krijgen laadpalen en in de lokale taxiverordening wordt 100% emissievrij een vereiste. Zolang er nog taxi's op fossiele brandstoffen zijn, mogen zij niet stationair draaien.
- In Haarlem wordt de kwaliteit van de RegioRijder en leerlingenvervoer gewaarborgd. Bij het verzorgen van deze voorzieningen is er oog voor maatwerk en komen er strenge streefnormen voor stiptheid.

7.3 Minder auto's, meer ruimte

De hoeveelheid blik op wielen in de gemeente kan en moet omlaag. Haarlem kiest ervoor om de openbare ruimte terug te winnen op de auto. Door vol in te zetten op meer manieren van vervoer dan alleen de auto wordt onze ruimte groener, gezonder en zetten we ook noodzakelijke stappen in het tegengaan van (vervoers)armoede.

- Verkeerswegen voor gemotoriseerd verkeer, zoals de Oudeweg, de Vondellaan, de Waarderweg en de Schipholweg worden door de gemeente niet uitgebreid of verbreed. Haarlem versmalt autowegen zoals de Fonteinlaan en de Spanjaardslaan, die nu als tweebaanswegen door en langs ons Rijksmonument de Haarlemmerhout gaan.
- We lobbyen bij de Provincie Noord-Holland om de Westelijke Randweg 50km/u te maken.
- Als maatregelen voor een betere doorstroming nodig zijn, gaan deze niet gepaard met extra asfalt en beton en worden er geen bomen gekapt.
- Doorgaande wegen in de gemeente worden versmald om zo de snelheid van het verkeer te verlagen en meer groen aan te leggen. Versmalling en andere maatregelen zijn niet ten nadele van fiets- en voetgangersverkeer.
- Er komt betaald gereguleerd parkeren in de hele gemeente. De tweede parkeervergunning wordt veel duurder dan de eerste. De huidige tijdelijke derde parkeervergunning wordt zo snel mogelijk afgeschaft. Daarnaast verlagen we stapsgewijs de vergunningsplafonds.
- We zetten in op verdere verlaging van de parkeernormen.
- Er komen geen nieuwe autoparkeerplekken bij op straat. Voor nieuwbouw wordt een zo laag mogelijke parkeernorm gehanteerd. Bij hoogbouw wordt de parkeernorm nul. Eventueel benodigde parkeergelegenheid bij hoogbouw is altijd inpandig. De gemeente heft op gewenste plekken parkeerplaatsen op en vormt ze om tot bredere voetpaden, kinderspeelplekken, bloemrijke bermen, kleine parken of fietsparkeerplekken.

- Op stoepen, in bermen en in groen wordt niet geparkeerd.
- Inwoners kunnen tegen een lager tarief hun auto stallen in de parkeergarage in de buurt of hun auto goedkoop parkeren in een Park&Ride, waarbij ze gebruik kunnen maken van gratis fietsparkeren en goede en goedkope ov-verbindingen.
- Er komen meer liftershalthes die veilig en toegankelijk zijn bijvoorbeeld op de Schipholweg.

7.4 Schoon vervoer, gezonde lucht

Schone lucht staat onder druk door onder meer fijnstof en stikstof van wagens op fossiele brandstof en de industrie. Haarlem kiest voor schoon vervoer om zo schone lucht te bevorderen.

- De gemeente voert gedifferentieerde tarieven voor parkeren en parkeervergunningen in op basis van de uitstoot van het voertuig, waarbij een hoger tarief wordt gehanteerd voor vervuilende auto's. Ook zware, grote voertuigen zoals SUV's en pick-ups worden ontmoedigd, bijvoorbeeld door middel van hogere tarieven. Voertuigen die niet in een standaard parkeervak passen, worden uit Haarlem geweerd.
- Parkeerterreinen worden voorzien van laadmogelijkheden via carports met zonnepanelen. Parkeerplaatsen op straat worden bij herinrichting voorzien van een waterdoorlaatbare ondergrond zoals grasbetontegels, voor zover deze parkeerplaatsen behouden blijven.
- Vervuilend verkeer wordt geweerd door uitbreiding van de milieuzone en de zero-emissie-zone naar de gehele bebouwde kom.
- Vrachtverkeer wordt geweerd uit Spaarndam en het centrum van Haarlem. Aan de rand van de gemeente komen distributie- en overslagpunten, waarna verder vervoer van goederen ('the last mile') fossielvrij plaatsvindt. Ook de vuilniswagens zijn elektrisch.
- De gemeente hanteert minimale afstanden tussen drukke verkeerswegen en gevoelige bestemmingen, zoals scholen, kinderdagverblijven en verzorgingscentra.
- De gemeente zorgt voor voldoende oplaadpunten met groene stroom voor elektrische voer- en vaartuigen. Deze worden waar mogelijk in het bestaande straatbeeld geïntegreerd, bijvoorbeeld in de grond of in lantaarnpalen.
- De laadpalen in de openbare ruimte leveren groene stroom uit hernieuwbare bronnen. De tarieven zijn transparant. We zetten in op het gebruik van autoaccu's als batterij (vehicle-to-grid).
- De gemeente moedigt bewoners aan om (buurt) initiatieven te starten voor het samen delen van elektrische auto's en (elektrische) (bak)fietsen. Zo nodig zoekt de gemeente naar een commerciële aanbieder.
- Haarlem richt verspreid in de gemeente mobiliteitshubs in. Op centrale pleinen in de buurten worden elektrische deelauto's en/of deel(bak)fietsen aangeboden (voordelig met HaarlemPas) aan bewoners van de buurt. Hiermee bestrijdt de gemeente vervoersarmoede en biedt ze mensen een alternatief voor de eigen auto.
- Haarlem zorgt dat de binnenstad toegankelijk blijft voor de RegioRijder en individueel vervoer voor mensen met een beperking.
- Voor medewerkers, raad en college wordt vervoer per fiets of ov door de eigen gemeente de standaard. Dienstreizen tot in elk geval twaalf uur worden afgelegd per trein of elektrische auto. De dienstauto's van het college van B&W zijn fossielvrij.
- De gemeente hanteert een uitsterfbeleid voor de fossiele brandstof van tankstations. Tankstations worden omgebouwd zodat hier alleen nog fossielvrije energie aangeboden wordt.
- Haarlem trekt samen met de provincie op om internationale treinverbindingen te verbeteren en lobbyt actief bij het Rijk en spoorbedrijven.
- Haarlem blijft zich uitspreken voor de krimp van luchthaven Schiphol en tegen overlast van vliegverkeer.

- De gemeente kiest voor elektrisch vervoer over water en maakt dit via ruimtelijke ordening mogelijk door technische voorzieningen te creëren. Ligplaatsvergunningen delen we alleen uit aan vaartuigen zonder verbrandingsmotor en emissievrije vaartuigen krijgen korting op lig- en vaartarieven.
- Vanaf uiterlijk 2030 mogen alleen elektrische boten, roeiboten en zeilboten zonder fossiele motor gebruikmaken van de gemeentelijke wateren en aanmeren in Haarlem. Ook plezier- en rondvaartboten zijn fossielvrij.

Meer weten?

- <https://decorrespondent.nl/16023/wil-je-dat-kinderen-van-hun-scherm-afkomen-zorg-dat-ze-iets-beters-te-doen-hebben/965e314e-bb39-0b03-0e33-dc969b3ac34a>
- <https://schoneluchtakkoord.nl/thema/kennisagenda/inhoud/who-advies-schone-lucht-akkoord/>
- <https://www.longfonds.nl/nieuws/het-belang-van-zero-emissiezones-in-de-stad>
- <https://www.eur.nl/en/esl/media/2022-05-groene-parkeerbelastingen-binnen-en-buitenland>
- <https://www.schuttevaer.nl/nieuws/actueel/2021/09/06/de-alphenaar-vaart-eerste-elektrische-schip-met-verwisselbare-accus/>
- <https://maatschapwij.nu/duurzaam/duurzaam-vliegen/>

8

GEZOND EN VEILIG IN HAARLEM

Gezondheid, zorg en veiligheid

Iedereen wil een gezond en vitaal leven. Het is daarom cruciaal dat we veel meer doen om ziek zijn te voorkomen en ons welzijn te vergroten. Als mensen gezonder leven door meer buiten te zijn, voldoende te bewegen en goed te eten, zijn ze minder vaak ziek en belanden ze minder snel in een zorgtraject.

De Partij voor de Dieren zet voluit in op preventie. Niet alleen bij gezondheid, maar ook bij veiligheid. Want ook bij criminaliteit is voorkomen beter dan genezen.

8.1 Gezond begint bij schoon

Een schone leefomgeving is belangrijk voor ieders gezondheid. Daarom is het belangrijk dat we de kwaliteit van onze omgeving goed bewaken. Luchtverontreiniging en geluidsoverlast zorgen voor veel negatieve effecten zoals stress en hebben een slecht effect op de gezondheid. Daarom moeten we hierop ingrijpen.

- Iedereen heeft recht op schone lucht. De Partij voor de Dieren wil dat Haarlem een plan opstelt om ervoor te zorgen dat de gemeente ruim voldoet aan de luchtkwaliteitsnormen van de Wereldgezondheidsorganisatie.
- De gemeente bevordert schone lucht door op meer plekken gemotoriseerd verkeer te weren. De gemeente breidt de milieuzone en zero emissie zone uit naar de gehele gemeente.
- Haarlem legt houtstook volledig aan banden, zowel binnen als buiten. Houtstook zorgt immers voor enorm veel fijnstof en veroorzaakt gezondheidsproblemen voor veel inwoners. Haarlem zorgt voor een meldpunt waar stookoverlast gemeld kan worden en informeert inwoners over de nadelen van houtstook. Dat betekent dat we ook stoppen met houtpellets stoken om het stadhuis te verwarmen.
- Het verbranden van biomassa vervuult de lucht en is geen duurzame energiebron.

Bestaande biomassacentrales worden uitgefaseerd en er komen geen nieuwe biomassacentrales. De gemeente maakt geen gebruik van energie afkomstig uit biomassa.

- Bomen en groen maken de lucht schoner. Mensen en dieren worden daarnaast gelukkiger van een groene omgeving. De gemeente is daarom ambitieus in het planten van extra groen en bomen en beschermt bestaande bomen.
- In Haarlem wordt de vee-industrie niet toegestaan en gaan we ook uitbreiding en vestiging van bijvoorbeeld vleesverwerkende bedrijven tegen. Er komen geen mestvergisters in Haarlem.
- De gemeente pakt bronnen van geluidsoverlast in de woonomgeving aan. Hierbij worden de WHO-richtlijnen voor geluid van weg-, vlieg- en railverkeer en windturbines aangehouden. Geluidsoverlast kan immers stress veroorzaken en de gezondheid verslechteren van mens, dier en natuur. We dringen schadelijke geluidsoverlast van wegen in de natuur terug, zoals van de Randweg (het Schoterbos) en de A205 (het Reinaldapark), zodat zowel de natuurwaarde als de recreatieve waarde toeneemt.
- Overschrijdingen van geluidsnormen bij bouwprojecten moeten worden tegengegaan.
- Haarlem werkt uitbreiding van vliegverkeer tegen en verzet zich tegen toenemend vliegverkeer boven de gemeente. De gemeente zet zich in voor krimp van Schiphol.

- De gemeente is samen met het drinkwaterbedrijf, het waterschap, de provincie en het Rijk verantwoordelijk voor voldoende schoon en gifvrij drinkwater, zonder stoffen als PFAS. Er komt een uitvoeringsplan Schoon Water als onderdeel van het Plan Stedelijk Water om de normen van de Kaderrichtlijn Water te halen.
- Mensen, dieren en het milieu kunnen negatieve gevolgen ervaren door het hergebruiken van restproducten van de industrie in fietspaden, cement en speelpleintjes. Haarlem werkt daarom niet met mogelijk schadelijke restproducten van bedrijven zoals beaumix en staalslak. Waar aanwezig in de openbare ruimte worden deze restproducten verwijderd en vervangen door een niet-giftig of -schadelijk materiaal.
- De gemeente pakt bodemverontreiniging, zoals door lood en PFAS, actief aan. Inwoners krijgen duidelijke voorlichting over gebruiksaanwijzingen voor tuinen, moestuinen en plekken waar kinderen op de grond spelen, zodat ze op een veilige en gezonde manier met de bodem kunnen omgaan.
- De dreiging van een nieuwe pandemie als COVID-19 is niet verdwenen: door aanwezigheid van de veehouderij vormen de vogelgriep en andere zoönosen een reëel gevaar voor de volksgezondheid. Haarlem brengt in kaart welke mogelijke bronnen er binnen de gemeente zijn waar ziekteverwekkers van dier naar mens kunnen overspringen. De gemeente maakt een noodplan voor als een zoönose uitbreekt.
- Haarlem heeft bedrijven die vervuiling en gezondheidsschade veroorzaken goed in beeld en handhaaft strikt op overlast en overtredingen. Tata Steel stoot veel kankerverwekkende stoffen uit en zorgt voor gezondheidsschade in Haarlem. Er komt meer capaciteit bij toezichthouders zodat zij intensiever kunnen controleren, ook om milieuvervuiling te voorkomen. Er komt een lokaal meldpunt waar misstanden op het gebied van natuur en milieu ook anoniem gemeld kunnen worden.

8.2 Geestelijk gezond en wel

Gezondheid gaat niet alleen over lichamelijke, maar ook over mentale gezondheid. Veel mensen voelen de druk om steeds meer 'aan' te staan en ervaren onrust en eenzaamheid. Met elkaar kunnen we stappen zetten om gezonder te worden. Dit begint met een schone omgeving met veel groen en natuur. Natuur zorgt immers voor minder stress en minder negatieve emoties. Daarnaast zorgen we voor elkaar. Dit doen we door een sociale, schone, veilige en ontspannen samenleving te creëren waarin iedereen zichzelf mag zijn en de benodigde zorg krijgt.

- Initiatieven die gericht zijn op preventieve gezondheidszorg en welzijn, zoals het voorkomen van eenzaamheid en geestelijke problemen, krijgen steun van de gemeente.
- De gemeente stimuleert de inzet van ervaringsdeskundigen bij de ondersteuning van kwetsbare mensen.
- De gemeente investeert in jongeren centra, buurthuizen, wijkcentra en ontmoetingsplekken, met speciale aandacht voor jongeren, ouderen en mensen met een beperking.
- Er komt een brede aanpak om de psychische gezondheid te verbeteren, waarbij naast zorgprofessionals ook onderwijs en werkgevers- en werknemersorganisaties betrokken worden. Haarlem neemt haar verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Wet integrale suïcidepreventie en maakt een integrale aanpak.
- Veel (jonge) mensen kampen met psychologische problemen, als gevolg van klimaatcrisis, woningcrisis en toenemende prestatiedruk. We zorgen ervoor dat er voldoende toegankelijke psychische hulp beschikbaar is door de inzet van sociale teams en juiste samenwerkingsverbanden. De gemeente pleit in VNG-verband voor een hoger budget voor de jeugd-ggz.
- Sociale cohesie tussen bewoners en verbinding in de buurt zijn erg belangrijk voor gezondheid en veiligheid. Bewoners werken dan bijvoorbeeld ook in cocreatie met de gemeente mee aan de (her)inrichting van hun buurt.

8.3 Bewegen is gezond

Sporten en bewegen nemen in onze gemeente een belangrijke plaats in. Sporten bevordert onze fysieke en geestelijke gezondheid. Sport heeft ook een maatschappelijke functie en sportverenigingen spelen daarbij een belangrijke rol.

- De gemeente richt de openbare ruimte optimaal in om veilig te kunnen sporten en bewegen, en maakt sportdeelname voor iedereen toegankelijk, ook in verenigingsverband. In elke wijk wordt ruimte gemaakt voor sportvoorzieningen voor jong en oud, zoals beweegtuinten, fitnessplekken, openbare voetbal- en basketbalveldjes en skateparken.
- Wandelen, fietsen, buiten spelen en sporten worden gestimuleerd en krijgen volop de ruimte, maar gaan niet ten koste van de natuur of het groen. De openbare ruimte wordt beweegvriendelijk ingericht en er komen meer natuurlijke en groene speelplaatsen.
- Schoolpleinen en speelgelegenheden worden vergroend en zijn buiten schooluren beschikbaar voor de buurt.
- Sportvoorzieningen zijn zo veel mogelijk zeven dagen per week beschikbaar. Dit geldt in ieder geval voor gemeentelijke voorzieningen zoals bijvoorbeeld een sporthal.
- De gemeente stimuleert deelname aan sport in het bijzonder onder doelgroepen die hieraan weinig deelnemen, onder wie (kinderen van) mensen met een laag inkomen. Er is ook een geschikt sportaanbod voor ouderen, mensen met een laag inkomen en mensen met een chronische ziekte of beperking.
- Sport moet voor iedereen toegankelijk en veilig zijn, met extra aandacht voor kwetsbare groepen. De gemeente waarborgt inclusie en sociale veiligheid middels een convenant met alle sportverenigingen en -aanbieders.
- Nieuwe sportvelden gaan niet ten koste van bestaand groen, we verzetten ons daarom tegen de komst van de beachvolleybalvelden in het biodiverse groen bij het Spaarnepark. Nieuwe sportvelden worden bij voorkeur zo groen en

natuurinclusief mogelijk aangelegd en er wordt geen gif gebruikt bij het onderhoud. Vanwege schaarse ruimte zijn nieuwe velden voor meerdere sporten te gebruiken.

- Er worden geen nieuwe kunstgrasvelden aangelegd. Op alle kunstgrasvelden waar gebruik wordt gemaakt van rubbergranulaat, wordt het rubbergranulaat opgeruimd en vervangen door een niet-giftig en niet-schadelijk materiaal. Kunstgrasvelden gaan water vasthouden zodat ze niet meer besproeid hoeven te worden of worden vervangen door een moderne droge kunstgrasvariant.
- Sportkantines worden gestimuleerd om gezond, plantaardig eten en drinken aan te bieden.

8.4 Gezond en duurzaam voedsel

Constant worden we verleid ongezond te eten. Dat moet anders. De Partij voor de Dieren wil dat gezond, biologisch, duurzaam, lokaal en plantaardig eten makkelijker en goedkoper wordt.

- De gemeente maakt een integraal voedselbeleid, waarin het recht op gezond, biologisch en plantaardig voedsel en de positie van duurzame, biologische en diervriendelijke boeren centraal staan.
- Met campagnes moedigt Haarlem inwoners aan om gezond, biologisch, duurzaam en plantaardig te eten. Hierin is ook aandacht voor de eiwittransitie.
- In de eigen organisatie voert de gemeente het succesvolle concept 'Carnivoor? Geef het door! 2.0' in. Plantaardig voedsel wordt hiermee de norm, ook in de gemeentelijke bedrijfskantines.
- Plantaardig eten wordt gestimuleerd bij de organisaties waar de gemeente aan deelneemt of die de gemeente (financieel) ondersteunt. Haarlem gaat door en intensiveert de stimulering van horeca om tot een meer plantaardig menu te komen, en stimuleert initiatieven zoals Haarlem Food Future en Greendish.
- De gemeente ondertekent de Plant Based Treaty en doet mee aan de Nationale Week Zonder Vlees & Zuivel.

- Haarlem ondersteunt dat kinderen van jongs af aan gezonde en duurzame voeding krijgen. Denk hierbij aan het faciliteren van plekken voor borstvoeding in openbare gebouwen en het geven van biologisch fruit en een gezonde, duurzame lunch op kinderdagverblijven en scholen.
- Via de samenwerkingsverbanden met ziekenhuizen en andere zorginstellingen stimuleert de gemeente het serveren van gezonde, plantaardige en biologische voeding. Plantaardige voeding wordt de norm en volwaardig onderdeel van het menu. Patiënten en bewoners kunnen altijd vers, biologisch fruit krijgen.
- De gemeente stimuleert leefstijlinterventie-programma's waar mensen meer plantaardig leren eten.
- Haarlem zoekt naar middelen om nieuwe vestigingen van fastfoodketens te kunnen werven en blijft daarover in overleg met het Rijk. Iedereen heeft recht op een gezonde voedselomgeving. In onder andere centrum Schalkwijk moet fastfood plaatsmaken voor gezond plantaardig voedsel.
- Haarlem weert snoep(automaten) en reclame voor ongezond voedsel uit openbare voorzieningen, alsook uit de eigen gebouwen.
- Het armoedebestrijdend moet gezondere voedselkeuzes makkelijker maken. Zo investeert de gemeente in moestuinen en stadslandbouw om verse groenten en fruit aan de voedselbank te kunnen leveren.
- De gemeente activeert en motiveert bewoners en bedrijven om voedselverspilling te verminderen en neemt maatregelen om voedselverspilling binnen de eigen organisatie tegen te gaan.
- Iedereen die zorg en hulp behoeft, heeft daar recht op, zonder lange wachtlijsten en met oog voor de menselijke maat. Haarlem levert de best mogelijke zorg die ze kan en vraagt bij de Rijksoverheid om meer geld voor de zorg.
- De zorg vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de zorg voor mensen met een beperking (vanuit de Wet langdurige zorg) worden bij voorkeur kleinschalig aangeboden.
- In Haarlem wordt het persoonsgebonden budget (pgb) een volwaardig alternatief voor zorg in natura zodat mensen met een beperking hier daadwerkelijk keuzevrijheid in hebben en er maatwerk kan worden geleverd. Voor mensen met een beperking die zorg nodig hebben maar zelfstandig wonen wordt het makkelijker om een pgb te krijgen om zorgverleners in te huren.
- Huisartsenzorg blijft voor iedereen goed bereikbaar. De gemeente zorgt dat praktijken niet verdwijnen vanwege absurde huurprijzen en dat bij nieuwbouwplannen plek is voor zorgverleners.
- De gemeente zorgt voor kwalitatief goede zorg en hulpverlening, liefst door buurtgerichte organisaties waar zorgmedewerkers fatsoenlijke werkomstandigheden hebben en zorgbestuurders geen topsalaris verdienen. Zorgverleners en opvanglocaties houden rekening met de achtergrond, identiteit en levensstijl van gebruikers.
- Wachtlijsten en wachttijden dringen we terug. Tot het zover is, zorgen we voor voldoende overbruggingszorg en meer (tijdelijke) opnameplaatsen. De gemeente zorgt ook voor voldoende behandelplekken en reservebedden voor mensen in acute (psychische) nood.
- De gemeente ondersteunt straatzorg zoals de straatdokter en -tandarts, zodat mensen die dak- en thuisloos zijn toegang hebben tot goede en toegankelijke medische zorg.
- De overbelasting van de jeugdzorg pakken we aan. We dringen de wachtlijsten terug en lossen knelpunten in de ggz op. Persoonlijke begeleiders komen langs bij gezinnen die het nodig hebben en huisartsenposten houden een ondersteuner voor jeugd.

8.5 Zorg op maat

De behoefte aan zorg en hulp neemt toe. Dit komt onder andere door een ongezonde leef- en voedselomgeving, hoge prestatie-eisen, de toename van het aantal chronisch zieken en door de vergrijzing, in combinatie met personeelstekorten. In de zorg zijn problemen ontstaan toen de Rijksoverheid verantwoordelijkheden afschoof op gemeenten zonder daar voldoende budget voor te geven.

Het bevorderen van gelijke kansen voor iedereen is nodig om toename van jeugdzorg te voorkomen.

- Het komt nog te vaak voor dat jongeren die jeugdhulp ontvangen opeens in een gat vallen op het moment dat ze achttien worden. De overgang tussen jeugdzorg en volwassenenzorg moet daarom worden versoepeld.
- Jongeren met complexe problematiek verdienen goede passende zorg. JeugdzorgPlus wordt afgebouwd, maar op dit moment is er voor sommige jongeren geen goed alternatief beschikbaar. Dit kan leiden tot schrijnende situaties voor de jongeren, hun familie en hun omgeving. De gemeente zet zich volop in om passende zorg en onderwijs te creëren voor deze jongeren, samen met hen en hun ouders/verzorgers.
- Ouders en kinderen krijgen goede ondersteuning bij scheiding, ziekte en andere ingrijpende gebeurtenissen.
- Identiteitsgebonden zorgcentra worden ondersteund. Denk hierbij aan ouderenzorginstellingen die rekening houden met LHBTQIA+-personen en mensen met verschillende culturele achtergronden.
- Mantelzorgers worden (financieel) ondersteund. Er komt extra aandacht voor het tegengaan van overbelasting van mantelzorgers. Bij de toegang en evaluatie van de zorg wordt meer rekening gehouden met de beperkte belastbaarheid van mantelzorgers.
- Cliënten in de zorg moeten kunnen meebeslissen over hun eigen behandeling. Inwoners hebben de mogelijkheid tot regie over hun persoonsgegevens.
- De gemeente zorgt voor kwalitatief goede hulpmiddelen en doelgroepenvervoer, waar service en duurzaamheid (door bijvoorbeeld hergebruik en elektrisch vervoer) hand in hand gaan. Bij aanvragen voor ondersteuning voor mensen met een beperking met hulp- of therapiedieren wordt goed gekeken naar dierenwelzijn.
- De gemeente maakt het mogelijk dat het betaalbare hiv-preventiemiddel PreP ter beschikking wordt gesteld aan de mensen die dat willen en biedt toegankelijke soa-zorg aan.
- De gemeente zorgt voor plaatsing en onderhoud van AED's bij of aan (semi)overheidsgebouwen.

De gemeente stimuleert en betaalt opleidingen voor reanimatie en EHBO.

- Er komt goede voorlichting over transzorg. De gemeente richt toegankelijke informatiepunten in waar transpersonen, professionals en hun omgeving terecht kunnen met vragen en zorg. Haarlem gaat in gesprek met huisartsen die nog geen hormoonzorg willen bieden aan transgenderpersonen die daarom vragen.
- Haarlem geeft de GGD opdracht tot het opzetten van een transkliniek. Deze wordt bij voorkeur gecoördineerd door lokale transgenderorganisaties, en geeft prioriteit aan sekswerkers, migranten, mensen van kleur en mensen die door een beperking geen toegang hebben tot de gangbare transzorg.

8.6 Zorg en dieren

Dieren zijn voor veel mensen een grote steun. Andersom kan een dier geholpen zijn met de zorg en aandacht van een mens. Toch zijn er mensen die niet goed voor zichzelf en voor dieren zorgen. En soms nemen mensen zorg niet aan, omdat huisdieren niet welkom zijn in de opvang of het zorgcentrum. Wij willen dat er naast zorg voor mensen ook zorg voor dieren van zorgbehoevende mensen komt.

- De gemeente erkent de relatie tussen huiselijk geweld en dierenmishandeling. Om huiselijk geweld en dierenmishandeling tegen te gaan werkt de gemeente nauw samen met het Landelijk Expertise Centrum Dierenmishandeling, het Landelijk Expertise Centrum Kindermishandeling en Stichting Mendoo.
- Bij politie, jeugdzorg, scholen, dierenartsen en sociale wijkteams wordt extra aandacht besteed aan het herkennen en melden van geweld in de thuissituatie tegen zowel mensen als dieren.
- Het moet voor slachtoffers van huiselijk geweld makkelijker worden om melding te maken en gebruik te maken van crisisopvang als het niet mogelijk is om de thuissituatie voldoende veilig te maken. Er is voor die situaties voldoende crisisopvang beschikbaar in de regio.

Een dier moet mee kunnen om zo de drempel voor opvang te verlagen.

- Met organisaties voor vrouwen- en mannenopvang spreekt de gemeente af dat zij bij het intakegesprek vragen naar de aanwezigheid van huisdieren binnen het gezin. Daarbij wordt dan ook de mogelijke opvang van het huisdier besproken.
- Dierenambulances hebben net als andere hulpdiensten bevoegdheden om snel ter plaatse te kunnen zijn voor noodhulp aan dieren, zoals een vergunning om over busbanen te rijden en het recht om vrij te kunnen parkeren.
- Haarlem stimuleert vrijwillige diervverzorgers aan huis, zodat ouderen en chronisch zieken hun huisdier kunnen houden. Dit voorkomt eenzaamheid én dierenleed.
- De gemeente helpt mensen die (tijdelijk) naar een crisisopvang of zorginstelling verhuizen om hun huisdier mee te kunnen nemen, tenzij dat niet in het belang van het dier is. Als dat niet mogelijk is, wordt gezorgd voor goede opvang van het huisdier.
- De gemeente richt plekken in bij de nachtopvang en/of maatschappelijke opvang voor mensen met huisdieren.
- De gemeente faciliteert en subsidieert projecten waarbij gastgezinnen voor een dier kunnen zorgen wanneer mensen dat tijdelijk zelf niet meer kunnen door bijvoorbeeld ziekenhuisopname of opname in een kliniek.
- Op zorgboerderijen heeft dierenwelzijn de allerhoogste prioriteit. Bij misstanden wordt opgetreden.

8.7 Drugs- en middelengebruik

Het gebruik van drank, drugs en andere middelen heeft risico's voor de gezondheid, milieu en veiligheid en kan leiden tot verslaving.

- De gemeente zorgt voor een goede voorlichting over de risico's van het gebruik van verslavende middelen voor de eigen gezondheid, het milieu en criminaliteit. Ook zorgt de gemeente voor goede voorlichting over risico's van gamen, (online) gokken, internet en sociale media.

Jongeren hebben hierbij speciale aandacht.

Haarlem ondersteunt het tegengaan van verslaving.

- Haarlem werkt toe naar een rook- en vapevrije generatie. Er wordt niet meer gerookt/gevapet bij scholen, op kinderspeelplaatsen, bij sportgelegenheden en in parken en groengebieden. Vuilnisbakken in de openbare ruimte worden voorzien van een asbak.
- Er komen meer rook- en vapevrije zones in de openbare ruimte, bijvoorbeeld bij bushaltes, gezondheidscentra en ziekenhuizen. De gemeente geeft het goede voorbeeld en verbiedt roken rond alle gemeentelijke gebouwen.
- Haarlem staat open voor proeven met lokale wietteelt. Deze teelt is duurzaam en biologisch. Er komen geen nieuwe coffeeshops in de buurt van scholen.
- De gemeente is alert op het gebruik van (synthetische) drugs en communiceert over de risico's voor gezondheid, milieu en criminaliteit, en over locaties waar drugs getest kunnen worden voorafgaand aan gebruik. Op feesten waar waarschijnlijk harddrugs worden gebruikt, worden personen ingezet om voorlichting en eventuele zorg te geven.
- Straatcoaches, jongerenwerkers, huisartsen en wijkagenten zijn heel belangrijk in het signaleren van mogelijke problematiek en het zoeken naar laagdrempelig contact om personen, waar nodig, naar zorg te begeleiden.
- Bij gebruikersruimtes voor drugsverslaafden, met naaldomruilpunten voor mensen die afhankelijk zijn van het zelf toedienen van injecties, zijn lokale verslavingszorgorganisaties betrokken om mensen een goede toegang tot medicatie te bieden en de gevolgen van de verslaving zoveel mogelijk te beperken.
- Mensen die harddrugs gebruiken in de openbare ruimte krijgen geen boete, maar zorg aangeboden.
- Haarlem stelt een plan op om drugsafvaldumpingen tegen te gaan. De gemeente maakt anoniem en boetevrij inleveren van drugsafval zoals lachgascilinders bij het Milieuplein mogelijk.

- De gemeente zorgt voor jongerenwerkers die op jongerencentra en scholen voorlichting kunnen geven over middelengebruik en laagdrempelig contact hebben met jongeren (en eventueel hun ouders) over middelengebruik.
- Om inwoners te beschermen tegen gokverslaving komen er geen nieuwe casino's of gokhallen.

8.8 Veiligheid

We willen een leefbare gemeente voor iedereen. Het is belangrijk dat iedereen zich veilig voelt in de breedste zin van het woord. In Haarlem is absoluut geen ruimte voor racisme, discriminatie, grensoverschrijdend gedrag en criminaliteit.

- Er komt meer aandacht voor de oorzaken van criminaliteit en het voorkomen van criminaliteit, bijvoorbeeld door te investeren in jongeren in kansarme situaties. Ook zet de gemeente in op preventie door goed en zinvol jongerenwerk en voldoende opbouwwerkers. De gemeente biedt gerichte ondersteuning aan ouders met kinderen en jongeren die dreigen af te glijden, bij voorkeur door professionals met dezelfde culturele achtergrond of met kennis van en affiniteit met de culturele achtergrond.
- Haarlem investeert in meer straathoekwerkers en buurtouders, de ogen en oren van de buurt. Dankzij hun inzet kunnen mogelijke problemen in de buurt al in een vroeg stadium worden gesignaleerd, voordat ze ontsporen.
- Ondernijning is een groot probleem in heel Nederland. De gemeente stimuleert een actieve aanpak van ondernijning, witwassen en grootschalige fraude en bekijkt het vergunningenbeleid kritisch.
- Haarlem investeert in voldoende toezicht en handhaving om milieudelicten tegen te gaan, zoals dumpingen van drugsafval en mest, illegale verhuur aan drugsproducenten, stroperij en illegale bomenkap.
- Met cameratoezicht in de publieke ruimte wordt uit privacyoverwegingen zeer terughoudend omgegaan. Cameratoezicht biedt slechts schijnveiligheid en zorgt vaak alleen maar voor verplaatsing van het probleem. Automatische gezichtsherkenning is een te vergaand middel en wordt niet ingezet.
- De gemeente waakt ervoor dat particuliere camera's niet het straatbeeld filmen.
- Iedereen moet veilig over straat kunnen. Straatintimidatie wordt aangepakt. Hierbij wordt extra aandacht besteed aan de veiligheid van vrouwen, LHBTQIA+-personen en personen van kleur. Er komen voorlichtingscampagnes tegen straatintimidatie, juist gericht op (mogelijke) veroorzakers ervan. Daarnaast moet gekeken worden naar de inrichting van de straat, en dan met name of die veilig is ingericht voor groepen die hier vaker slachtoffer van zijn, zoals vrouwen, LHBTQIA+-personen en personen van kleur.
- We gaan voortvarend door met het plan van aanpak om femicide (vrouwenmoord), (online) vrouwenhaat en geweld tegen vrouwen te stoppen. Vroege signalen van huiselijk geweld, dwingende controle, stalking en andere voorstadia van femicide worden serieus genomen en gedeeld met ketenpartners en deze signalen worden zo snel mogelijk opgevolgd.
- Preventief fouilleren werkt etnisch profileren en stigmatiseren in de hand en Haarlem staat dit niet toe. Handhavers volgen een inclusiviteitstraining om uitingen van racisme en discriminatie te herkennen en te voorkomen. Tegen racisme en discriminatie, ook binnen handhaving zelf, wordt hard opgetreden. De gemeente agendeert het onderwerp racisme en discriminatie binnen de politie- en brandweerkorpsen.
- Boa's vormen gezamenlijk een representatieve afspiegeling van de samenleving. Zij mogen inclusieve en religieuze uitingen dragen. De gemeente blijft hierop, als werkgever van de boa's, aandringen bij het Rijk.
- De wapenstok is een gewelddmiddel. Haarlem draait het besluit terug en om boa's hiermee uit te rusten.

- De gemeente investeert in veiligheid tijdens de nacht door een ‘veilige plek’ te creëren waar bezoekers terecht kunnen bij grensoverschrijdend gedrag of een gevoel van onveiligheid en stuurt aan op veilige plekken binnen uitgaansgelegenheden. Horecapersoneel volgt trainingen om grensoverschrijdend gedrag te herkennen en hierop in te grijpen.
- Haarlem garandeert veiligheid voor sekswerkers, met daarbij oog voor hun autonomie. De gemeente zorgt voor veilige, legale en hygiënische werkplekken, zodat sekswerkers zich niet genoodzaakt voelen hun heil in onveilige circuits te zoeken die onbereikbaar zijn voor hulpverlening. De gemeente faciliteert een goed bereikbaar zorg- en hulpaanbod. Bij gemeentelijk beleid rond sekswerk wordt een representatieve klankbordgroep van sekswerkers en brancheverenigingen betrokken.
- Zolang het landelijke verbod op het afsteken van consumentenvuurwerk nog niet van kracht is, handhaaft Haarlem op het lokale verbod. Feestelijke, veilige en milieuvriendelijke alternatieven voor vuurwerk, zoals shows met licht, muziek, drones en lasers, kunnen plaatsvinden als mensen, dieren, natuur en milieu er geen schade van ondervinden. Nieuwe vergunningen voor verkooppunten voor consumentenvuurwerk worden niet uitgegeven.
- Er komt in Haarlem geen bedelverbod, maar we achterhalen waarom mensen bedelen en bieden mensen hulp.
- Haarlem werkt aan een weerbare samenleving door inwoners voor te lichten over wat ze zelf en samen kunnen doen bij noodsituaties, zoals langdurige stroomuitval of overstroming. Met lokale hulpstructuren en het aanwijzen van noodvoorzieningen vergroot de gemeente de samenredzaamheid en veerkracht van de gemeenschap.

8.9 Demonstreren is een grondrecht

In de huidige tijd nemen spanningen toe en zien we een toename van het aantal demonstraties. We zien tegelijk ook dat de vrijheid om te demonstreren onder druk staat. De Partij voor de Dieren staat pal voor het demonstratierecht.

- Haarlem faciliteert demonstraties ruimhartig en legt geen aanmeldplicht of structurele beperkingen op. Het ‘zicht- en geluidscriterium’ wordt nageleefd en gewaarborgd. Vreedzame demonstranten worden niet aangehouden.
- Wanneer een deel van de demonstranten geweld gebruikt, moet de politie ervoor zorgen dat de vreedzame demonstranten door kunnen gaan met hun protest.
- Medewerkers van de gemeente en de politie worden goed op de hoogte gesteld van de mensenrechten en wettelijke kaders van het demonstratierecht. De gemeente keurt politiegeweld tegen vreedzame demonstranten nadrukkelijk af. Gemeente en politie communiceren en evalueren open over eventueel gemaakte fouten en leren ervan.
- De privacy van demonstranten wordt beschermd. ID-controles van vreedzame demonstranten zijn in strijd met het demonstratierecht, het recht op privacy en het recht op gegevensbescherming. In de instructies voor ID-controles wordt duidelijk gemaakt dat controles tijdens demonstraties alleen mogen bij een verdenking van een ernstig strafbaar feit. Surveillance van vreedzame demonstranten stopt.
- Handhavers worden identificeerbaar middels een uniek, goed zichtbaar kenteken op de kleding waardoor deze later aangesproken kunnen worden in het geval van waargenomen grensoverschrijdend gedrag.
- Haarlem gaat het verbod op gezichtsbedekkende kleding bij demonstraties niet handhaven, mocht dat er landelijk komen.

- De gemeente ondertekent het manifest Demonstratierecht van Amnesty International en volgt alle aanbevelingen op.
- Vooraf aanmelden van demonstraties is niet verplicht. Maar als organisaties daar wel voor kiezen, bijvoorbeeld vanwege ondersteuning door hulpdiensten, dan kan dat laagdrempelig, zonder DigiD en desgewenst anoniem.

Meer weten?

- <https://www.who.int/data/gho/data/themes/air-pollution>
- <https://www.rivm.nl/sites/default/files/2023-10/Factsheet%20Effect%20van%20houtstook%20op%20luchtkwaliteit%20en%20gezondheid%20%28oktober%202023%29.pdf>
- <https://www.rivm.nl/nieuws/meer-longontstekingen-nabij-geitenhouderijen-bacteri%C3%ABn-mogelijke-verklaring>
- <https://milieudefensie.nl/onderwerp/veelgestelde-vragen-over-biomassa>
- <https://vng.nl/wetsvoorstellen/wet-integrale-suicidepreventie>
- https://www.113.nl/sites/default/files/113/informatiemateriaal_2024/20240315_factsheet_LHBT_final.pdf
- <https://www.duurzamesportsector.nl/artikel/utrecht-ontwierp-een-innovatief-waterbufferingsysteem-voor-kunstgrasvelden/>
- <https://www.voedingscentrum.nl/professionals/gezonde-eetomgeving/de-richtlijn-gezondere-eetomgevingen/aanbestedingscriteria-voor-gezonde-duurzame-catering.aspx>
- <https://www.ngpf.nl/nieuws/carnivoor-geef-het-door-interview-met-gedragseconoom-henriette-prast>
- <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/landelijke-regie-schiet-tekort-afbouw-jeugdzorgplus-stagneert/>
- <https://rutgers.international/resources/comprehensive-sexuality-education-in-the-netherlands/>
- <https://www.politie.nl/informatie/wat-is-ondermijning.html>
- <https://www.mensenrechten.nl/actueel/nieuws/2022/04/06/hoofddoekverbod-voor-boas-is-stigmatiserend-en-niet-effectief>
- <https://www.amnesty.nl/content/uploads/2022/10/Manifest-onlineversie-v2.pdf?x54998>

9

EEN LEVEN LANG ONTPLOOIEN

Onderwijs en cultuur

Goed, inclusief en toegankelijk onderwijs en kunst en cultuur vormen het fundament van een vrije, democratische samenleving. Ze zetten aan tot kritisch denken en maken nieuwe ideeën mogelijk, waarmee we de samenleving verrijken. Maar dit fundament staat onder druk. Niet elk kind heeft nu dezelfde kans op goed onderwijs en de kansenongelijkheid groeit.

De Partij voor de Dieren wil dat er structureel wordt geïnvesteerd in het onderwijs. Iedereen die dat wil of nodig heeft, moet zich een leven lang kunnen ontwikkelen. Daar hoort ook een sterke kunst- en cultuursector bij, die de ruimte krijgt om vernieuwend en kritisch te zijn en waarin makers eerlijk worden beloond.

9.1 Recht op goed onderwijs

De Partij voor de Dieren wil dat het onderwijs niet alleen gericht is op het ontwikkelen van cognitieve vaardigheden. Goed onderwijs houdt ook in dat je je kunt ontwikkelen op het gebied van sociale, emotionele, motorische en creatieve vermogens. Scholen horen gericht te zijn op de ontwikkeling van de individuele leerling, niet op het halen van de hoogst mogelijke cijfers. Onderwijs draagt bij aan de bewustwording over de klimaatcrisis, milieuproblematiek en dierenwelzijn en over de rol van de mens hierin.

- Er zijn voldoende scholen in de buurt, elk kind kan lopen of op de fiets naar school.
- De gemeente investeert in het tegengaan van onderwijssegregatie, bijvoorbeeld door extra zorgteams op kwetsbare scholen, verhoogde inzet van schoolmaatschappelijk werkers, maatschappelijke convenanten tussen scholen en de verlengde schooldag.
- Een helder en eerlijk aanmeldbeleid bij scholen zorgt ervoor dat alle kinderen in Haarlem een gelijke kans op goed onderwijs hebben.
- De gemeentelijke tegemoetkoming voor bijles zorgt dat bijlessen op scholen voor iedereen toegankelijk zijn, zo vergroten we kansengelijkheid.
- Veel scholieren gaan nog met honger naar school en ongezond eten is nog te vaak de norm. Daarom gaan we door met het aanbieden van een schoolontbijt en zet de gemeente in op gezonde kantines waar gratis biologisch fruit en een plantaardige schoollunch worden aangeboden. Schoolmelkregelingen van de zuivellobby die onjuiste en misleidende informatie verspreiden op scholen worden tegengegaan.
- Een gezond binnenklimaat is belangrijk voor zowel leerlingen als leraren. De gemeente trekt geld uit voor het natuurinclusief renoveren en verduurzamen van verouderde schoolpanden. Nieuwe schoolpanden worden natuurinclusief, circulair en energiepositief gebouwd.
- De gemeente blijft scholen stimuleren en financieel ondersteunen tot alle schoolpleinen groene schoolpleinen zijn waar kinderen vrij kunnen spelen. Als er plek is, komt er ruimte voor schoolmoestuinen.
- Veel van de problemen in onze maatschappij, zoals onze slechte omgang met dieren, zinloos geweld en vandalisme komen door een gebrek aan empathie. De gemeente stimuleert programma's die compassie bij kinderen verhogen.
- De gemeente investeert in sport, zwemlessen, cultuur, muzieklessen en natuur- en duurzaamheidseducatie op scholen.

De gemeente stimuleert daarnaast lessen waarin kinderen leren om producten te repareren.

- Scholen worden gestimuleerd om lessen over inclusiviteit aan te bieden, met voldoende aandacht voor emancipatie, racisme en discriminatie.
- Haarlem ondersteunt scholen bij het faciliteren van lessen over kritisch denken, digitale vaardigheden (inclusief digitale veiligheid) en mediawijsheid, om scholieren te leren om te gaan met internet en andere media. Zo leren leerlingen onder andere nepnieuws herkennen.
- Alle kinderen hebben recht op seksuele en relationele vorming, uiteraard passend bij hun leeftijd. Seksuele voorlichting draagt niet alleen bij aan minder ongewenste zwangerschappen en soa's, maar ook aan een gezonde ontwikkeling, meer gelijkwaardigheid en zelfvertrouwen, en de preventie van seksueel misbruik en geweld. De gemeente investeert in seksuele en relationele vorming op school en daarbuiten.
- Er worden jongerenwerkers ingezet op middelbare scholen. Een jongerenwerker die de school en de leerlingen kent, een vertrouwensband met hen opbouwt, en regelmatig langskomt om op een laagdrempelige manier te praten over bijvoorbeeld drugs, wapens, (cyber)pesten en (online) seksueel misbruik en seksuele uitbuiting kan veel leed voorkomen en zorgen voor een veiligere en betere sfeer op scholen.
- Bij scholieren en studenten komen vaak psychische klachten voor. We werken actief aan een cultuur waarin taboes rondom psychische klachten doorbroken worden en waarin het praten erover wordt gestimuleerd.
- Eenzaamheid en suïcidale gedachten onder LHBTQIA+-leerlingen zijn schrikbarend hoog. Een Gender & Sexuality Alliance (GSA) op scholen kan helpen dit tegen te gaan en maakt zich sterk voor een veilige omgeving. Haarlem ondersteunt scholieren die een GSA willen opstarten en versterkt het netwerk van GSA's in Haarlem.
- Bibliotheken spelen een grote rol in het bevorderen van leesplezier en vervullen een belangrijke sociaal-maatschappelijke functie.

We investeren in onze bibliotheken, inclusief vestigingen van de Bibliotheek op school.

- De gemeente bestrijdt analfabetisme en laaggeletterdheid, onder meer door het organiseren van laagdrempelige activiteiten en taalscholen in bibliotheken en buurthuizen.
- Alle peuters kunnen gebruikmaken van betaalbare voorschoolse opvang.
- De gemeente faciliteert meer mbo-stageplekken en stimuleert bedrijven die voor de gemeente werken dit ook te doen, om het tekort aan stageplekken voor mbo's te verkleinen. Alle stagiairs krijgen een eerlijke vergoeding voor hun werkzaamheden.
- De invoering van het passend onderwijs is nog niet geslaagd. Het is voor kinderen en ouders vaak moeilijk om de juiste hulp te krijgen. De gemeente zet samen met scholen alles op alles om de nodige voorzieningen te treffen voor leerlingen, zodat ieder kind met plezier naar school kan gaan.
- De gemeente zet zich in voor goed leerlingenvervoer, zodat elk kind op een passende school onderwijs krijgt.
- De gemeente onderzoekt wat er gebeurt met scholieren en studenten die 'thuiszitten' omdat er geen passende plek voor hen gevonden kan worden of omdat zij niet in staat zijn om naar school te gaan. Met deze kennis kan de gemeente proactief bijdragen aan programma's waar deze jongeren elkaar kunnen ontmoeten, activiteiten kunnen doen en interesses en vaardigheden kunnen ontdekken zonder de schoolse druk.

9.2 Cultuur en erfgoed voor iedereen toegankelijk

Creativiteit en vrijheid zijn kernwaarden van een open samenleving. Kunst en cultuur vormen een onmisbare basis voor een leven in vrijheid, waarin nieuwe wegen kunnen worden verkend en mensen zich ten volle kunnen ontplooiën. Kunst en cultuur zetten aan tot reflectie, maken emoties los, ontroeren en ontregelen. Ze wijzen de weg naar transformatie, verandering en innovatie die de samenleving nodig heeft om te overleven en te bloeien. We willen nadrukkelijk de cultuursector betrekken bij maatschappelijke vraagstukken.

- Het budget voor kunst, cultuur en erfgoed wordt structureel verhoogd, niet alleen om meer te kunnen programmeren, maar ook om de Fair Practice Code voor eerlijke beloning in de culturele sector te kunnen realiseren.
- Cultuurbudgetten worden nu voor een te groot deel besteed aan grote en dure instellingen en panden, vaak in het centrum. Er is meer geld nodig voor de ondersteuning van laagdrempelige cultuur, juist ook in de wijken.
- Kleine culturele instellingen, organisaties voor amateurkunst, makers en artiesten komen in aanmerking voor cultuursubsidies en krijgen hulp bij het aanvragen van subsidies.
- Instellingen die cultuursubsidies van de gemeente krijgen, zetten bij hun activiteiten geen dieren in.
- Theaters, bibliotheken en cultuurcentra zijn toegankelijk voor mensen met een beperking.
- De gemeente faciliteert broedplaatsen en open(bare) werkplaatsen, zoals maakt Haarlem, Nieuwe Vide en de Greiner, voor (amateur-) kunstenaars, creatieve starters en duurzaam ondernemerschap.
- Bij nieuwe kunst in de openbare ruimte wordt de voorkeur gegeven aan kunstenaars uit de regio. Bestaande kunst in de openbare ruimte wordt op een creatieve wijze beter onder de aandacht gebracht van inwoners, bijvoorbeeld door podcastwandelingen of apps.
- Musea zijn minstens één dag in de week gratis toegankelijk voor inwoners van de gemeente.
- Bij de uitvoering van het cultuurplan Cultuur Maakt Haarlem wordt er proactief gezocht naar samenwerkingen met diverse partners uit het culturele domein om op een creatieve wijze mee te denken over de uitdagingen in onze maatschappij.
- Adviescommissies voor bijvoorbeeld de selectie van kunstenaars voor gemeentelijke kunstopdrachten of de verdeling van cultuursubsidies hebben een diverse samenstelling met betrekking tot onder andere gender, etniciteit en leeftijd. Hierbij wordt de Code Diversiteit en Inclusie gehanteerd.
- De gemeente stimuleert deelname aan kunst en cultuur in het bijzonder onder doelgroepen die hiervan weinig gebruik (kunnen) maken, onder wie (kinderen van) mensen met een laag inkomen en mensen met een beperking of chronische ziekte.
- Haarlem bevordert de herbesteding van monumenten. Sloop van (cultuur)historisch waardevolle of beeldbepalende panden dient voorkomen te worden.
- Betwiste kunstuitingen en monumenten, bijvoorbeeld uit het koloniale verleden, worden in kaart gebracht. De gemeente faciliteert het maatschappelijk debat over hoe om te gaan met betwiste uitingen in ons straatbeeld. Omstreden standbeelden en symbolen worden verwijderd.
- De gemeente steunt initiatieven om het erfgoed van migranten in Haarlem zichtbaar te maken.
- We beschermen ons natuurlijk erfgoed. De gemeente geeft prioriteit aan de inventarisatie van groen en blauw erfgoed en maakt budget vrij voor de instandhouding ervan.

Meer weten?

- <https://www.aob.nl/actueel/artikelen/weg-met-de-focus-op-cijfers/>
- <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/03/11/bijlage-3-eindrapport-onderzoek-onderwijssegregatie-2025>
- <https://www.gelijke-kansen.nl/actueel/segregatie>
- <https://www.gemengdescholen.nl/wp-content/uploads/2023/05/CHECKLIST-transparant-en-eerlijk-aanmeldbeleid-basisscholen-1.pdf>
- <https://www.onderwijsraad.nl/documenten/2025/04/16/armoede-en-onderwijs>
- <https://me-cvsvereniging.nl/nieuws/plietbrief-gezond-binnenklimaat-scholen/>
- <https://www.ivn.nl/aanbod/primair-onderwijs/een-groen-schoolplein/>
- <https://scriptiebank.be/scriptie/2018/compassie-het-onderwijs-effecten-op-persoonlijk-welbevinden-en-professioneel>
- <https://rechtvaardig.nl/kennisbank/oefenen-met-mensenrechten-op-school/diversiteit-en-inclusie-op-school>
- <https://bronnen-voor-nme.nl/>
- <https://rutgers.international/resources/comprehensive-sexuality-education-in-the-netherlands/>
- <https://www.trimbos.nl/kennis/mentale-gezondheid-preventie/expertisecentrum-mentale-gezondheid/mentale-gezondheid-jeugd/cijfers/>
- https://www.113.nl/sites/default/files/113/informatiemateriaal_2024/20240315_factsheet_LHBT_final.pdf
- <https://onderwijs.coc.nl/wp-content/uploads/2025/10/OndersteuningsmateriaalVO-MBO-DeGSAGenderandSexualityAlliance.pdf>
- <https://www.mborraad.nl/nieuws/vijf-vragen-over-het-stagepact-mbo>
- <https://www.aob.nl/actueel/artikelen/problemen-rond-passend-onderwijs-stapelen-zich-op/>
- <https://www.kunsten92.nl/cultuur-verrijkt-onze-samenleving-vijf-aanbevelingen-effectiever-kunst-cultuurbeleid/>
- <https://fairpracticecode.nl/>
- <https://www.cultuursubsidie.nl/over-het-cultuurstelsel/cultuurperiode-2025-2028>
- <https://codedi.nl/>
- <https://www.oneworld.nl/mensenrechten/waar-blijft-die-echte-confrontatie-met-ons-koloniale-verleden/>

10

SAMEN, EERLIJK EN OPEN

Democratie, bestuur, digitalisering en privacy

Inwoners moeten de lokale overheid kunnen vertrouwen. Ook wil de Partij voor de Dieren dat we in Haarlem werken aan een groene en weerbare gemeente, waarbij de gemeente zo veel mogelijk werkt met en voor inwoners bij de voorbereiding van gemeentelijke besluiten. De afhankelijkheid van grote technologiebedrijven maakt de gemeente en de samenleving kwetsbaar. Privacy en zeggenschap over onze eigen data is een groot goed en Haarlem zet zich actief in voor de bescherming daarvan.

De gemeente geeft het goede voorbeeld als het gaat om openheid, duidelijkheid en vertrouwen in inwoners.

10.1 Weerbare lokale democratie

Haarlem is geen bedrijf en inwoners zijn geen klanten. Veel inwoners willen meebeslissen over wat er in hun stad of buurt gebeurt en hun betrokkenheid wordt steeds belangrijker. De gemeente weegt de initiatieven, plannen of de zorgen van inwoners zorgvuldig mee bij de beslissingen. De Partij voor de Dieren wil dat Haarlem positieve, concrete oplossingen van inwoners voor hun leefomgeving serieus neemt en zo mogelijk actief ondersteunt. Denk daarbij aan initiatieven als lokaal opwekken en delen van duurzame energie, aanleg van groen en zorg in de buurt.

- Het burgerberaad, ook in kleinschaliger vorm (zoals buurtberaad), neemt een prominente plek in bij participatiebeleid.
- Het raadgevend referendum krijgt een plaats bij belangrijke besluiten, zoals grote bouwprojecten of een gemeentelijke herindeling. Ook maken we buurtreferenda mogelijk.
- Over bouw- en inrichtingsplannen wordt al in de eerste fase van de planvorming gecommuniceerd met bewonersverenigingen en omwonenden.

Op de projectenpagina's van de gemeentewebsite staat informatie over grote bouwprojecten en gebiedsontwikkelingen, zodat bewoners hier goeden op tijd bij worden betrokken.

- Haarlem versterkt lokale initiatieven en de vorming van inwonersgroeperingen (zoals de wijkplatforms en buurtverenigingen). Deze worden actief betrokken bij besluiten over de buurt. Inwoners kunnen door middel van het uitdaagrecht participeren in de uitvoering en het onderhoud, zoals bij de Groene Esplanade op de Amsterdamsevaart al jaren met succes gebeurt.
- Haarlem zet nog meer in op de plannen van inwoners om hun wijk leefbaar te maken voor mens en dier door participatievormen zoals een buurtbegroting en buurtbudgetten. Het project Wijk aan Zet wordt verder uitgebreid en versterkt.
- Gemeentelijke plannen waarvoor een vergunning nodig is worden duidelijk en op tijd aangekondigd om iedereen te bereiken. Deze aankondigingen zijn niet alleen digitaal, maar ook op de werklocatie zelf, denk bijvoorbeeld aan leesbare melding met een QR-code voor extra informatie of een lint om bomen die gekapt dreigen te worden.
- Coöperatieve burgerinitiatieven, zoals lokale duurzame energieopwekking, voedselvoorzieningen en woningbouw, worden door de gemeente gefaciliteerd.

- Er komt één gemeentelijk loket dat alle klachten coördineert. Tijdens de nacht en in het weekend is het klachtenloket ook bereikbaar voor meldingen van overlast en overtredingen.
- Er komt een sociaal statuut waarin de gemeente met woningcorporaties en huurdersverenigingen bindende afspraken maakt over rechten van bewoners bij ingrijpende ontwikkelingen waarbij herhuisvesting aan de orde is.
- De kinderraad en de jongerenraad zijn belangrijke adviseurs van de gemeenteraad, en adviseren de gemeenteraad gevraagd en ongevraagd.
- Haarlem stelt een gemeentelijke ombudsfunctie en kinderombudsfunctie in.
- Sterke, onafhankelijke, lokale media en streekomroepen zijn van groot belang voor de inwoners van Haarlem. Hier wordt niet op bezuinigd. Om onafhankelijke (onderzoeks) journalistiek te bevorderen komt er een breed toegankelijk lokaal mediafonds voor niet-commerciële lokale media.
- Alle openbare vergaderingen van de gemeenteraad worden niet alleen online live uitgezonden maar ook live ondertiteld. Belangrijke vergaderingen en gebeurtenissen worden voorzien van een gebarentolk. Er wordt meer geld vrijgemaakt om de uitzendingen toegankelijk te maken voor mensen met een auditieve beperking.
- Er komt een gemeentelijk, openbaar lobbyregister. Bij raadsvoorstellen en beleidskaders wordt standaard vermeld welke betrokkenheid lobbyisten en belangenbehartigers bij de voorstellen hebben gehad.
- De afspraken die gemaakt worden tijdens de formatie van het college worden openbaar gemaakt.
- Inwoners die niet uit de voeten kunnen met digitale middelen kunnen voor gemeentezaken telefoneren of bij een fysieke balie in het gemeentehuis terecht en chatbots zijn geen vervanging van menselijk contact bij balies. Communicatie per post blijft mogelijk, evenals het contant betalen op het gemeentehuis.
- Gemeentelijke communicatie wordt begrijpelijker, toegankelijker en sneller. De inwoners mogen onduidelijke brieven van de gemeente kosteloos terugsturen en krijgen een herschreven, heldere brief.
- Haarlem gaat experimenteren met een online 'track and trace'-voorziening waarmee de inwoners hun aanvraag bij de gemeente realtime kunnen volgen.
- De democratische controle op samenwerkingsverbanden met andere gemeenten of organisaties, de zogenaamde gemeenschappelijke regelingen, is een punt van zorg en wordt verbeterd.
- Haarlem zoekt actief regionale samenwerking op het gebied van dierenwelzijn, klimaat, natuur en milieu, en zorgt ervoor dat democratische controle door de gemeenteraad is gewaarborgd.
- De continue in- en uitstroom van extern personeel veroorzaakt verlies van kennis, ervaring en binding met de gemeente en samenleving. Het doel is de inhuur van extern personeel onder de 10% te houden.
- Landelijk wanbeleid heeft ertoe geleid dat vanaf 2026 gemeenten onvoldoende geld van het Rijk krijgen om hun taken uit te voeren. Haarlem heeft de financiën goed op orde maar blijft zich samen met andere gemeenten en de provincie hard maken voor genoeg geld van het Rijk om ook in de toekomst alle taken goed te kunnen uitvoeren en goed te zorgen voor de meest kwetsbaren: mens, dier en natuur.

10.2 Open bestuur

Vertrouwen in de lokale overheid wordt geschaad door ondoorzichtige besluitvorming, geheime afspraken, achterkamertjes en ondemocratische samenwerkingsverbanden. Haarlem zet in op een open en transparant bestuur waarbij wederzijds vertrouwen tussen inwoners en gemeente het uitgangspunt is.

- In principe is alle gemeentelijke informatie openbaar en digitaal beschikbaar. Het college en de raad zijn uiterst terughoudend bij het opleggen van vertrouwelijkheid of geheimhouding.

10.3 Privacy, data en digitale onafhankelijkheid

De ontwikkelingen van afgelopen periode laten zien dat (digitale) privacy, gegevensbescherming en een kritische houding ten opzichte van techplatforms belangrijker zijn dan ooit. Het gebruik van algoritmen en schendingen van privacy door (publieke) instanties hebben onder andere het toeslagenschandaal veroorzaakt. De Partij voor de Dieren wil dat de privacy van inwoners beschermd wordt en Haarlem niet meer afhankelijk is van big tech.

- In Haarlem staat de gemeentelijke website centraal in de dienstverlening en is de primaire bron van informatie over de gemeente. Alle informatie, het beleid en de uitvoering van de gemeente is daar terug te vinden en de data zijn onder eigen beheer van de gemeentelijke organisatie.
- De gemeente gaat binnen een ambitieuze termijn over naar zoveel mogelijk veilige, gedecentraliseerde, opensource- en openstandaardtoepassingen ontwikkeld met privacy by design. Hierin wordt samengewerkt met andere overheden.
- Vanwege het enorme energieverbruik en zeer concrete privacyrisico's gebruikt de gemeente kunstmatige intelligentie (AI) en toepassingen ervan alleen als er overduidelijke, meetbare en concrete maatschappelijke baten zijn en er geen privacyrisico's of risico's voor informatieveiligheid zijn.
- Met inzet van gemeentelijk cameratoezicht wordt uit privacyoverwegingen zeer terughoudend omgegaan. Het mag alleen tijdelijk en onder strikte voorwaarden, zoals een maximale bewaartermijn voor de camerabeelden.
- Advertentieborden met gezichtsherkenning of andere 'slimme' camera's staan we niet toe.
- De gemeente mag data alleen verzamelen als er een legitieme reden voor is, met expliciete toestemming en als het voor de dienstverlening strikt noodzakelijk is. Vanaf het moment dat de verzamelde data het doel niet meer dienen, worden deze onmiddellijk verwijderd.
- Online monitoring van inwoners wordt tot het minimum beperkt en gebeurt volgens duidelijke richtlijnen. De gemeente gebruikt geen nepaccounts op sociale media.
- De gemeente gebruikt geen algoritmes waarbij systemen besluiten nemen over inwoners zonder menselijke inmenging. Algoritmes moeten getoetst worden op discriminerende effecten en alleen gebruikt worden als de werking ervan transparant is. Haarlem maakt algoritmes openbaar en sluit zich aan bij het landelijke Algoritmeregister.
- Haarlem verbiedt Bluetooth- en wifitracking van inwoners in de openbare ruimte.
- Haarlem geeft inwoners inzicht in wie toegang heeft tot hun door de gemeente verwerkte persoonsgegevens en informeert inwoners actief over hun recht op inzage, correctie en verwijdering.
- De openbare ruimte digitaliseert en sensoren worden steeds vaker gebruikt. Iedereen moet kunnen weten wie, met welke sensoren, waar in de openbare ruimte, welke gegevens verzamelt, en met welk doel. Er komt een publiek toegankelijk online sensorenregister en het plaatsen van sensoren in de openbare ruimte mag alleen met een meldplicht. Alle op openbare plekken verzamelde data zijn open data en deze gegevens staan ter beschikking van eenieder, tenzij het persoonsgegevens betreft of het anderszins op grond van wet- en regelgeving niet mag.

10.4 Vrede in Haarlem, vrede in de wereld

Conflicten, oorlogen en onderdrukking elders hebben impact op de gemeenschappen hier, waardoor soms de spanning tussen (groepen) inwoners kan oplopen. De gemeente heeft de morele plicht om de gevolgen van eigen handelen, in Haarlem en elders in de wereld, te erkennen en zo veel mogelijk tegen onrecht op te staan. Want neutraliteit in situaties van onrecht is de kant van de onderdrukker kiezen.

- De gemeente houdt via verschillende kanalen, zoals via de gebiedsverbinders en de wijkplatforms, de vinger aan de pols en handelt proactief om spanningen tussen groepen inwoners vanwege conflicten elders te voorkomen.
- Demonstreren is een grondrecht. De aanmeldingsplicht voor kleine demonstraties wordt afgeschaft. Voor demonstraties naar aanleiding van actuele gebeurtenissen wordt de aanmeldtermijn verkort.

- De gemeente brengt eigen invloed op misstanden elders, zoals ecocide, kinderarbeid, milieuvervuiling of instandhouding van een bezetting, in kaart en stopt die invloed door ketenverantwoordelijkheid na te streven.
- Haarlem gaat geen nieuwe stedenbanden aan. Haarlem werkt niet samen met gemeenten in landen waar de overheid een door de Verenigde Naties als zodanig erkende illegale bezetting uitvoert, volkeren onderdrukt of natuur vernietigt.
- De gemeente werkt niet samen met organisaties en bedrijven die bijdragen aan vernietiging van natuur of klimaat, of aan de bezetting van land en onderdrukking van volkeren zoals het Israëlische farmaceutische bedrijf Teva in de Waarderpolder, dat bijdraagt aan genocide in Gaza en de illegale bezetting van Palestijnse gebieden.
- Haarlem spreekt uit dat Palestina een onafhankelijke staat is en roept de landelijke overheid op dit ook te doen.

Meer weten?

- <https://www.collectievekracht.eu/collectievenlab/nieuws/default.aspx>
- <https://www.rechtenvandenatuur.org/initiatieven/zoop>
- <https://vng.nl/artikelen/realtime-je-aanvraag-volgen-met-track-trace>
- <https://nos.nl/artikel/2551648-arnhemmers-mogen-onduidelijke-brieven-van-de-gemeente-terugsturen>
- <https://www.bitsoffreedom.nl/wp-content/uploads/2022/05/Bits-of-Freedom-De-staat-van-privacy-bij-gemeenten.pdf>
- <https://publicspaces.net/2022/11/25/de-posse-strategie-pragmatisch-principieel-omgaan-met-big-tech/>
- <https://openwebconcept.nl/>
- <https://vng.nl/nieuws/gemeenten-heroverwegen-inzet-microsoft-copilot>
- <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2477186-kunstmatige-intelligentie-vreet-stroom-een-opdracht-hetzelfde-als-een-uur-een-lamp-aan>
- <https://algoritmes.overheid.nl/nl>
- https://privacy-web.nl/wp-content/uploads/po_assets/560128.pdf
- <https://vng.nl/artikelen/vng-voorzitter-sharon-dijksma-het-begint-en-eindigt-lokaal>
- <https://vng.nl/artikelen/geopolitiek-in-de-raadzaal>
- <https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen/ketenverantwoordelijkheid/over-ketenverantwoordelijkheid>

**SAMEN ZORGEN WE VOOR
EEN ANDER POLITIEK KLIMAAT.
STEM 18 MAART**

**PARTIJ
VOOR DE
DIEREN**

**HAARLEM
NATUURLIJK**